

TURVAKOTIEN TULKINTAKULTTUURIT

Tutkimus suomalaisten turvakotien hegemonisista diskursseista

JONNA PUHAKAINEN
Tampereen yliopisto
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2006

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

PUHAKAINEN, JONNA: Turvakotien tulkintakulttuurit, Tutkimus suomalaisten turvakotien hegemonisista diskursseista

Pro gradu -tutkielma, 89 s.

Sosiaalityö

Toukokuu 2006

Tarkastelen tutkielmassani suomalaisen turvakotiverkoston ideologiselta taustaltaan erilaisia turvakoteja. Suomen turvakotiverkosto on poikkeuksellinen siinä mielessä, että Suomessa turvakoti-ideologiat eroavat esimerkiksi muista Pohjoismaista. Olen kiinnostunut erityisesti siitä, miten turvakotien ideologia näkyy turvakotityöntekijöiden puheessa käytännön turvakotityöstä ja mitä turvakoteja erottavia ja yhdistäviä diskursseja turvakodeista löytyy.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä on sekä sosiaalinen konstruktionismi että diskurssianalyysi, joiden molempien yhteisenä keskeisenä kiinnostuksen kohteena on sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ihmisten keskinäisissä sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysiä olen käyttänyt lähinnä konstruktionistisen tutkimukseni apuvälineenä. Tutkimukseni filosofisena taustalähtökohtana on Lauri Rauhalan holistinen ihmiskäsitys.

Empiirisen tutkimuksen kohteena ovat neljästä eri turvakodista keräämäni turvakotityöntekijöiden ryhmäkeskustelut. Kahden turvakodeista voidaan ajatella aikaisemman kirjallisuuden perusteella olevan ideologialtaan perhekorosteisia turvakoteja, yhden feminismikorosteinen turvakoti ja yhden turvakodeista voidaan ajatella sijoittuvan ideologialtaan perhekorosteisen ja feminismikorosteisen turvakodin välimaastoon. Etukäteistehtävänä ryhmäkeskusteluun osallistuvilla turvakotityöntekijöillä oli Leena Lehtolaisen turvakotitoimintaa käsittelevän rikosromaanin Tappava Säde lukeminen. Ryhmäkeskustelut etenivät pääosin etukäteen mietittyjen teemojen mukaisesti. Kyseiset teemat ovat osittain havaittavissa Leena Lehtolaisen kirjassa. Analyysi eteni ryhmäkeskustelujen paperille litteroinnin jälkeen siten, että etsin turvakotityöntekijöiden keskusteluista teema-alueiden sisältä turvakoteja erottavia ja yhdistäviä diskursseja. Huomioni kiinnittyi analyysissä erityisesti hegemonisiin diskursseihin, jotka olivat ikään kuin itsestäänselvyyksiä turvakotityöntekijöiden puheissa. Hegemonisia diskursseja löytyi eri ideologian omaavista turvakodeista, mutta aineistossa oli myös kaikkia turvakoteja yhdistäviä hegemonisia diskursseja.

Tutkielman tulokset osoittavat, että Suomessa ideologiselta taustaltaan erilaisilla turvakodeilla on osittain omanlaiset tulkintakulttuurit ja osittain yhteinen tulkintakulttuuri. Turvakotien omanlaiset tulkintakulttuurit tulevat ilmi erityisesti tutkielmassa esitettyjen turvakotien sisäisten hegemonisten diskurssien kautta. Sisäiset, hegemoniset diskurssit muotoutuivat turvakodeissa käydyissä ryhmäkeskusteluissa, joiden teemat liittyivät asiakkuuteen, väkivaltatermistöön sekä turvakotityöntekijöiden pätevyysvaatimukseen. Turvakotien yhteinen tulkintakulttuuri tulee ilmi tutkielmassa esitettyjen yhteisten hegemonisten diskurssien kautta.

Yhteiset, hegemoniset diskurssit muotoutuivat turvakodeissa käydyissä ryhmäkeskusteluissa, jotka teema-alueiltaan liittyivät turvakotityöhön tunteiden täyttämänä työnä, asiakaslähtöisyyteen, työssä jaksamiseen sekä oman ja muiden turvakotien välisiin suhteisiin.

Avainsanat: turvakodit, ideologiat, sosiaalinen konstruktionismi, diskurssianalyysi, paikalliset tulkintakulttuurit

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

1. JOHDANTO	1
2. PERHEESSÄ TAPAHTUVA VÄKIVALTA	4
2.1. Perheessä tapahtuva väkivalta ilmiönä ja siihen liittyvät käsitteet.....	4
2.2. Perhettä koskevien väkivaltakeskustelujen juuret ja suomalaisen väkivaltatutkimuksen valtavirta	7
3. TURVAKOTIEN IDEOLOGISET SUUNTAUKSET.....	12
3.1. Suomalaiset turvakoti-ideologiat.....	12
3.2. Perhekorosteinen turvakoti-ideologia.....	14
3.3. Feminismikorosteinen turvakoti-ideologia.....	16
4. KOHTI TURVAKOTIEN SOSIAALISEN TODELLISUUDEN TAVOITTAMISTA	19
4.1. Konstruktionismi, diskurssianalyysi ja paikalliset tulkintakulttuurit	19
4.2. Holistinen ihmiskäsitys filosofisena lähtökohtana	21
5. EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
5.1. Tutkimusongelma	25
5.2. Tutkimusaineiston kokoaminen.....	26
5.3. Aineiston analyysi	28
6. TUTKIMUSTULOKSET	33
6.1. Turvakotityöntekijöiden näkemykset turvakoti Kotipesästä	33
6.2. Turvakotien sisäiset hegemoniset diskurssit - oma koti kullaan kallis?.....	35
6.2.1. Turvakotien asiakkuusdiskurssit	36
6.2.2. Turvakotien väkivaltatermistöön liittyvät diskurssit.....	44
6.2.3. Turvakotityöntekijöiden pätevyysvaatimuksia koskevat diskurssit.....	48
6.3. Turvakotien yhteiset hegemoniset diskurssit - turvakotien yhteinen koti?	53
6.3.1. Tunnekoti-diskurssi	54
6.3.2. Työntuki-diskurssi.....	61
6.3.3. Asiakaslähtöisyys-diskurssi	67
6.3.4. Jännitteisyys-diskurssi.....	74
7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	80
LÄHTEET.....	84

ESIPUHE

Päivi Ahon (1999,9) mukaan sosiaalialan työntekijöille on ollut tyypillistä se, että he eivät ole olleet kovin innokkaita puhumaan työstään. Hänen mukaansa kyse ei ole siitä, että sosiaalialan työntekijät eivät haluaisi puhua työstään. Kyse on pikemminkin siitä, että sosiaalialan työn todellisuus on niin täynnä monimuotoisuutta, myllerrystä ja ristiriitoja, että työn kuvaaminen tuntuu hankalalta. Sosiaalialan työ ei ole selkeää ja omasta työstä toiselle ymmärrettävästi selittäminen voi tuntua mahdottomalta. Yrittäessään kuvata työtä, työ tuntuu kuin häviävän ja syntyy vaikutelma kuin työntekijä ei tekisikään mitään. Näin tapahtuu, koska sosiaalialan työssä oleellisin onkin usein näkymätöntä. Ominaista on myös asiakassuhteen ehdoton luottamuksellisuus, mikä osaltaan estää sosiaalialan työn havainnollistamisen asiakkaiden kanssa käytyjen keskustelujen avulla.

Pro gradu -tutkielmassani haluan antaa äänen niille ihmisille, jotka tekevät sosiaalialan työtä. Vaikka sosiaalialan työ on monivivahteista, ristiriitaisuuksia sisältävää ja sen sisältöä on usein vaikea hahmottaa, on siitä syytä keskustella ja sitä tutkia. Sosiaalialan työn näkyväksi tekeminen on erittäin tärkeää. Koen sen tärkeäksi ensinnäkin sosiaalialan työntekijöiden ja heidän organisaatioidensa itsereflektion ja kehittymisen kannalta sekä myös koko sosiaalialan kehittymisen kannalta. Olen itse opiskelijana myös kokenut tavallisten ihmisten olevan usein tietämättömiä siitä mitä sosiaalialan työ on ja missä sitä tehdään. Sosiaalialan työn näkyväksi tekeminen on tärkeää siis myös sosiaalialan julkisuuskuvan ja arvostuksen parantamiseksi. Jos julkisuudessa ja päättäjillä ei ole käsitystä siitä mitä sosiaalialan työ on ja mitä se työntekijältään vaatii, niin ei ole myöskään sosiaalialan työntekijöillä toivoa arvostuksen ja sitä kautta sosiaalialan palkkojen parantumisesta. Sosiaalialan työntekijät ajavat työssään asiakkaidensa asioita, mutta heidän pitäisi myös muistaa ajaa omia asioitaan ja koko sosiaalialan asioita yhteisen edun nimissä. Niinhän sananlaskussakin sanotaan, että "kuka kissan hännän nostaisi, jos ei kissa itse!"

Haluan kiittää turvakodin työntekijöitä, jotka ovat turvakotityötään ja kokemuksiinsa näkyväksi tekemällä innoittaneet tämän tutkielmani tekoa. Valitettavasti tutkielman valmistuminen on venynyt perhe-elämän ja sosiaalialan työn imaistessa minut voimakkaasti mukaansa, mutta kertaakaan ei mielessäni ole ollut aineiston tai aiheen vaihtaminen toiseksi. Koen sosiaalialan työn sekä työn väkivaltaa kohdanneen yksilön ja perheen auttamiseksi erittäin tärkeänä.

"Olen uupunut, neuvoton
ja täynnä kysymyksiä
Miksi naiset antavat hakata itsensä ja lapsensa
uudelleen ja uudelleen
peittävät ja salaavat kaiken
jopa puolustavat pahoinpitelijää

Miksi äidit antavat pojilleen
eläkerahansa ja sietävät ala-arvoista kohtelua

Ovathan lainsäädäntö ja viranomaiset
hätää kärsivän puolella
turvakodit ja oikeusapu jokaisen ulottuvilla

Jumala
anna halun hakea apua kasvaa
lähetä ystäviä tueksi kun
kaikki aloitetaan alusta

Suo asioihin puuttumisen pakottaa myös
miestä arvioimaan uudelleen elämäänsä
Anna siunauksesi kaikkien niiden työlle
jotka poliisivoimissa, turvakodeissa
sosiaalivirastoissa ja tuomiolaitoksissa
ponnistelevat suojatakseen väkivallalta
naisia ja lapsia
jotka useimmiten joutuvat uhreiksi

Anna kaikkien ihmisten sanoa väkivallalle
joka tilanteessa jyrkkä EI."

(Askola & Porio 1997, 61.)

1. JOHDANTO

"Porsaan toinen siipi oli irronnut. Eläin tuijotti surullisesti ohitseni ravintolan hyllyltä. Yritin tavoittaa sen katsetta kertoakseni, että minusta tuntui ihan samalta. Irja Ahola oli kuollut. Aviomies oli hakannut hänen kallonsa murskaksi ensimmäisellä käteen sattuneella aseella, hiilihangolla. Olin vihainen ja murheissani, mutten yllättynyt. Irjan olisi pitänyt ottaa avioero jo ensimmäisen vakavan pahoinpitelyn jälkeen, viisi vuotta sitten. Hän olisi voinut muuttaa pois pääkaupunkiseudulta ja vaihtaa nimensä. Irja ei ollut halunnut lähteä. Hänen oli ajateltava lapsiaan ja lastenlapsiaan. Me turvakoti Kotipesän työntekijät olimme tukeneet hänen päätöstään. Meidän mielestämme lyöjän saattoi parantaa ja ison perheen yhtenäisyys oli tärkeää. Irja ei ollut nostanut viiden vuoden takaisesta pahoinpitelystä syytettä eikä myöhemminkään antanut ilmoittaa poliisille, kun hän silmät mustina ja kylkiluut katkottuina pakeni turvakotiin. Nyt Irja oli kuollut."
(Lehtolainen 1999, 5.)

Julkinen keskustelu perheessä tapahtuvasta väkivallasta on ollut Suomessa viime vuosina vilkasta. Keskustelua käydään alan tutkimuksissa, väkivallan asiantuntijoiden keskuudessa, lehdistössä, televisio-ohjelmissa, kaunokirjallisuudessa sekä monilla eri yhteiskunnan tahoilla.

Tämä kertoo osaltaan siitä, kuinka vakavana ongelmana perheessä tapahtuvaa väkivaltaa yhteiskunnassamme tällä hetkellä pidetään. Myös Tarja Pösön (2001, 7) mukaan perheessä ja kotona tapahtuva väkivalta on yksi nykypäivän vaikeimmista sosiaalisista ongelmista. Sen vaikutukset ovat hyvin moninaiset, sillä se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisten hyvinvointiin ja työllistää monia eri tahoja muun muassa poliisia, turvakoteja, oikeuslaitosta ja sosiaali- ja terveysalan eri sektoreita. Lisäksi väkivaltatapahtuman eri osapuolet tarvitsevat tahoillaan tukea.

Väkivalta on kiinnostanut viime vuosina myös muutamia kirjailijoita muun muassa kirjailija Leena Lehtolaista. Johdannon alussa olevalla katkelmalla alkaa hänen rikosromaaninsa *Tappava Säde*. Kirjallaan Leena Lehtolainen (1999) osallistuu perhe- ja parisuhdeväkivaltaa koskevaan julkiseen keskusteluun, joka valottaa turvakodin sosiaalityöntekijä Säde Vasaran elämän ohella kuvaa suomalaisten turvakotien erilaisista ideologisista orientaatioista ja painotuseroista.

Suomen turvakotiverkosto on poikkeuksellinen siinä mielessä, että Suomessa turvakodit eroavat ideologiselta taustaltaan huomattavasti muista maista. Jo 1980-luvulla on esitetty, että turvakodeilla on kaksi erilaista ideologista suuntausta: perhekorosteinen ja feminismikorosteinen (Peltoniemi 1983, 344; 1984, 209). Perhekorosteista turvakoti-ideologiaa voidaan pitää Suomessa toimivissa turvakodeissa hallitsevana ideologiana, koska feminismikorosteiset turvakodit ovat selvässä vähemmistössä perhekorosteisiin turvakoteihin nähden. Lisäksi lähes kaikki turvakoteja koskevat tutkimukset ja keskustelut ovat painottuneet perhekorosteisen ideologian omaaviin turvakoteihin. Suomalaiselle turvakotitutkimukselle onkin ollut tyyppillistä feminismikorosteisen turvakotitutkimuksen puuttuminen sekä yleisesti ottaen turvakoteja koskevan tutkimuksen vähäinen määrä.

Kiinnostus turvakoteja ja niiden erilaisia painotuseroja kohtaan heräsi luettuani Leena Lehtolaisen kirjan ja oltuani työharjoittelussa turvakodissa kolme kuukautta. Leena Lehtolaisen jännitysromaani ja työharjoittelukokemukseni turvakodista ovat innoittaneet minut tutkimaan pro gradu -tutkielmassani turvakoti-ideologialtaan erilaisia suomalaisia turvakoteja ja ottamaan kirjasta nousseita teemoja työni lähtökohdaksi. Vähäisestä suomalaisesta turvakotitutkimuksesta ja erityisesti feminismikorosteisista turvakodeista tehdyn tutkimuksen puuttumisen johdosta olen pyrkinyt tutkielmassani mahdollisimman kattavaan ja monipuoliseen aineistoon Suomen turvakodeista.

Tarkoitukseni on tutustua suomalaiseen turvakotiverkostoon ja sen perheille tarjoamaan apuun tilanteissa, joissa osa perheestä tarvitsee turvapaikkaa jonkun perheenjäsenen väkivaltaisuuden takia. Olen kiinnostunut erityisesti siitä, miten turvakotien ideologinen orientaatio näkyy turvakotityöntekijöiden puheessa käytännön turvakotityöstä ja millaisia diskursseja turvakodeista löytyy. Etsin turvakotityöntekijöiden keskusteluista tema-alueiden sisältä turvakoteja erottavia ja yhdistäviä diskursseja sekä tuon julki diskurssien moninaisuutta tai vähyyttä.

Tutkimukseni etenee siten, että luvussa kaksi tarkastelen perheessä tapahtuvaa väkivaltaa lyhyesti ilmiönä sekä esittelen perheessä tapahtuvaa väkivaltaa kuvaavien käsitteiden moninaisuutta. Lisäksi viitataan keskeiseen lainsäädäntöön, joka koskee väkivaltaa kokeneita perheitä. Perustelen myös oman lähestymistapani käyttäen termiä *perheessä tapahtuva väkivalta* tässä pro gradu -tutkielmassa. Lisäksi käyn läpi perhettä koskevien väkivaltakeskustelujen historiaa yleisesti ja paneudun erityisesti suomalaiseen

väkivaltakeskusteluun. Paneutuminen tässä tutkimuksessa erityisesti suomalaisen väkivaltatutkimukseen on mielestäni perusteltua, koska suomalainen väkivaltakeskustelu ja sen vaikutus yhteiskunnassamme on ollut hyvin omintakeista verrattuna muihin maihin.

Luvussa kolme esittelen turvakoteja perheessä tapahtuvan väkivallan auttajaorganisaatioina tarkastellen suomalaisia turvakoteja ja niiden turvakoti-ideologioita aikaisempien tutkimusten valossa. Luvussa neljä perustelen oman lähestymistapani turvakotien tutkimiseen esitellen viitekehysesni sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssianalyysin sekä viittaan myös käsitteeseen paikallinen tulkintakulttuuri. Lisäksi tarkastelen myös Lauri Rauhalan holistista ihmiskäsitystä, jota pidän tutkimukseni filosofisena taustalähtökohtana. Kyseinen ihmiskäsitys soveltuu mielestäni hyvin sosiaalialan työhön, jossa ollaan tekemisissä monitahoisten ilmiöiden, kuten juuri väkivalta-asioiden kanssa. Luvussa viisi täsmennän tutkimusongelmani ja käyn läpi tutkimusaineiston kokoamista ja aineiston analyysiä. Luvussa kuusi paneudun tutkimustuloksiin. Lopuksi, luvussa seitsemän, kokoan tuloksia yhteen johtopäätösten muodossa ja pohdin ideoita jatkotutkimukselle.

2. PERHEESSÄ TAPAHTUVA VÄKIVALTA

2.1. Perheessä tapahtuva väkivalta ilmiönä ja siihen liittyvät käsitteet

Perheessä tapahtuva väkivalta on ilmiö, joka koskettaa kaikkia kansalaisia ainakin välillisesti. Jos omassa tai lähiomaisten perheissä ei ole käytetty väkivaltaa, niin usein kuitenkin tiedetään tai tunnetaan jokin perhe, jossa väkivalta on osa perheen arkielämää.

Väkivalta voi olla fyysistä (esim. tönimistä, lyömistä, potkimista tai kuristamista), seksuaalista (esim. seksuaalista ahdistelua ja koskettelua, raiskaus tai sen yritys), henkistä (esim. väkivallalla uhkaamista tai pelottelua, toistuvaa syyttelyä tai nimittelyä, kiristämistä, ihmissuhteista eristämistä), taloudellista (esim. toisen rahojen ja omaisuuden luvaton käyttöä tai toisen oman rahan käytön estämistä ja kontrollointia), hoitosuhteessa tapahtuvaa hoidon ja avun laiminlyöntiä tai uskonnollista (esim. uskonnollisilla säännöillä uhkailua ja painostamista tai uskonnon harjoittamisen kieltämistä). Kaikkiin väkivallan muotoihin kuuluu aina myös henkistä väkivaltaa ja väkivaltaa kokenut henkilö kärsii henkisistä oireista. (Perttu & Söderholm 1998, 4-5.)

Keskustelu perheessä tapahtuvasta väkivallasta on ollut Suomessa vilkasta viime vuosina ja perheessä tapahtuvaa väkivaltaa on kuvattu useilla eri käsitteillä. Tässä pro gradu -tutkielmassani tarkoitukseni on selvittää millä eri käsitteillä perheessä tapahtuvasta väkivallasta puhutaan, joten en itse halua asettua minkään termin puolestapuhujaksi. Olen kiinnostunut nimenomaan perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta ja perheeseen katson tässä tapauksessa kuuluvan vanhemmat ja lapset. Tämän johdosta käytän itse tässä yhteydessä termiä perheessä tapahtuva väkivalta.

Suomessa perheväkivalta-käsite on erityisesti vakiinnuttanut asemansa, mutta keskusteluun on viime vuosina tullut mukaan myös entistä enemmän muita käsitteitä. Perheväkivalta on moninainen käsite, jolle ei ole olemassa yhtä ainoata pätevää tulkintaa. Tavallisesti perhe- ja lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa perheessä tai muissa sukulaisuus- ja tuttavuussuhteissa (Perttu & Söderholm 1998, 4). Teuvo Peltoniemi (1984, 28) on määritellyt perheväkivalta-käsitteen mahdollisimman laajasti; hän on kuvannut perheväkivaltana tapahtumapaikasta riippumatta ruumiillista väkivaltaa tai sillä uhkaamista, kun tekijä ja uhri ovat emotionaalisesti läheisiä. Koska perheväkivalta on moninainen käsite, hän ehdottaakin,

että ajateltaisiin perheväkivalta-käsitettä ikään kuin yläkäsitteenä, joka jakaantuu osiin. Laajat ja moniulotteiset käsitteet ovat hankalia tutkimuksissa ja niiden vertailuissa, joten Peltoniemen mukaan kannattaa tehdä selväksi mitä perheväkivallalla kyseisessä tutkimuksessa tarkoitetaan. Yleisin jakoperuste on tarkastella sitä, että kuka pahoinpitelee ja ketä (esim. lasten pahoinpitely, naisten pahoinpitely). (Peltoniemi 1984, 28.) Jos perheväkivalta nähdään ikään kuin yläkäsitteenä, voidaan esimerkiksi parisuhdeväkivallan ajatella olevan ikään kuin osa perheväkivalta-käsitettä.

Käsitteenä perheväkivalta on saanut osakseen kritiikkiä viime vuosina. Perheessä tapahtuvan väkivallan sukupuolistunutta luonnetta on alettu korostaa eri yhteyksissä, mikä on osaltaan vaikuttanut siihen, että perheväkivalta-käsitteen rinnalle ja sitä korvaamaan on tullut myös muita käsitteitä. Muun muassa naistutkimuksen alueella ja tilastollisissa selvityksissä väkivallan ja sukupuolen yhteyksiä on haluttu nostaa esiin (Heiskanen & Piispa 1998; Ronkainen 1998). Perheväkivalta-käsitteen ohella onkin alettu puhua yhä enemmän myös parisuhdeväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Joissain yhteyksissä taas käytetään käsitettä lähisuhdeväkivalta.

On esitetty, että perheväkivalta-käsite on osaltaan liian laaja yleiskäsite, koska se viittaa kaikenlaiseen perheenjäsenten keskinäiseen väkivaltaan. Se liittyy yhteen sekä sukupuolten että sukupolvien välisen väkivallan ja rinnastaa periaatteessa esimerkiksi lasten keskinäisen tappelun ja ex-puolison surmaamisen. (Ronkainen 1998, 13.) Ongelmana on pidetty sitä, että perheväkivalta-käsite ei tuo ilmi uhria, tekijää eikä sukupuoliaspektia. Sukupuoliaspektin näkymistä käsitteessä on alettu pitää entistä tärkeämpänä, koska suurin osa perheväkivallasta on kuitenkin parisuhdeväkivaltaa, jossa mies käyttäytyy av(i)ovaimoan tai tyttöystävänsä kohtaan väkivaltaisesti. (Keskinen 1996, 2.) Tätä korostaa myös muun muassa ruotsalainen Elsa Bolin (1991, 50), jonka mukaan on tärkeitä kutsua asioita niiden oikeilla nimillä, jotta ne tulisivat näkyväksi. Hänen mukaansa sukupuolineutraalit ilmaisut kuten "perheväkivalta" ja "väkivalta parisuhteessa" antavat ymmärtää, että väkivalta olisi jotenkin molemminpuolista, vaikka kyseessä on käytännöllisesti ottaen aina miesten naisiin kohdistama väkivalta. Keskusteluissa perheessä tapahtuvasta väkivallasta onkin ollut termien moninaisuuden takia usein vaikeutena, että puhutaan eri asioista (Peltoniemi 1984, 26).

Artikkeleita perheessä tapahtuvasta väkivallasta on esillä lehdissä lähes päivittäin. Jo tilastojenkin valossa katsottuna perhe- ja parisuhdeväkivalta on suurta inhimillistä kärsimystä

aiheuttava ongelma (Ronkainen 1998, 23). Tutkimusten perusteella on arvioitu, että joka viidennessä suomalaisessa perheessä käytetään ruumiillista väkivaltaa jotakin perheenjäsentä kohtaan. Henkisen ja verbaalisen väkivallan määrää perheissä on vielä vaikeampi arvioida. (Peltoniemi 1984, 40.)

Tyypillisin perheessä ja sen läheisissä suhteissa esiintyvä väkivaltaisuus on puolisoiden välillä, jolloin mies käyttäytyy väkivaltaisesti naista kohtaan (Nyqvist 2001, 13; vrt. Perttu & Söderholm 1998, 4). Parisuhteessa elävistä naisista noin joka viides nainen (22 %) on joskus kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kuullut väkivaltauhkauksia nykyiseltä puolisoiltaan (Heiskanen & Piispa 1998, 19). Kuolemantapauksia on ollut vuosittain keskimäärin 27 ja yli puolet naisten väkivaltaisista kuolemantapauksista johtuu perheessä tapahtuvasta väkivallasta (emt., 5, 58). Sitä vastoin kaikenlaisen väkivallan kohteeksi joutuneista miehistä noin joka 143. mies (0,7 %) on ollut puolisonsa pahoinpitelemä. Tilastojen mukaan koti onkin väkivaltarikosten suhteen miehille turvallisin paikka ja naisille kaikkein vaarallisin paikka. (Husso 1994, 130.) On myös todettu, että parisuhteessa tapahtuvalle väkivallalle on luonteenomaista toistuvuus ja väkivallan paheneminen kerta kerralta (Perttu & Söderholm 1998, 4).

Poliisille ilmoitetaan arvion mukaan vain noin kymmenen prosenttia pahoinpitelyistä. Vuonna 1996 poliisin tilastojen mukaan perheessä tapahtuneen väkivallan uhreja oli 2 340 henkilöä, joista naisia oli 1 880 ja miehiä 460. Väkivallan kohteeksi arvioidaan joutuvan kuitenkin vuosittain noin 40 000 - 60 000 naista. (Perttu & Söderholm 1998, 4.) Tilastojen mukaan vuosina 1980, 1988 ja 1993 perheenjäsenen naisiin kohdistunut väkivaltaisuus väheni, vuonna 1997 se osoitti taas lisääntymisen merkkejä ja vuoden 2003 lukujen mukaan se on taas vähentynyt. Miesten perheenjäsenen taholta kokema väkivalta sen sijaan nousi ajanjaksolla 1980-1997, mutta on sen jälkeen laskenut vuoden 2003 tilastoinnin mukaan. (Rikollisuustilanne 2004, 57.) Muita perheessä ja sen läheisissä suhteissa esiintyviä väkivallan muotoja puolisoiden välisen väkivallan lisäksi ovat muun muassa vanhempien ja lasten välinen väkivalta ja sisarusten välinen väkivalta (Nyqvist 2001, 13; Perttu & Söderholm 1998, 4).

On todettu, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta puuttuu herkimmin lapsiin ja vanhuksiin kohdistuviin väkivaltatilanteisiin. Henkilökunnan kynnys puuttua puolisoon kohdistuvaan väkivaltaan on melko korkea. Varsinkin keski-ikäisiä väkivaltaisessa suhteessa

eläviä ei pidetä apua ja tukea tarvitsevinä samalla tavalla kuin lapsia ja vanhuksia. (Perttu 1999, 5, 55.)

Käsitys perheessä tapahtuvan väkivallan yksityisyydestä muuttui vuonna 1995. Tällöin rikoslakia muutettiin lain 578/1995 mukaisesti siten, että nykyään myös yksityisellä paikalla tapahtunut pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos, kun se aiemmin oli asianomistajarikos. Tämän johdosta muun muassa kotona tapahtunut väkivallanteko johtaa syyteharkintaan ilman, että väkivallan kohteeksi joutuneen on sitä vaadittava. Väkivallan kohteeksi joutuneen ei siis itse tarvitse ottaa harteilleen päätöstä saattaa väkivallantekijää vastuuseen. Lain myötä viranomaiset saivat paremmat edellytykset puuttua asiaan. Lakimuutos viestii myös yhteiskunnan yksiselitteistä tuomiota väkivallalle ja kansalaisen oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen myös perheessä. (Koski 1999, 17; vrt. Perttu ym. 1999, 51.)

Myös laki lähestymiskiellosta 898/1998, joka astui voimaan 1.1.1999 suojaa mahdollista väkivallan uhria. Lakia voidaan soveltaa käytäntöön, mikäli on olemassa perusteltu syy olettaa, että kieltoon määrättävä henkilö voisi uhata suojattavan henkeä, terveyttä tai vapautta tai muuten häiritä tätä vakavasti. Laki soveltuu nimenomaan pari- ja perhesuhteissa esiintyvän väkivallan estämiseen. (Koski 1999, 18.) Lakiin lähestymiskiellosta on myös tehty muutoksia muutossäädöksen 711/2004 mukaisesti siten, että lähestymiskielto on voitu vuoden 2005 alusta alkaen määrätä myös silloin, kun kiellolla suojattava ja kieltoon määrättävä asuvat samassa asunnossa. Aikaisemmin lähestymiskieltoa ei ole voitu määrätä, jos asianosaiset ovat asuneet yhdessä. Perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätyn on lähdeittä yhteisestä asunnosta eikä hän saa tavata eikä muutoinkaan ottaa yhteyttä kiellon suojaavaan henkilöön. Perheen sisäisen lähestymiskiellon määrittämisen edellytykset ovat tiukemmat kuin tavallisen lähestymiskiellon ja se voidaan määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi.

2.2. Perhettä koskevien väkivaltakeskustelujen juuret ja suomalaisen väkivaltatutkimuksen valtavirta

Julkinen keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheessä tapahtuvasta väkivallasta alkoi Euroopassa 1960-luvulla (Ojuri 2001, 15). Perheessä tapahtuvan väkivallan juurien on sanottu löytyvän vuodesta 1971, jolloin Erin Pizzey perusti naisten toimintakeskuksen

Chiswickiin Lontooseen. Toimintakeskus oli naisille tarkoitettu ajankohtaisten asioiden keskusteluareena. Vähitellen toimintakeskukseen alkoi saapua myös pahoinpideltyjä naisia. Näin alkoi julkinen keskustelu naisten pahoinpitelyistä ja turvakodeista. (Peltoniemi 1984, 11.) Tämä maailman ensimmäinen turvakoti, Chiswick Women's Refuge, oli toimintaperiaatteiltaan feministinen turvakoti, joka jatkaa edelleen toimintaansa Lontoossa (Niklander 1990, 48).

Feminismillä oli tärkeä merkitys perheessä tapahtuvan väkivaltaongelman esille nostamisessa, mutta samaan aikaan se nousi esille myös muun muassa tutkijoiden, oikeuslaitoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä. Voidaan sanoa, että väkivaltakeskustelujen alkamisen taustalla ovat olleet myös yhteiskunnallinen muutos ja pyrkimykset sukupuolten välisen tasa-arvon lisäämiseen yhteiskunnassa. Keskustelujen syntymiselle perheessä tapahtuvasta väkivallasta on ollut tyypillistä Suomessakin keskustelujen alkaminen samaan aikaan eri tahoilla. (Peltoniemi 1984, 12, 15-16.)

Norjassa ja Suomessa naisten pahoinpitelykeskustelu alkoi Pohjoismaista ensimmäiseksi. Norjaan keskustelu tuli radikaalin feministisen liikkeen kautta. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa keskustelua onkin käyty feministisin äänenpainoin pääsääntöisesti naisiin kohdistuvista pahoinpitelyistä. Muihin perheenjäseniin kohdistuva väkivalta ei ole siellä noussut esiin keskusteluissa samalla tavalla kuin naisiin kohdistuva väkivalta. (Peltoniemi 1984, 16.)

Ensimmäisen kerran suomalaisten naisten väkivaltakokemuksista saatiin tietoa, kun Naisasialiitto Unioni vuonna 1977 pyysi perheessä tapahtuvan väkivallan kohteeksi joutuneita naisia kirjoittamaan kokemuksistaan. Kirjoituksista koottiin teos *Väkivaltainen avioliitto*. Naisiin kohdistuva väkivalta nähtiin teoksessa laajana yhteiskunnallisena ongelmana, jonka syynä pidettiin sukupuolten erilaisia valtasuhteita. Teoksessa kiinnitettiin huomiota väkivallan sukupuolisidonnaiseen luonteeseen, ja teos olikin näin ollen ensimmäinen suomalainen sukupuolistunut väkivaltatutkimus. (Germain ym., 1978.)

1970-luvulla, kun keskustelu perheessä tapahtuvasta väkivallasta alkoi, saivat siis radikaalit feministinäkemykset Suomessakin aluksi julkisuutta. Tästä on osoituksena muun muassa edellä mainittu teos. Tosin feministinäkemykset olivat yleisesti ottaen vallalla vain vähän aikaa. Tämän jälkeen suomalaisen perhettä koskevan väkivaltakeskustelun yleissävy on ollut

muita Skandinavian maita maltillisempaa, ja väkivaltaa perheessä on pidetty Suomessa muista maista poiketen koko perheen ongelmana. Suomessa vakiintui jo alun perin 1970-luvulla termi perheväkivalta, kun taas muissa Skandinavian maissa käytetään jatkuvasti termiä *kvinnomisshandel*, joka tarkoittaa naisten pahoinpitelyä. Keskustelu parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta onkin ollut Suomessa erilaista kuin muissa Pohjoismaissa. (Husso 1994, 130; Peltoniemi 1984, 16-17.)

Suomalaisille väkivaltakeskusteluille on ollut siis tyypillistä, että on liikuttu neutraalilla alueella huomioimatta sukupuolipoliittisia, ideologisia tai moraalisia sitoumuksia (Nygqvist 2001, 18). Suomessa on ollut vallitsevana perhekeskeinen ideologia, johon liitettiin 1980-luvulta alkaen monenlaisia odotuksia. Perhekeskeisen ideologian toivottiin tuovan sosiaali- ja terveydenhuoltoon kokonaisvaltaista ja yksilöpainotusta laajempaa työtettä sekä sen toivottiin uudistavan menetelmiä. (Virtanen 1995, 17.) Sosiaali- ja terveydenhuollossa vallitsevalla perhekeskeisellä ideologialla, Ensi- ja turvakotien liiton vahvalla asemalla sekä liiton turvakotien lastensuojelullisella painotuksella on ollut varmasti vaikutusta suomalaiseen perhettä koskevan väkivaltakeskustelun omintakeisuuteen.

Yleisesti ottaen Suomessa on tehty hämmästyttävän vähän perheessä tapahtuvaan väkivaltaan liittyvää tieteellistä tutkimusta. Suurin osa tutkimuksesta on ollut kunnan, sosiaalitoimen tai jonkin järjestön käytännön ongelmiin kohdistettua selvitystyötä ja kohdistunut nimenomaan perheväkivaltaan. (Ronkainen 1998, 10.) Suomalaisten turvakotien perustamisen seurauksena alettiin 1980-luvulta lähtien tehdä turvakotien toimintaan liittyvää tutkimus- ja selvitystyötä. Myös turvakodeista tehdyt tutkimukset ovat pääasiassa olleet järjestöjen tilaamia selvityksiä tai pro gradu -tutkielmia, ja kaikille niille on yhteistä, että väkivalta analysoidaan perheväkivaltana. Lisäksi kyseisten tutkimusten aineistot on pääsääntöisesti kerätty Ensi- ja turvakotienliiton turvakodeista. (Ronkainen 1998, 11.)

Ensi- ja turvakotien liitto on teettänyt jonkin verran tutkimuksia koskien omia turvakotejaan. Yleisesti Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien periaatteita ja vaikutusmahdollisuuksia on tutkittu muun muassa Leskisen ym. (1982) tutkimuksessa *Täällä ei tarvitse pelätä – tutkimus turvakodeista* ja Ojurin (1997) tutkimuksessa *Ikkuna turvakotiin – selvitys turvakotien toimintaedellytyksistä*. Ojurin (1997) selvityksen kohteena oli liiton kaikki 13 sen aikaista turvakotia ja yksi tukiasuntoja tarjoava jäsenyhdistys. Selvityksen tarkoitus oli auttaa kehittämään turvakotitoimintaa ja lisäämään vuorovaikutusta ja yhteistyötä liiton ja sen

jäsenyhdistysten välillä. Liiton ulkopuolella toimivista turvakodeista kyseisessä selvityksessä ei mainittu mitään. Ensi- ja turvakotien liitto on teettänyt myös vuonna 1999 kyselytutkimuksen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnalle, jossa selvitettiin perhe- ja lähisuhteissaan väkivaltaa kokeneiden auttamista. Tutkimuksessa on tarkasteltu auttamistoimintaa ammattiauttajien näkökulmasta. (Perttu 1999.)

Ensi- ja turvakotien liitto on myös lastensuojelujärjestö, ja liiton turvakotimalli eroaa muiden länsimaiden turvakotimalleista eniten juuri lastensuojelullisen painotuksensa vuoksi (Korhonen 1991, 32–22). Muista suomalaisista turvakodeista saatavan tiedon vähyys on selitettävissä osaltaan sillä, että suuri osa turvakoteja ja perheen sisäistä väkivaltaa käsittelevistä tutkimuksista onkin Ensi- ja turvakotien liiton tilaamia tutkimuksia, joissa tutkimusintressi on käytännön läheinen ja liiton tarpeita palveleva. Päivi Luodon (1984) pro gradu -tutkielma on ainoa, jossa aineistoa on kerätty myös muista kuin Ensi- ja turvakotien liiton turvakodeista.

Tunnettu suomalainen perheväkivaltaa käsittelevä teos on yhä Teuvo Peltoniemen kirja *Perheväkivalta* (1984). Peltoniemi käsittelee teoksessaan perheväkivaltaa monipuolisesti ja painottaa selvästi Suomelle tyypillistä väkivallan sukupuolineutraalia ja perhekeskeistä näkemystä. Peltoniemi esittelee kuitenkin teoksessaan myös feminististen turvakotien ideologioita ja vertailee kahta vallitsevaa ideologiaa.

Perinteinen suomalainen tutkimus perheessä tapahtuvasta väkivallasta on ollut viime vuosina muutosvaiheessa ja saanut osakseen kritiikkiä. Monissa suomalaisissa tutkimuksissa onkin haluttu tuoda julki puolisoiden välisen väkivallan sukupuolistunutta luonnetta (ks. esim. Husso 1994; Husso 2003; Keskinen 1996). Sukupuolinäkökulma on esitelty mahdollisuuksia avaavana. Korostetaan sitä, että tarkastellaan väkivaltaa sukupuolitoimijoiden kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että huomioidaan kuinka naisten ja miesten yleisyys väkivallantekijöinä vaihtelee eri tapahtumatyyppeiden yhteydessä. Erityisesti parisuhdeväkivallassa ja seksuaalisessa väkivallassa on pidetty tärkeänä tarkastella väkivaltaa sukupuolitoimijoiden kautta. (Ronkainen 1998, 22.)

1970-luvun lopulla ilmestyneen sukupuolinäkökulmaa korostavan teoksen *Väkivaltainen avioliitto* (Germain ym., 1978) jälkeen kesti siis lähes kaksikymmentä vuotta ennen kuin tutkimuksissa kiinnostuttiin jälleen sukupuolistuneesta väkivallasta. Vasta 1990-luvulla ja sen

jälkipuoliskolla sukupuolistuneeseen väkivaltaan alettiin Suomessa kiinnittää uudelleen enemmän huomiota (Ronkainen 1998, 34).

1990-luvulla muun muassa Suvi Keskinen (1996) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan naisten kokemaa väkivaltaa ja siitä selviytymistä omaelämäkertatutkimuksen avulla. Hieman aiemmin ilmestyi myös eri kirjoittajien artikkelikokoelma *Pahan tyttäret* (Heinämaa & Näre 1994), joka käsittelee väkivallan ja sukupuolisuhteiden kysymyksiä pelon, vihan ja vallan näkökulmasta. Samoihin aikoihin tasa-arvoasiain neuvottelukunnan väkivaltajaosto järjesti *Väkivallasta vapaaksi* -kirjoituskilpailun fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa kokeneille naisille, jotka olivat selvinneet väkivallasta. Omakohtaisista selviytymistarinoista osa julkaistiin vuonna 1996 ilmestyneessä kokoelmateoksessa. (Kuivaniemi 1996.) 1990-luvun loppupuolella valmistui myös ensimmäinen suomalainen kyselytutkimus parisuhdeväkivallasta, joka on saanut paljon huomiota osakseen (Heiskanen & Piispa 1998).

2000-luvulla kiinnostus sukupuolinäkökulmaa korostavaan väkivaltaan on edelleen jatkunut. Muun muassa 2000-luvulla ilmestyneessä väitöskirjassaan Marita Husso (2003) käsittelee parisuhdeväkivaltaa ja parisuhteessa elämistä. Erja Rissasen (2000) pro gradu -tutkielma taas koskee väkivaltaista parisuhdetta ja siitä irtautumista ja Ensi- ja turvakotien liiton tutkimuksessa myös muun muassa Leo Nyqvist (2001) on valinnut tutkimuksensa tarkastelukulmaksi väkivaltaisen parisuhteen. Ensi- ja turvakotien liitolta on ilmestynyt myös toinen tutkimus, jossa keskitytään nimenomaan naisten selviytymiseen väkivallasta turvakotien jälkihuollon avulla (Ojuri 2001). Sukupuolinäkökulmaa korostavien tutkimusten lisäksi on viime vuosina myös alettu kiinnittämään enemmän huomiota lapsen asemaan perheissä, joissa on väkivaltaa. Muun muassa Ensi- ja turvakotien liitto käynnisti vuonna 1997 viisivuotisen Lapsen aika -hankkeen, jonka tavoitteena oli kehittää kotonaan väkivaltaa kokeneiden lasten kanssa tehtävää työtä (Forsberg 2000; Forsberg 2002).

3. TURVAKOTIEN IDEOLOGISET SUUNTAUKSET

3.1. Suomalaiset turvakoti-ideologiat

Turvakodit olivat ensimmäisiä varsinaisia perheessä tapahtuvan väkivallan vastaamiseen erikoistuneita instituutioita. Vuoden 1971 jälkeen, jolloin Erin Pizzey perusti ensimmäisen turvakodin Englantiin, turvakotien perustaminen on lisääntynyt ja ne toimivat eri maissa eri nimillä. Turvakodeista käytettyjä nimityksiä ovat muun muassa *shelter*, *refuge*, *transition house*, *interval house*, *krisesenter*, *kvinnohus*, *Fraeunhaus*. (Peltoniemi 1983, 343-344.)

Ensimmäiset suomalaiset turvakodit perustettiin vuonna 1979 Ensi Kotien liiton toimesta Helsinkiin ja Turkuun. Myöhemmin samana vuonna perustettiin turvakodit myös Ouluun ja Kotkaan. (Peltoniemi 1983, 343-344; Peltoniemi 1984, 211.)

Turvakoti on pakopaikka perheessä tapahtuvan väkivallan kohteeksi joutuneille tai sitä pelkääville henkilöille (Leskinen ym. 1982, 2). Pelkän fyysisen turvapaikan tarjoamisen lisäksi turvakodissa asiakasta autetaan sosiaalityön keinoin ja joissakin harvoissa turvakodeissa terapia on yksi toimintamuoto. Yhteistä eri turvakotimallien turvakodeille on, että niissä ei useimmiten anneta hoitoa vaan halutaan pysytellä sosiaalityön tasolla. Turvakodeissa korostetaan sekä asiakkaiden keskinäistä että työntekijöiden ja asiakkaiden välisten keskustelujen merkitystä, ohjaamista ja neuvomista muiden palvelujen käytössä, tukea ja oma-aloitteisuuteen rohkaisemista. Turvakotien työtä pidetään ensisijaisesti kriisityönä. (Leskinen ym. 1982, 135; Ojuri 1997, 6.)

Suomessa toimii tällä hetkellä yli 50 erilaista turvakotia tai turvakotiin verrattavaa palvelupistettä. Nämä voidaan jakaa Ensi- ja Turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämiin turvakoteihin, kunnallisiin turvakoteihin sekä muiden järjestöjen tai yhdistysten ylläpitämiin turvakoteihin. (Korhonen 1991, 34-35.)

Ensi- ja turvakotien liittoon kuuluvat turvakodit toimivat joko ensikotien yhteydessä, erilaisten auttamispisteiden yhteydessä (esim. yksinhuoltajien palvelutalojen) tai itsenäisinä turvakoteina (Korhonen 1991, 34). Turvakodeista 14 kuuluu Ensi- ja turvakotien liittoon. Kunnalliset turvakodit toimivat muiden laitosten, kuten esimerkiksi lasten- ja nuorisokotien, yhteydessä tai kunnalla voi olla erityisiä turva- tai kriisiasuntoja. Järjestöjen tai yhteisöjen

ylläpitämiä turvakoteja ovat esimerkiksi Espoon Naisten Apu ry:n turvakoti ja Pietarsaaren Naistentaloyhdistyksen turvakoti. (Korhonen 1991, 35.)

Turvakotien ideologioissa on kaksi eri suuntausta: feminismiä korostavat turvakodit ja perhekeskeisyyttä korostavat turvakodit (Peltoniemi 1984, 209). Feminismikorosteisten ja perhekorosteisten turvakotien tärkeimmät erot on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Turvakotien kaksi ideologista suuntausta

	<i>Perhekorosteinen</i>	<i>Feminismikorosteinen</i>
<i>Termi</i>	Perheväkivalta	Pahoinpidellyt naiset
<i>Suhde feminismiin</i>	Hieman negatiivinen	Vahvasti positiivinen
<i>Perheväkivallan syy</i>	Ihmissuhdeongelmat	Patriarkaalinen yhteiskunta
<i>Perheväkivallan luonne</i>	Sosiaalinen sairaus	Rikos
<i>Uhrin</i>	Sekä nainen että mies	Vain nainen
<i>Lapset</i>	Hyvin tärkeitä	Vähemmän tärkeitä
<i>Toiminnan avoimuus</i>	Hyvin avoin	Hyvin suljettu
<i>Miesten hyväksyminen</i>	Hyväksytään sekä henkilökuntana että vieraina	Ei hyväksytä lainkaan
<i>Toimintatavat</i>	Henkilökohtaiset keskustelut	Ryhmät
<i>Työn kohde</i>	Perhe	Naisten itsetunto
<i>Henkilökunta</i>	Erikoistunutta	Ei-erikoistunutta
<i>Suhde valtakoneistoon</i>	Yhteistyö	Riippumaton
<i>Politiikkaan osallistuminen</i>	Vähäinen	Vahva

Lähde: Peltoniemi 1983, 344.

Luoto (1984, 28) on tutkimuksessaan todennut, että feminismikorosteisten turvakotien feminismikorosteisuus tavallisesti häviää alkuinnostuksen myötä ja turvakodin toiminta on

myöhemmin lähes samanlaista kuin perhekorosteisten turvakotien toiminta. Toista Suomen feminismitaustaista turvakotia on pidetty esimerkkinä tällaisesta turvakodista.

Suomessa turvakodit ovat yleisesti ottaen muodostuneet osaksi yhteiskunnan yleisiä palvelujärjestelmiä. Tosin Suomessa feminismikorosteiset turvakodit ja monet ulkomaiset turvakodit ovat pyrkineet perustamaan turvakoteja, joilla ei ole sosiaalihuollollisia kytkentöjä. Ulkomaisissa turvakodeissa ollaan oltu sitä mieltä, että yhteiskunnan mukaantulo perheessä tapahtuvan väkivallan auttamisjäsentelyyn ei ole toivottavaa, koska se vie pohjan pois vapaaehtoistyöltä ja naisasian korostamiselta. (Leskinen ym. 1982, 139.)

3.2. Perhekorosteinen turvakoti-ideologia

Ensi- ja turvakotien liiton turvakodit kuuluvat ideologiselta orientaatioltaan perhekorosteisiin turvakoteihin. Myös kunnalliset turvakodit toimivat pääsääntöisesti samoilla periaatteilla kuin Ensi- ja turvakotien liittoon kuuluvat turvakodit (Korhonen 1991, 35). Suomessa erityisesti 1980-luvulla vallinneen perhekeskeisen ideologian mukaisesti myös perhekorosteiset turvakodit omaksuivat siis perhekeskeisen ideologian. Petri Virtasen (1995, 17) mukaan perhekeskeinen ideologia saavuttikin lähes kritiikittä suuren suosion myös muussa käytännön sosiaalityössä.

Ensi- ja turvakotien liiton turvakodeista 80-luvulla tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että kyseiset turvakodit olivat turvakoti-ideologialtaan perhekorosteisia ja niiden katsottiin olevan melko yksioikoisesti perheen koossapitämisen kannalla. Lastensuojelullisen tavoitteen nähtiin siis pitävän sisällään perhekorosteisen painotuksen perheen koossapitämisestä. (Leskinen ym. 1982, 30-31.) Tämä käsitys on vaikuttanut leimaavasti Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien julkisuuskuvaan (Ojuri 1997, 5).

1990-luvun lopulla tehdyssä tutkimuksessa perhekorosteisen turvakoti-ideologian omaavat Ensi- ja turvakotien liiton turvakodit halusivat oikaista sen, että perhekeskeisyys ei tarkoita turvakodeissa yksioikoisesti pyrkimystä perheen koossapitämiseen, vaan perhekeskeisyys tarkoittaa pyrkimystä perhekokonaisuuden ja sen yksittäisten jäsenten huomioimiseen sekä erilaisten vaihtoehtojen tarjoamista asiakkaalle hänen omien ratkaisujensa tueksi. Valmiita ratkaisuja tai mitään ideologiaa ei asiakkaalle näin ollen tyrkytetä. Perhekeskeisyys-käsitteen

todettiin tutkimuksessa vaativan turvakodeissa vielä sisäistä pohdintaa ja sisällön täsmentämistä ulospäin. (Ojuri 1997, 5-8.)

Ensi- ja turvakotien liitto on siis lastensuojelujärjestö ja tämän johdosta liittoon kuuluvat turvakodit ovat lastensuojelulaitoksia. Liiton turvakotimalli eroaakin muiden länsimaiden turvakotimalleista eniten lastensuojelullisen painotuksensa vuoksi. Lastensuojelullisen lähtökohdan johdosta keskeiset periaatteet näissä turvakodeissa ovat lastensuojelu, koko perheen huomioiminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa. (Korhonen 1991, 32-33.)

Keskeiset periaatteet ovat edelleen samat kuin silloin, kun ensimmäiset liiton turvakodit perustettiin. Lastensuojelullinen näkökohdan nähdään toteutuvan silloin, kun väkivaltatilanteessa äiti ja lapsi voidaan sijoittaa samaan, lapsiystävälliseen paikkaan. (Heinänen 1992, 84.)

Koko perheen huomioimisen periaate taas tarkoittaa sitä, että palveluja ei tarjota ainoastaan väkivallan kohteeksi joutuneille naisille vaan kenelle tahansa perheenjäsenelle, joka kodissaan joutuu fyysisen tai psyykkisen väkivallan kohteeksi (Heinänen 1992, 84; Korhonen 1991, 32-33). Perheessä tapahtuvaa väkivaltaa onkin pidetty perinteisesti koko perheen ongelmana, joka on näkynyt muun muassa Ensi- ja turvakotienliiton turvakodeissa siinä, että turvakoteihin on otettu asiakkaita myös miehiä. Perhekorosteisten turvakotien ovet ovat olleet avoinna siis myös miesasiakkaille toisin kuin useissa muissa maissa, joissa miehiltä on kielletty pääsy turvakotiin asiasta riippumatta. (Peltoniemi 1984, 16-17.) Miehiä voidaankin pitää nykyisin kasvavana vähemmistönä turvakodeissa (Ojuri 1997, 37).

Syylinen-uhri-syntipukki-ajattelua on turvakodeissa vältetty, koska perheessä tapahtuvassa väkivallassa ajatellaan olevan kyse vakavasta häiriöstä perheen vuorovaikutuksessa. Tilanteen korjaamiseksi perheen on itse arvioitava tilanteensa käymällä mahdollisesti keskinäisiä keskusteluja ja käyttämällä hyväksi muita auttamispaikkoja. (Heinänen 1992, 84-85; ks. Ojuri 1997, 41.)

Keskustelua onkin herättänyt se, että turvakodissa uhria ja pahoinpitelijää pidetään usein yhtä paljon syyllisinä pahoinpitelytilanteeseen. Liukkonen (1994, 122) kritisoikin suomalaisia perhedynaamisen mallin omaavia turvakoteja siitä, että ne näkevät uhrin kommunikointitavoillaan muun muassa nalkuttamalla, mykkäkoululla ja liiallisella

sanavalmiudella jopa pakottavan pahoinpitelijän lyömään. Uhrin ajatellaan toisinaan olevan myös masokisti, joka nauttii tullessaan toistuvasti pahoinpidellyksi.

Yhteistyö muiden auttavien tahojen kanssa oli myös yksi keskeinen periaate perhekorosteiseen turvakotimalliin kuuluvissa Ensi- ja turvakotien liiton turvakodeissa. Turvakotiin hakeutuvilla on usein myös muita sosiaalisia ongelmia, joten yhteistyö muiden tahojen kanssa on tärkeää. (Heinänen 1992, 85.) Suomessa tehtyjen tutkimustenkin mukaan perheväkivaltaa leimaa läheinen yhteys muihin sosiaalisiin ongelmiin, sairaalloon mustasukkaisuuteen ja päihteiden käyttöön (Leskinen ym. 1982, 6). Myös 1990-luvun loppupuolella turvakodeista tehdyssä tutkimuksessa todetaan, että aikaisempaa useammin alkoholi, huumeet, lääkkeet ja mielenterveysongelmat liittyvät turvakotiasiakkaan ja hänen perheensä elämään. Väkiältä vaikuttaa myös raaistuneen. (Ojuri 1997, 36-50.)

3.3. Feminismikorosteinen turvakoti-ideologia

Monet yhteisöjen ja yksityisten ylläpitämistä turvakodeista ovat ideologialtaan feminismikorosteisia turvakoteja. Feminismikorosteiset turvakodit ovat usein jonkun yksityisen henkilön perustamia. (Luoto 1984, 28.) Koska suomalaisista feministispainotteisista turvakodeista ei ole tehty suoranaisia tutkimuksia tarkastelen luvun lopussa norjalaisia turvakoteja esimerkkinä feministiskorosteisesta turvakodeista.

On arvioitu, että USA:ssa maan turvakodeista alle puolet olisi feministispainotteisia turvakoteja ja Englannissa yli 70 prosenttia turvakodeista kuuluisi feministiseen keskusjärjestöön (Peltoniemi 1984, 209). Suomessa sen sijaan on tällä hetkellä vain muutama feministiselle ideologialle perustuvaa turvakotia, joista toisen on sanottu olevan puhtaasti feministinen turvakoti ja toisessa on yhdistetty sekä feministisiä että perhekeskeisiä periaatteita (Korhonen 1991, 35; Naisiin kohdistuva...1992, 39). Suomessa feminismikorosteiset turvakodit ovat siis selvässä vähemmistössä perhekorosteisiin turvakoteihin nähden, jonka johdosta en tuo tässä myöskään esille feminismikorosteisten turvakotien nimiä, vaikka ne olisivat olleet saatavilla.

Toisen feminismitaustaisen turvakodin, joka on perustettu feministisen järjestön toimesta, perustamiseen vaikuttivat ideologiset ristiriidat siitä kun kaikki feministit eivät hyväksyneet

liiton turvakoteihin päästämiä miehiä (Luoto 1984, 28). Feministisille turvakodeille onkin tyypillistä, että niiden osoite on salainen, miehiä ei hyväksytä asiakkaiksi ja asiakkailla on mahdollisuus esiintyä nimettöminä (Korhonen 1991, 33; vrt. Loseke 1992).

Feministisen lähtökohdan mukaan kukaan ei ansaitse tulla lyödyksi ja kaikilla on oikeus fyysiseen turvallisuuteen. Väkivaltaa ei hyväksytä riippumatta väkivallan taustalla olevista tekijöistä. Pahoinpitelijä halutaan vastuuseen teoistaan. Naisten pahoinpitely nähdään ilmaisuna naisten yleisestä alistamisesta yhteiskunnassa. (Skjorten 1991, 86.) Naisiin kohdistuvan väkivallan ajatellaan olevan sosiaalisesti ja kulttuurisesti muodostunutta ja se liittyy tapoihin, perinteisiin ja sukupuolten välisiä suhteita koskeviin uskomuksiin ja käytäntöihin (Husso 1994, 131).

Feministisessä ideologiassa perheessä tapahtuvasta väkivallasta nainen nähdään usein uhrina (Ojuri 1997, 41). Monet naistutkijat ovat nykyisin sitä mieltä, että naistapon uhri ei ole koskaan sattumalta nainen, vaan nainen tapetaan aina juuri naiseutensa vuoksi (Liukkonen 1994, 127-128).

Feminismikorosteisissa turvakodeissa naisnäkökulma on selvästi turvakotityön lähtökohtana. Vain naisten ajatellaan pystyvän auttamaan toisia naisia. Miehet ovatkin peräänkuuluttaneet, että miksei heille perusteta vastaavanlaisia turvakoteja. Norjassa tämän ajatellaan olevan miesten tehtävä. Naiset auttavat naisia ja miehet miehiä. (Langerod & Savolainen 1991, 44.) Sitä onkin pidetty myönteisenä asiana, että miehet ovat alkaneet järjestäytyä auttaakseen muita vaikeuksiin joutuneita miehiä samalla tavalla kuin naiset ovat tehneet jo pitkän aikaa (Berger 1991, 31).

Keskustelua on käyty myös siitä, että kun naisille on nyt turvattu pakenemismahdollisuus väkivaltatilanteista perustamalla turvakoteja, on oikeutettua aloittaa keskustelu pahoinpitelijöille tarkoitetuista hoitotoimenpiteistä. Hoitotoimenpiteiden nähdään edellyttävän turvakotien olemassaoloa, sillä kun nainen on lähtenyt turvakotiin, motivoi se miestä hakemaan apua väkivaltaisuuteensa. (Skjorten 1991, 88.)

Aina ei naistenkaan pääseminen turvakoteihin ole aivan yksinkertaista. Loseke (1992, 76-77) on tutkinut yksittäistä turvakotia Yhdysvalloissa ja tutkimuksesta kävi ilmi, että kriteerit päästä turvakotiin voivat olla paikasta riippuen erilaisia ja joissain paikoissa korkeitakin.

Turvakodissa, jota Loseke tutki, yhtenä asiakkuuskriteerinä oli oma halu muutokseen ja ulospääsy tilanteesta. Asiakkaiksi ei mielellään haluttu ottaa sellaisia naisia, jotka eivät olleet varmoja siitä haluavatko muutosta ja jotka suunnittelivat kotiinpaluuta turvakotijakson jälkeen.

Norjassa naiseen painottuva auttaminen johtaa juurensa ajatuksesta, että lasta ei voida auttaa, jollei lapsen äitiä auteta. Norjassa onkin voimakas lasta suojaava lainsäädäntö, jonka mukaan lasten on saatava huolenpitoa vanhemmiltaan. Norjassa työn lähtökohtana on näkemys naisista ja lapsista yksilöinä, kun taas suomalaisissa perhekorosteisissa turvakodeissa lähtökohtana ei ole ollut yksilö vaan perhe. (Langrod & Savolainen 1991, 38-40.)

Norjalaiset naisten kriisikeskukset ovat vakuuttuneita siitä, että pahoinpitelevä mies ei lopeta hakkaamista ellei hän hakeudu terapiaan. Joskus kriisikeskuksissa neuvotaan naisia suoranaisesti jättämään mies, koska miehen paranemisen uskotaan vievän vuosia. Lopullisen päätöksen tekee kuitenkin nainen itse. Perheen halutaan pysyvän yhdessä, jos sen katsotaan olevan hyvä perhe ja se koetaan hyväksi lapsille. Mutta perheen ei nähdä olevan hyväksi lapsille, jos perheessä on väkivaltaa ja nainen ei enää luota itseensä. Tällöin lasten täytyy käyttäytyä kuin aikuisten ja tällaisen suhteen ylläpitoa pidetään lasten hyväksikäyttönä. Tällöin parempana ratkaisuna pidetään eroa. Asiantuntijat korostavat, että eron ei kuitenkaan tarvitse olla lopullinen, sillä perhe voi muuttaa takaisin yhteen miehen parannuttua. (Emt., 38-40.)

Norjassa pahoinpideltyjen naisten auttamisessa tärkeimpänä ei pidetä ammattikoulutusta vaan sitä, että auttaja kuuntelee autettavaa ja on ikään kuin ystävä. Naisten kriisikeskuksissa pidetään tärkeänä sitä, että työntekijät sanovat mielipiteensä asiakkaalle. Jos työntekijä ei sano mielipidettään, sen katsotaan johtuvan ammattikoulutuksesta ja siitä ettei työntekijä ole kiinnostunut asiakkaastaan. (Langrod & Savolainen 1991, 38-39.)

4. KOHTI TURVAKOTIEN SOSIAALISEN TODELLISUUDEN TAVOITTAMISTA

4.1. Konstruktionismi, diskurssianalyysi ja paikalliset tulkintakulttuurit

Perheessä tapahtuvia väkivaltatilanteita varten Suomessa on turvakoteja, joista väkivaltaa kokeneet ihmiset voivat saada monenlaista apua. Konstruktionistisia tutkimuksia ideologiselta taustaltaan erilaisista suomalaisista turvakodeista ei ole aikaisemmin tietääkseni tehty, joten konstruktionistisen näkökulman yhdistämistä turvakoti-ideologioihin pidän erittäin mielenkiintoisena. Yhteiskunnassa perheessä tapahtuvasta väkivallasta puhutaan monin eri käsittein ja tunnelatauksin. Miten turvakodin asiantuntijat puhuvat perheessä tapahtuvasta väkivallasta, asiakkaistaan, työstään? Konstruktionistisesti orientoituneessa tutkimuksessani olen kiinnostunut erityisesti siitä, miten kielenkäytöllä merkityksellistetään asioita ja miten ne vaikuttavat turvakotityön käytännöissä. Käsittelen aluksi konstruktionistisen lähestymistavan yleisiä periaatteita lyhyesti ja esittelen diskurssianalyysin käyttöä analyysin apuvälineenä. Käyn jatkossa läpi myös muutamia aikaisempia tutkimuksia ja tuon keskusteluun paikallisen tulkintakulttuurin käsitteen.

Sosiaalisen konstruktionismin synnyssä ei ole olemassa vain yhtä lähdettä, vaan sosiaalinen konstruktionismi juontaa juurensa monesta eri lähteestä. Sosiaalisessa konstruktionismissa korostetaan sitä, että tieto on sosiaalisesti rakentunutta. Tieto muodostuu kanssakäymisessä muiden ihmisten kanssa ja tieto todellisuudesta myöskin välittyy sosiaalisissa prosesseissa. (Berger & Luckmann 1994; Burr 1995, 3-4.) Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ei ole olemassa mitään yhtä tiettyä totuutta, vaan ymmärryksemme maailmasta vaihtelee historiallisten ja kulttuuristen kontekstien mukaan (Burr 1995, 3-4).

Useat asiat, jotka on aikaisemmin määritelty sosiaalisiksi ongelmiksi, eivät ole sitä enää nykyään ja päinvastoin. Intensiteetti, jolla sosiaalisista ongelmista puhutaan, on myös erilainen eri aikoina. (Jokinen ym. 1995, 12.) Totuus ja ymmärryksemme maailmasta ei siis ole maailman objektiivisen tarkkailun tuotos vaan maailmankuvaamme vaikuttaa ja se luodaan sosiaalisissa prosesseissa ja kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa (Burr 1995, 3-4).

Tarkastellessani turvakoteja minua kiinnostaa erityisesti konstruktionistisesti orientoituneen tutkimuksen niin sanottu laaja määritelmä, jonka mukaan kiinnostuksen kohteena ovat ne

tulkinnalliset käytännöt, joissa paikallinen arkielämän moraalinen järjestys tuotetaan ja ylläpidetään. Paikallisten käytäntöjen tarkastelujen lisäksi kiinnitetään huomio yleisimpiin kulttuurisiin tulkintarakenteisiin ja siihen, miten ne yhdistetään arkielämän eri puoliin kategorioita muodostaen. Organisaatioiden yleisiä tavoitteita ja lainsäädännöllisiä tehtäviä voidaan pitää osana käytännön työtä ja tarkastella sitä, miten organisaatioiden lähtökohdat kietoutuvat osaksi työkäytäntöjä. (Jokinen ym. 1995, 9, 15.)

Konstruktionistisen tutkimuksen apuvälineenä käytän diskurssianalyysiä. Minua kiinnostaa erityisesti se, että jotkut diskurssit voivat valtasuhteiden verkostoissa saada muita diskursseja vahvemman aseman, jolloin niistä voi muodostua yhteisesti jaettuja ja itsestäänselvyyksinä otettavia "totuuksia". Diskurssit voivat näin ollen vaihtaa vaihtoehtoisia "totuuksia" eli rinnakkaisia tai kilpailevia diskursseja. (Burr 1995, 55; Jokinen & Juhila 1993, 75-86; Jokinen ym. 1993, 29.) Jokinen ja Juhila (1993, 75-108) puhuvat tällaisista diskursseista vakiintuneina eli hegemonisina diskursseina. Tällaisten hegemonisten diskurssien legitimiys voi kyseenalaistua, jos tutkimuksessa onnistutaan tuottamaan niiden konstruktiivinen luonne eli osoitetaan, että toisinkin voisi olla (Jokinen & Juhila 1991a, 38).

Tutkittaessa ideologialtaan erilaisia turvakoteja ei voi vältyä niiden vertaamiselta. Laadullisia organisaatioiden vertailututkimuksia on tehty jonkin verran. Esimerkiksi Jaber Gubrium (1992) on tehnyt etnografisen vertailututkimuksen kahdesta amerikkalaisesta perheongelmiin keskittyvästä perheterapiaa antavasta hoitolaitoksesta. Tutkimuksessa on tuotu esille myös paikallisen tulkintakulttuurin käsite. Paikallisen tulkintakulttuurin käsite liittyy johonkin tiettyyn ryhmään, joka käyttää yhteisesti jaettuja käsitteitä, merkityksiä ja tulkintaresursseja arkielämän ymmärrettäväksi tekemiseen. Tutkimuksessa on tarkasteltu sitä, miten työntekijät määrittävät perhettä, perheen ongelmia ja ratkaisumahdollisuuksia.

Myös Tarja Pösö (1993) on organisaatioita vertaillessaan havainnut samaa tehtävää suorittavissa organisaatioissa omia paikallisia tulkintakulttuureita. Tutkimuskohteena olleista kolmesta koulukodista oli havaittavissa omat paikalliset tulkintakulttuurinsa. Yhdessä koulukodissa hoidettiin vain tyttöjä, yhdessä koulukodissa vain poikia ja yksi koulukoti oli tarkoitettu sekä tytöille että pojille. Koulukotien kasvatuksessa korostettiin eri asioita. Myös Hannele Forsberg (1998) on tutkimuksessaan vertailut sosiaalitoimistojen ja perhetukikeskusten lastensuojelullista työtä ja havainnut niillä olevan erilaiset tulkintakulttuurit.

Turvakotien väkivaltakeskustelua on myös mielenkiintoista tarkastella siitä näkökulmasta onko mahdollista, että ideologiselta orientaatioltaan erilaisilla turvakodeilla olisi myös omanlaiset, paikalliset tulkintakulttuurinsa.

4.2. Holistinen ihmiskäsitys filosofisena lähtökohtana

Sosiaalialan työssä työntekijöiden ihmiskäsityksellä on hyvin tärkeä merkitys, koska ollaan tekemisissä ihmisten ja heidän henkilökohtaisten asioidensa ja ongelmiansa kanssa. On olemassa monia erilaisia ihmiskäsityksiä ja ihminen näyttää erilaiselta eri ihmiskäsitysten näkökulmista. Eri näkökulmista tarkasteltuna etiikalla ja moraalilla on erilainen merkitys. (Hämäläinen & Niemelä 1993, 19.)

Pro gradu -tutkielmani tarkastelun filosofisena taustalähtökohtanani pidän Lauri Rauhalan holistista ihmiskäsitystä. Toisaalta tähän vaikuttaa holistisen ihmiskäsityksen soveltuvuus sosiaalialan työhön sekä myös se, että näen väkivallan hyvin monitahoisena ilmiönä, joka vaikuttaa voimakkaasti ihmisen olemassaolon eri perusmuotoihin. Rauhalan (1983, 25-26; Rauhala 1989, 27-28) kehittämän kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen mukaan on olemassa kolme eri ihmisen ontologista perusmuotoa, jossa ihminen todellistuu. Nämä perusmuodot ovat:

- *tajunnallisuus* (ihmisen psyykkis-henkinen olemassaolo)
- *kehollisuus* (ihmisen orgaaninen olemassaolo)
- *situationaalisuus* (ihmisen olemassaolo suhteina todellisuuteen)

Tajunnallisuus ihmisen olemassaolon perusmuotona käsittää ihmisen inhimillisen kokemuksen kokonaisuuden, joka ilmenee muun muassa tietona, ymmärryksenä, tunteina, uskona ja unelmina. Kehollisuus sen sijaan ei sisällä mitään symbolista. Kehollisessa olemassaolossa tapahtuva toiminta ei perustu esimerkiksi ajattelulle tai pohdiskelulle. Sydän ei esimerkiksi pumpkaa verta symbolisesti, vaan tekee sen todella konkreettisesti. (Rauhala 1983, 26-32; Rauhala 1989, 29-34.)

Situationaalisuudella ihmisen olemassaolon perusmuotona tarkoitetaan ihmisen kietoutuneisuutta maailmaan oman yksilöllisen elämäntilanteensa kautta ja sen mukaisesti.

Situationaalisuus on aina ainutkertainen. Situaation voidaan ajatella jakautuvan rakennetekijöihin eli komponentteihin. Osa ihmisen situaation komponenteista määräytyy kohtalonomaisesti eli ihminen ei voi itse vaikuttaa niiden syntyyn. Hän ei ole voinut esimerkiksi valita vanhempiaan, rotuaan, kansallisuuttaan, yhteiskuntaa eikä kulttuuripiiriä, johon hän syntyy eikä hän ole useinkaan vastuussa niistä katastrofeista ja onnettomuuksista, joihin hän saattaa joutua. Monia situaation komponentteja ihminen voi itse sitä vastoin valita. Tällaisia ovat muun muassa aviopuoliso, ystävät ja harrastukset. Situaation komponentteja ovat myös konkreettiset ja ideaalit komponentit. Konkreettisia komponentteja ovat muun muassa ravinteet, saasteet, virukset, maantieteelliset ja ilmastolliset olot, työpaikkojen ja kotien ulkoiset puitteet ja luonto fyysisinä suhteina. Ideaalisia komponentteja ovat muun muassa arvot ja normit, uskonnolliset ja aatteelliset virtaukset, ihmissuhteet koettuina sisältöinä, taide ja luonto siten kuinka se koetaan. (Rauhala 1983, 33-38; Rauhala 1989, 35-39.)

Holistisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen voidaan ymmärtää tajunnallisuuden, kehollisuuden ja situationaalisuuden muodostamaksi kokonaisuudeksi. Ihmisen eri olemispuolet ovat yhdessä ja ne kietoutuvat jatkuvasti jo olemassaolossaan erottamattomaksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi kun ihminen seisoo liikennevaloissa punaisen merkkivalon ollessa päällä, niin punainen merkkivalo on hänen situaationsa tärkeä komponentti. Jotta se olisi hänelle olemassa, niin se edellyttää kehon orgaanisten aistien toimimista, jotka välittävät tilanteen hänelle. Jotta henkilö ymmärtäisi punaisen merkkivalon normiluontoiseksi säännöksi, niin hänellä on oltava tajunta, jossa punaisen merkkivalon merkitys ymmärretään. Mikään olemismuoto ei voi puuttua kyseisestä tapahtumasta, jotta se reaalistuisi. Mikään olemismuodoista ei ole toisia tärkeämpi, vaan kaikki ovat yhtä välttämättömiä ja primaarisia. Holistisuuden idean mukaisesti ihmistä tarkastellaan ja koetetaan ymmärtää tajunnallisuuden, kehollisuuden ja situationaalisuuden kokonaisuudessa. Tätä kokonaisuutta kutsutaan situationaaliseksi säätöpiiriksi. (Rauhala 1983, 43-50; Rauhala 1989, 45-52.)

Osatekijöiden keskinäistä yhdessä olemista voidaan mieltää myös kuvitteellisessa väkivaltatilanteessa. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa situationaalisessa säätöpiirissä vallitsee voimakkaana emotiona aggressiivisuus, johon liittyvät tajunnassa esiintyvät vihamieliset merkityssuhteet. Aggressio näkyy kehossa muun muassa adrenaliinin erityksenä ja lihasten puolustus- ja pakovalmiutena. Situaatiossa jokin asia tai objekti ärsyttää. Vaikka aggression objekti olisi epäselvä, niin aggressio voidaan kuitenkin kohdistaa situaatiossa johonkin.

Tällöin suuttunut ihminen saattaa purkaa sitä esimerkiksi perheenjäseniin tai hajottaa huonekaluja. (Rauhala 1983, 43-48; Rauhala 1989, 45-50.)

Ihmiseen kohdistuvien auttamistoimien kannalta holistinen ihmiskäsitys on ihanteellinen (Rauhala 1983, 48; Rauhala 1989, 50). Sosiaalityössä lähtökohtana on aina vaikeuksissa oleva ihminen, joka joko itse oma-aloitteisesti on hakenut itselleen apua tai toiset ihmiset ovat tuoneet julki huolensa henkilön ongelmista. Sosiaalityö ja nähdäkseni laajasti ottaen koko sosiaalialan työ on vaikuttamista ihmiseen lähinnä tilanteen kautta eli työ kohdistuu ensisijaisesti asiakkaan elämäntilanteeseen. Ajatuksena on, että tilanteen komponentteja muuttelemalla voidaan yrittää vaikuttaa positiivisesti ihmiseen kokonaisuudessaan. Muutokset, joihin pyritään eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan ihmisen tilanteeseen, vaan mahdolliset muutokset näkyvät tilanteen ohella myös kehollisuudessa ja tajunnallisuudessa. (Rauhala 1983, 113-117; Rauhala 1989, 115-119.)

Soveltaessa Rauhalan ihmiskäsitystä turvakotityöhön voidaan ottaa esimerkiksi ihminen, joka kokee kodissaan puolisonsa taholta itsensä kohdistuvaa väkivaltaa. Ihmisen tilanteessa on siis uhkaa aiheuttava puoliso ja tämän johdosta ihminen kokee tajunnassaan pelkoa ja elimistössä erittyy adrenaliinia ja keho on puolustus- ja pakoalmyudessa. Tilanteessa tapahtuu muutos, kun pelkoa kokeva ihminen hakeutuu turvakotiin saadakseen itselleen turvaa. Samalla muuttuu myös se faktisuusperusta, josta kokemus saa sisältönsä. Tilanteen muuttuessa ihmisen tajunnassa voi tapahtua positiivista muutosta ja ihminen voi vapautua pelosta ja kokea sen sijaan turvallisuutta. Muuttunut tilanne näkyy mahdollisesti myös kehossa, jonka toiminnot normalisoituvat. (Vrt. Rauhala 1983, 48-49; Rauhala 1989, 50-51.)

Sosiaalialan työ voi olla myös tajunnan kautta tapahtuvaa vaikuttamista. Toimittaessa ihmisen kokemukseen vaikuttavassa työssä, jossa tuetaan asiakasta itsenäisesti modifioimaan tilanteitaan, voidaan joissain tapauksissa jo puhua psykoterapiasta. Rauhalan mukaan ehdotonta rajaa sosiaalityön ja psykoterapian välille ei ole mahdollistakaan vetää. Ero näkyy selvimmin siinä, että psykoterapiassa terapeutti varoo suoranaista puuttumista asiakkaan tilanteen rakennetekijöiden muunteluun ja keskittyy olemassa olevan kokemuksen kehittämiseen, kun taas sosiaalityössä yleensä pyritään tilanteen muuntelun kautta vaikuttamaan faktisuusperustaan siten, että se edesauttaisi myönteisempää kokemista. (Rauhala 1983, 117; Rauhala 1989, 118-119, 142.)

Turvakotiin tulleen asiakkaan situationaalisen säätöpiirin kulkua voidaan tarkastella myös tajunnasta alkaen. Ihmisen kokemuksen muuttuessa näyttäytyvät tilanteet myös mahdollisesti uudessa valossa. Ihminen kokee tällöin jonkin tilanteen komponentin erilaiseksi kuin aikaisemmin. Tämä voi tapahtua asiakkaan tietoisessa itsepohdiskelussa, spontaanisti tai sitten psykoterapiassa. Turvakotiin tulleen asiakkaan kokemuksen pelon hävittäessä, pelkoa aiheuttava tilanteen asiantila ei tunnu enää niin uhkaavalta. Näin ollen asiakkaan kokemus muuttuu tilanteen neutraalimman faktisuuden johdosta. Pelon loppuminen näkyy myös kehon toiminnan normalisoitumisena. (vrt. Rauhala 1983, 49; Rauhala 1989, 51.)

Auttamisalan organisaatioita tarkasteltaessa on mielenkiintoista pohtia sitä kenen perheenjäsenen tilanteesta käsin asioita ja ongelmia tarkastellaan. Rauhala (1983, 154; Rauhala 1989, 156) mukaan yksilö- ja perheterapiassa katsotaan, että perhetilanteessa jokaisella perheenjäsenellä on oma ainutkertainen tilanteensa. Yksilö- ja perheterapian erottaa se, että perheterapiassa katsotaan perheenjäsenten ainutkertaisten tilanteiden lisäksi olevan myös yhteinen perhesituaatio, joka sisältää perheen yhteistä faktisuutta ja sitoo heitä osaltaan. Perheterapiaa kehiteltäessä on ajateltu, että psyykkiset häiriöt eivät ole useinkaan ymmärrettävissä eivätkä korjattavissa keskittymällä vain yhden perheenjäsenen henkilökohtaisiin asioihin. Yksilöterapiaan verrattuna perheterapiassa otetaan siis huomioon tämä niin sanottu kaksitasoinen situationaalisuus.

Omassa tutkimuksessani kiinnostukseni yhtenä kohteena on tarkastella sitä, miten turvakodeissa otetaan huomioon nykyään eri perheenjäsenten tilanteet. Useimmitenhan turvakotiin tullaan kuitenkin turvaan omalta, läheiseltä perheenjäseneltä ja kyseessä on tilanne, joka vaikuttaa jollakin tapaa jokaiseen perheenjäseneseen.

5. EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1. Tutkimusongelma

Leena Lehtolaisen (1999) kirja *Tappava Säde* tuo hyvin ilmi suomalaisten turvakotien ideologisen erilaisuuden ja turvakotien keskinäiset jännitteet. Jännitteet saa omakohtaisesti kokea turvakodin sosiaalityöntekijä Säde Vasara, joka saa kirjassa tarpeekseen naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja omasta kiltteydestään. Turvakoti, jossa Säde työskentelee, on perhekeskeisen ideologian kannattaja ja kirkon vaikutus näkyy vahvasti turvakodin ideologiassa. Turvakodin lähtökohtana ovat asiakkaan tahdon kunnioittaminen ja perheen koossa pitäminen. Eräänä päivänä Säde Vasaran mitta täyttyy, kun eräs asiakas kuolee parisuhdeväkivallan seurauksena ja Säde päättää, että kuolemantapaukset saavat riittää. Säde alkaa käyttäytyä päinvastaisesti kuin turvakodin ideologia edellyttää, esimerkiksi kehottamalla asiakasta tekemään rikosilmoitus ja jättämään väkivaltainen puoliso. Lisäksi Säde alkaa järjestellä turvakotiasiakkaidensa tiluotteita uuteen kuntoon suunnittelemalla heidän väkivaltaisten kumppaneidensa kuolemantapauksia.

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tarkastella turvakotien työntekijöille syntyviä käsityksiä suomalaisesta turvakotitoiminnasta heidän luettuaan Leena Lehtolaisen (1999) kirja *Tappava Säde*. Tutkielmani lähtökohtana on kiinnostus erilaisiin suomalaisiin turvakoti-ideologioihin. Lähtiessäni pohtimaan tutkimusongelmaa mielessäni olevia kysymyksiä oli monia. Minua kiinnostaa erityisesti se miten eri ideologian omaavissa turvakodeissa työntekijät puhuvat perheessä tapahtuvasta väkivallasta ja turvakotityöstä. Millaiset tulkintatavat ja diskurssit ovat hallitsevia? Kuka on turvakodin asiakas? Kenen tiluotteesta käsin auttamista määritellään? Tukevatko vallalla olevat tulkinnat väkivaltaa kokeneiden auttamista? Miten turvakodit näkevät itsensä muiden suomalaisten turvakotien rinnalla? Onko olemassa jännitteitä ideologiselta orientaatioltaan erilaisten turvakotien välillä?

Leena Lehtolaisen (1999) teosta ajattelen kommunikaationa, eräänlaisena keskustelun avauspuheenvuorona. Kaunokirjallisuuden lukemisen etuna on myös se, että sen avulla lukijoilla on mahdollista nähdä jotain sellaista, mitä he eivät tavallisessa arjessaan näe. (Eskola 1990, 162, 166.)

Tutkielmani tutkimusongelman voisi täsmentää siten, että tarkoitukseni on tarkastella sitä eroavatko eri ideologisen orientaation omaavien turvakotityöntekijöiden tulkinnat käytännön turvakotityöstä toisistaan ja onko mahdollista puhua turvakotien omanlaisista tulkintakulttuureista. Vai ovatko tulkinnat ja määrittymiset käytännön turvakotityöstä kuitenkin pitkälle samanlaisia? Tutkielmassani etsin turvakotityöntekijöiden keskusteluista eri teema-alueiden sisältä turvakoteja erottavia ja yhdistäviä diskursseja, sekä tuon julki turvakotien diskurssien moninaisuutta tai vähyyttä. Yhtenä tutkielmani tarkoituksena on yksinkertaisesti tuoda julki turvakodeissa käytävää keskustelua.

5.2. Tutkimusaineiston kokoaminen

Pro gradu -tutkielmani tutkimuskohteena on neljä turvakotia, jotka sijaitsevat eri puolilla Suomea eli tutkimukseen valitut turvakodit eivät sijaitse toistensa maantieteellisessä läheisyydessä. Turvakotien maantieteellisen sijainnin voisi määrittellä siten, että yksi sijaitsee Etelä- Suomessa, yksi Länsi- Suomessa, yksi Pohjois-Suomessa ja yksi Itä-Suomessa. Toinen ja samalla tärkein valintakriteeri tutkimukseen osallistuneille turvakodeille on turvakotien erilaiset turvakoti-ideologiat. Tutkielman neljästä turvakodista kaksi kuuluu Ensi- ja turvakotien liittoon ja kaksi on järjestöjen tai yhteisöjen ylläpitämiä turvakoteja. Kaksi turvakodeista on ideologiselta taustaltaan perhekorosteisia turvakoteja ja kahdella turvakodilla on feminismitausta.

Aineiston olen kerännyt vuosina 2000 ja 2001. Sovin tutkimusaineiston keräämisestä ryhmäkeskusteluna kyseisten turvakotien kanssa ja ennakkotehtävänä ryhmäkeskusteluun osallistuville oli lukea ja tutustua Leena Lehtolaisen (1999) rikosromaniin *Tappava Säde*. Tutkimusaineisto kerättiin nauhoittamalla turvakotien työntekijöiden ryhmäkeskusteluja tietyistä teemoista. Kyseiset teemat ovat osin havaittavissa Leena Lehtolaisen (1999) kirjassa, jossa kerrotaan erään turvakodin toimintaperiaatteista. Tutkimusaineistonani ovat olleet ryhmäkeskustelujen lisäksi turvakodeista saatu muu materiaali, muun muassa turvakotien mahdolliset esitteet ja toimintakertomukset.

Ryhmäkeskusteluissa olivat mukana turvakodista riippuen 3-5 turvakodin työntekijää ja joissain turvakodeissa myös turvakodin johtaja. Yhdessä turvakodissa muutama työntekijä joutui lähtemään aikaisemmin pois ryhmäkeskustelusta ja ryhmäkeskustelusta siirryttiin

teemahaastatteluluun jäätyäni kahdestaan yhden työntekijän kanssa. Ryhmäkeskusteluissa ja teemahaastattelussa käytiin keskusteluja pitkälti valitsemistani teemoista teemahaastattelulle tyypillisen periaatteen mukaisesti.

Teemahaastattelun käyttö on ollut viime vuosina yleistä suomalaisissa tutkimuksissa (Eskola & Suoranta 1998, 88). Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelussa käsitellään tiettyjä teema-alueita, mutta kysymysten järjestys ja muoto eivät ole ennalta määrättyjä (Hirsjärvi ym. 1997, 204-205). Teemahaastattelu on siis avoin ja vastaaja pääsee halutessaan puhumaan varsin vapaamuotoisesti. Tällöin kerätyn aineiston voi katsoa edustavan vastaajan puhetta itsessään. Tämä on yksi asia, joka on vaikuttanut mahdollisesti teemahaastattelun suosioon. Toiseksi teemahaastattelussa käytettävät teemat takaavat sen, että kaikkien haastateltavien kanssa on käyty keskustelua edes jossain määrin samoista asioista. Lisäksi teemahaastattelut antavat kehikon, joka auttaa jäsentämään haastatteluaineistoa. (Eskola & Suoranta 1998, 88.)

Haastattelun ideana on saada selville mitä haastateltavalla on mielessään. Haastattelu voidaan nähdä eräänlaisena keskusteluna, joka on tutkijan alkuun saattelema ja jota tutkija johdattelee. Haastattelu on tutkijan ja tutkittavan välistä vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Perinteisestä kysymys-vastaus-haastattelusta on viime vuosina siirrytty enemmän keskustelunomaisiin haastattelutyyppeihin. (Emt., 86.) Ryhmähaastattelu on yksi esimerkki tällaisesta keskustelunomaisesta haastattelutyypistä. Ryhmähaastattelu on tilanne, jossa on samalla kertaa paikalla useita haastateltavia ja tavoitteena on saada aikaiseksi ryhmäkeskustelu tutkijan haluamasta aiheesta tai teemoista. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää joko yksilöhaastattelun sijasta tai sen ohella. (Eskola & Suoranta 1998, 95-96.)

Ryhmähaastattelua suunniteltaessa on päätettävä, onko tilaisuus tosiaan haastattelu vai pyritäänkö saamaan keskustelu aikaiseksi (emt., 98). Varsinkin jos ryhmäkeskustelussa on luonnollinen ryhmä, on todennäköistä, että osallistujat soveltavat siihen arkielämästä tuttua ryhmän vuorovaikutustilanteen kehystä. Tällöin keskustelussa tulee ilmi mikä yksilöille on yhteistä ryhmän jäsenenä, kun taas yksilölliset eroavaisuudet ja subjektiiviset tuntemukset jäävät pois. Tyypillistä on, että tutkija jää tällöin kysymyksineen ajoittain sivuun ja ryhmän jäsenet kyselevät asioita toisiltaan, pohtivat ryhmän yhteistä suhtautumistapaa ja ehkä jopa kiistelevät tulkinnoista. Keskustelussa tutkijalla on mahdollisuus nähdä ja kuulla niitä termejä, käsitteitä, hahmottamistapoja ja argumentaatiotapoja, joiden puitteissa ryhmä toimii ja ajattelee kulttuurisena ryhmänä. (Alasuutari 1999, 151-152.)

Ryhmäkeskusteluja pidin yksilöhaastatteluja parempana aineistonkeruumenetelmänä tutkimuksessani, koska uskon turvakotityöntekijöiden keskinäisten keskustelujen tuovan esille yksilöhaastatteluja luontevammin turvakotien ideologiat ja turvakodille ominaiset tulkinnat käytännön turvakotityöstä. Kerätessäni aineistoa turvakodeista tavoitteenani oli nimenomaan saada keskustelua aikaiseksi turvakotityöntekijöiden välille ja olin kiinnostunut siitä, miten kyseinen luonnollinen ryhmä toimii ja ajattelee erityisesti ryhmänä. Aineistoni keräämisessä korostin osittain aineistolähtöisyyttä, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että annoin turvakodin työntekijöiden poiketa ennalta suunnittelemistani teemoista niin halutessaan. Ryhmäkeskusteluissa pyrin johdattamaan turvakotien työntekijöitä pohtimaan myös sitä, voisiko asioita nähdä toisin. Näillä metodeilla uskon tavoittaneeni parhaiten tutkimukseni kannalta olennaiset turvakotidiskurssit.

5.3. Aineiston analyysi

Kvalitatiivista aineistoa on mahdollista analysoida lukuisin eri tavoin. Valitsemani analyysitapa ei siis näin ollen ole ainoa mahdollinen analyysitapa, vaan ainoastaan yksi vaihtoehto aineiston tarkasteluun.

Tutkimusaineistolle on tyypillistä moniaineisuus, koska keräsin tutkimusaineistoa neljästä eri turvakodista. Tutkimusaineiston ja tutkimuksen turvakotien moninaisuuden olen kokenut välillä analyysin kannalta ongelmalliseksi ja varsinkin analyysin alkuaikoina tuntui vaikealta erottaa metsää puilta. Olen itse ollut turvakodissa työharjoittelussa vuonna 1998, joten turvakotityöhön ja aineistoon on kertynyt jo jonkin verran etäisyyttä. Etäisyyden näenkin toisaalta rikkautena, sillä se mahdollistaa mahdollisten itsestäänselvyyksinä tuntuvien asioiden ja keskustelujen kyseenalaistamisen. Etäisyyden oton koen myös mahdollistavan eri ideologisen orientaation omaavien turvakotien objektiivisemmän tarkastelun, vaikka tietoisesti en olekaan epäillyt työharjoittelukokemukseni yhdessä tutkimusaineistoon kuuluvassa turvakodissa vaikuttavan tulkintojeni objektiivisuuteen. Vaikutuksen mahdollisuutta on kuitenkin ollut hyvä pohtia. Toisaalta turvakotityö on myös varmasti osaltaan muuttunut ja kehittynyt jonkin verran siitä, kun tutkielman aineisto on kerätty. Tämän voi nähdä tässä tapauksessa etäisyyden oton huonona puolena.

Analyysini eteni siten, että ryhmäkeskustelujen nauhoittamisen jälkeen litteroin turvakodeista keräämäni aineiston sanatarkasti paperille, jonka jälkeen luin tutkimusaineistoa läpi moneen kertaan. Litterointivaiheen koin erityisen työläänä vaiheena: aineistoa oli paljon, litterointia vaikeutti ryhmäkeskusteluihin osallistujien suuri määrä ja litterointi sanatarkasti paperille oli hidasta. Aineiston analysoinnissa olen käyttänyt hyväksi ryhmäkeskusteluissa käyttämiäni teemoja, jotka ilmenevät osin myös Leena Lehtolaisen (1999) romaanissa *Tappava Säde*. Teema-alueet ovat:

- *Kirja Tappava Säde*
- *Turvakodin asiakkuus*
- *Turvakotien erilaiset väkivaltatermit*
- *Oman turvakodin sijoittuminen Suomen muiden turvakotien joukkoon*
- *Turvakodin keskeiset toimintaperiaatteet*
- *Turvakotityöntekijän pätevyysvaatimukset*
- *Turvakotityöntekijän jaksaminen*
- *Turvakotityön kehitys ja tulevaisuus*

Analyysin kuluessa teemat ovat tosin hieman muuttuneet ja muotoutuneet, sillä olen ottanut tarkasteluun myös turvakotien työntekijöiden itse nostamiaan teemoja, jotka tuntuivat olevan heille tärkeitä ja aiheuttavan paljon keskustelua. Yksi tällainen teema-alue liittyi turvakodissa koettaviin tunteisiin. Lisäksi teemoja on myös karsiutunut pois.

Teemojen muotoutumista auttoi kirjan lisäksi erityisesti se, että olin ollut työharjoittelussa turvakodissa ja turvakoteja ja perheväkivaltaa koskevat keskustelut olivat tulleet sitä kautta läheisimmäksi. Teemojen aihealueita ja tutkimusongelmaa miettiessäni taustalla on osittain lisäksi vaikuttanut holistinen ihmiskäsitys ja sen miettiminen miten kyseinen ihmiskäsitys toteutuu turvakotityössä. Erityisen mielenkiinnon kohteena on ollut miettiä sitä kenen tilanteesta katsoen turvakodissa annetaan apua ja mikä on turvakodin organisaation ja yksittäisen työntekijän vaikutus. Miten turvakodin työntekijän tilanne ja henkilökohtaiset kokemukset näkyvät heidän turvakotityöstään antamissaan määrityksissä ja tulkinnoissa? Entä kenen asiakkaan tilanne katsotaan tärkeimmäksi turvakodin asiakastyössä? Naisen, miehen, lapsen vai perheen?

Tutkimuksen analyysissä en käytä turvakotien oikeita nimiä vaan olen keksinyt turvakodeille peitenimet, koska en näe tarpeelliseksi tuoda julki turvakotien oikeita nimiä. Lisäksi jo analyysin alkuvaiheessa lukiessani läpi litteroitua aineistoa edellä mainittujen teemojen valossa katsoin tarpeelliseksi kategorisoida turvakodit, koska aineistosta kävi ilmi, että tutkimuksen turvakoteja ei voi jakaa selkeästi perhekorosteisiin turvakoteihin ja feminismikorosteisiin turvakoteihin. Ensi- ja turvakotien liiton turvakodeissa perhekeskeisyys-käsite on pohdinnan ja uudelleenmäärittelyn alla, koska työntekijät eivät enää koe tekevänsä perhekeskeistä työtä aikaisempien vuosien käyttämien määritelmiensä mukaisesti. Tämän johdosta nimitän kyseisiä turvakoteja ideologiselta taustaltaan perhekorosteisiksi turvakodeiksi. Tutkimuksen niin sanottujen feminististen turvakotien välillä oli havaittavissa niin suuria painotuseroja, että en katsonut voivani asettaa niitä saman kategorian alle. Kyseisillä turvakodeilla on kuitenkin yhteinen ideologinen feminismikorosteinen tausta.

Kategorisaation mukaisesti kahta taustaltaan perhekorosteista turvakotia nimitän *Koko perheen turvakodiksi* (Kpt), toista taustaltaan feminismikorosteista turvakotia *Naisten turvakodiksi* (Nt) ja toista taustaltaan feminismikorosteista turvakotia *Naiskorosteiseksi turvakodiksi* (Nkt). Turvakotien nimistä kuvastuu muun muassa turvakotien asiakkuuden määrittäminen eli ketä turvakodit pitävät pääsääntöisesti asiakkaanaan, kenen tilaatio nähdään tärkeimpänä. Naisten turvakoti on selkeä feministinen turvakoti ja Naiskorosteisessa turvakodissa on osittain sekä Naisten turvakodin että Koko perheen turvakotien piirteitä.

Diskurssianalyysiä olen käyttänyt lähinnä konstruktionistisen tutkimukseni apuvälineenä. Aluksi tarkastelin siis yksityiskohtaisesti turvakotien työntekijöiden tuottamaa keskustelua teema-alueiden valossa. Jokisen ja Juhilan (1991a, 36) mukaan diskursseihin käsiksi pääseminen edellyttääkin ensin eri tilanteiden analysointia omassa spesifisyydessään, koska sosiaalisiin käytäntöihin liittyvät diskurssit voivat näyttäytyä monissa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Analyysissä etenin Jokisen ja Juhilan (1991b, 67-72) ohjeiden mukaisesti osista kokonaisuuksiin. Ryhmäkeskusteluja tulkitessani teemojen pohjalta kiinnitin huomiota sisällöllisesti samankaltaisiin toistuviin merkityksiin eri yhteyksissä. Tutkimusaineistosta kategorisoitujen turvakotien työntekijöiden keskusteluissa eri teemoista oli havaittavissa sekä turvakoteja yhdistäviä diskursseja että turvakoteja erottavia diskursseja. Määrittysten rakentamista tarkastelin kysyen mitä työntekijät puheessaan sanovat, miten asioista puhutaan

ja mitä jätetään sanomatta. Kiinnitin myös huomiota siihen mitä persoonapronomineja työntekijät puheessaan käyttivät.

Diskurssien keskinäisestä organisoitumisesta kiinnostunut tutkija kiinnittää tavallisesti huomioita analysoitavassa aineistossa siihen, minkälaiset sosiaalisen todellisuuden jäsenystävät siinä näyttävät dominoivan. Aineistosta etsitään vahvoja, hegemonisen aseman saavuttaneita diskursseja ja kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti kulttuuriset itsestäänselvytykset eli sellaiset ”totuuksiksi” muodostuneet diskurssit, jotka vievät elintilaa muilta diskursseilta. (Jokinen & Juhila 1993, 75-86.)

Löytäessäni turvakotien työntekijöiden keskusteluista teema-alueiden sisältä turvakoteja yhdistäviä ja erottavia diskursseja minua alkoi kiinnostaa erityisesti niin sanotut vahvoilta vaikuttaneet diskurssit, jotka tuntuivat olevan ikään kuin itsestäänselvyksiä turvakotityöntekijöiden puheissa. Tällaisia diskursseja löytyi eri ideologisen taustan omaavista turvakodeista, mutta aineistossa oli myös kaikkia turvakoteja yhdistäviä vahvoja diskursseja. Jokisen ja Juhilan (1991b, 69) mukaan tällaisille hegemonisille diskursseille on tyypillistä se, että mitä useammin ja useammassa yhteyksissä diskurssi esiintyy, sitä hegemonisemmasta diskurssista on mahdollisesti kysymys. Hegemonisen diskurssin tunnistaa myös siitä, että mitä itsestäänselvemmältä ja vaihtoehdottomammalta joku aineistosta löytyvä diskurssi vaikuttaa, niin sitä vahvempi se on. Diskurssin esiintymislukumäärä aineistossa ei ole tässä tapauksessa merkityksellinen. (Jokinen & Juhila 1993, 81.)

Tarkoitukseni on ollut myös kyseenalaistaa mahdollisten hegemonisten diskurssien legitiimiys esittelemällä vaihtoehtoisia diskursseja muista turvakodeista, jos eroavaisuuksia eri ideologisen taustan omaavien turvakotien välillä on löytynyt. Pyrkimykseni on ollut siis kiinnittää huomio analyysissä samanaikaisesti sekä aineiston moninaisuuteen että samankaltaisuuteen. Vertailu on ollut myös olennainen osa tutkimustani, koska tutkimusaineistonani on neljä eri turvakotia.

Analyysissä olen käyttänyt runsaasti otteita turvakotityöntekijöiden keskusteluista havainnollistaakseni eri turvakotien sosiaalista todellisuutta rakentavaa kielenkäyttöä. Keskusteluotteiden perään olen merkannut sulkuihin sen turvakodin lyhenteen, minkä turvakodin työntekijän keskusteluotteesta on kysymys. Diskurssianalyysin ideaa aineiston

analyysissä soveltaen olen siis etsinyt aineiston teemojen sisältä vahvoja, hegemonisen aseman saavuttaneita diskursseja.

6. TUTKIMUSTULOKSET

6.1. Turvakotityöntekijöiden näkemykset turvakoti Kotipesästä

Suomessa toimii turvakoteja, jotka poikkeavat toisistaan ideologisilta lähtökohdiltaan. Leena Lehtolainen (1999) on dekkarissaan *Tappava Säde* valottanut osaltaan turvakotien eroavaisuuksia. Kirjassa kuvataan fiktiivisen turvakoti Kotipesän turvakoti-ideologiaa ja käytäntöjä sekä turvakodin jännitteistä suhdetta saman alueen toiseen turvakotiin. Turvakoti Kotipesän ideologista orientaatiota ja toimintaperiaatteita määritellään kirjassa seuraavasti:

Turvakoti Kotipesä on uskonnollissävyytteinen turvakoti, jonka toimintatapaan ei kuulu perheiden hajottaminen. Säätiön perustamiskirjassakin lukee vihkikaavan sana, eli ”Sitä minkä Jumala on yhdistänyt, älköön ihminen erottako”. Miestä ei pidetä automaattisesti syyllisenä perheväkivaltaan, vaan sen katsotaan olevan perheenjäsenten yhteinen ongelma, josta pitää puhua kaikkien kanssa. Kotipesässä korostetaan sovittelua ja anteeksiantoa. Turvakodin mielestä lyöjä on mahdollista parantaa ja ison perheen yhtenäisyys on tärkeää. Toiminnan lähtökohtana on asiakkaan tahdon kunnioittaminen ja asiakkaan tukeminen päätöksessä. (Lehtolainen 1999.)

Pro gradu -tutkielmassani oli tutkimukseen osallistuville turvakotityöntekijöille annettu etukäteistehtäväksi lukea *Tappava Säde*. Lukemisen tarkoituksena oli johdatella työntekijät pohtimaan oman turvakodin ideologista orientaatiota ja käytäntöjä sekä vertaamaan niitä fiktiivisen turvakoti Kotipesän ohella myös muihin Suomen turvakoteihin.

Kaikissa tutkielmaan osallistuneissa turvakodeissa keskusteltiin innokkaasti siitä mitä turvakotia fiktiivinen turvakoti Kotipesä edusti. Jopa saman turvakodin työntekijät olivat erimieltä siitä mitä teoksen turvakoti edusti ideologialtaan. Toiset olivat sitä mieltä, että kyseessä oli Ensi- ja turvakotienliittoon kuuluva turvakoti ja toiset taas olivat sitä mieltä, että kyseessä oli Espoon turvakoti. Esitettiin myös mielipiteitä siitä, että uskonnolliselta pohjalta toimivia turvakoteja, kuten dekkarin turvakoti Kotipesä, ei ole Suomessa olemassakaan. Tutkielmani turvakodeista mikään ei edustanut oman määritelmänsä mukaan samanlaista katsontakantaa perheessä tapahtuvaan väkivaltaan kuin Leena Lehtolaisen kirjan fiktiivinen turvakoti Kotipesä. Työntekijöiden keskusteluista ilmeni myös selvästi, että tiedot muista turvakodeista ja niiden toimintaperiaatteista olivat vajavaiset ja jopa virheelliset.

Turvakodin työntekijöitä mietitytti myös se mistä kirjailija Leena Lehtonen oli tietonsa turvakodeista saanut. Kaikki tutkielmaan osallistuneet turvakotityöntekijät eivät olleet

lukeneet kirjaa, mutta ne jotka dekkarin olivat lukeneet, pitivät siitä ja korostivat sitä, että kirjailija oli ehdottomasti perehtynyt turvakotityöhön. Muutama työntekijä oli ollut kirjasta niin innoissaan, että luettuaan kirjan he olivat ottaneet yhteyttä kirjailija Leena Lehtolaiseen ja ilmaisseet mielipiteensä teoksesta. Turvakotien työntekijät kuvasivat kirjan tapahtumia todellisen tuntuiseksi, mutta turvakodin sosiaaliterapeutti Säde Vasaran henkilökuva tuntui lukijoista epäuskottavalta. Seuraavat kommentit kuvaavat hyvin työntekijöiden kokemuksia kirjasta:

-"Kirjailija oli ehdottomasti perehtynyt asiaan."

-"Hyvin todentuntuisilta tuntuivat nämä tapaukset, mistä hän kirjassa kertoi."

-"Se oli vaan siis, vaan noin ympäröivästi sanottuna oli siis tosi hyvä kirja, et ihan mielenkiintoinen, mutta tietenkin tarua enemmän kuin totta."

-"...miten tää Säde Vasara sitten toimi, niin siihen nyt ei aina voinut ihan uskoa, mutta tietysti joku erilainen ihminen kuin minä vois vaikka tehdäkin niin, mä en ollenkaan sitä epäile, mutta jotenkin se tuntu kyllä vähän, kaikki ei ollut ihan uskottavaa, mutta ne tapaukset mistä hän kertoi, niin ne kyllä oli ihan varmaan kuin suoraan jostain, jonkun turvakodin toimintakertomuksesta, että ne tuntu kyllä ihan todellisilta."

Vaikka turvakodin sosiaaliterapeutti Säde Vasaran tekemisiä pidettiin kirjassa epäuskottavina, silti työntekijät samastuivat tunteiden kautta kirjan päähenkilöön. Kirjassa Säde Vasara kuvataan kilttinä ja tunnollisena ihmisenä, jonka elämän täyttää työ turvakodissa. Yhden asiakkaan, Irja Aholan, kuoltua miehensä väkivallan seurauksena sosiaaliterapeutin mitta täyttyy. Säde Vasara alkaa uhmata turvakodin periaatteita vastaan. Hän ryhtyy puhumaan asiakkaille eroamisen puolesta sekä suunnittelee ja edesauttaa muutamien turvakotiasiakkaidensa väkivaltaisia miehiä kuolemaan ikään kuin tapaturmaisesti. Näin hän muuttaa turvakotiasiakkaidensa tilanteita mielestään parempaan suuntaan ja uskoo tällä olevan positiivisia vaikutuksia turvakotiasiakkaidensa kokonaistilanteeseen. Kirjan lopussa paljastuu, että Säde Vasara oli teot tehdessään luullut myös itse kuolevansa lähiaikoina vakavaan sairauteen.

Peilaamalla omaa turvakotia suhteessa fiktiiviseen turvakoti Kotipesään työntekijät keskustelivat ja määrittivät puheessaan oman turvakotinsa käytäntöjä ja ideologiaa suhteessa fiktiiviseen turvakotiin ja samalla muihin Suomen turvakoteihin. Lukukokemuksen käyttämistä aiheeseen virittäytymisenä pidin onnistuneena ratkaisuna. Ilman lukukokemuksen tuomaa peilausmahdollisuutta turvakotien työntekijät eivät ehkä olisi havahtuneet pohtimaan

oman turvakodin käytäntöjä, eivätkä olisi ehkä saaneet tarpeeksi etäisyyttä pohtia oman turvakodin asemaa muiden Suomen turvakotien joukossa.

Samastuminen turvakoti Kotipesään antoi työntekijöille uuden näkökulman mistä tarkastella omaa turvakotia ja toimintaa sen työntekijänä. Työntekijöiden keskusteluista sai sen käsityksen, että monet oman turvakodin ideologiset asiat ja mielipiteet käytännön asioista olivat heille itsestäänselvyyksiä ja muiden turvakotien erilaisuus vastaavissa tilanteissa vuoroin hämmästytti, vuoroin ilahdutti ja vuoroin ärsytti. Seuraavassa on esimerkki turvakotityöntekijän kokemista tunteista hänen luettuaan fiktiivisestä turvakoti Kotipesästä:

-”Joo, todellakin, siis joissain kohdissa niin kun ajatteli et ei voi olla totta, et toimiiks ne noin, et onks ne noin tyhmiä. Et jotenkin tuli et hyvänen aika, et näin pitäisi toimia ja sit niin kun huvitti, et etenkin herätti huumoria.”

Turvakotityöntekijän kommentti herättää kysymyksen siitä onko työntekijän edustaman turvakodin ideologia ja toimintaperiaatteet vahvoja itsestäänselvyyksiä turvakodin työntekijöiden keskuudessa ja löytyykö eri ideologisen taustan omaavien turvakotien kesken yhteisiä itsestäänselvyyksiä eli hegemonioita?

6.2. Turvakotien sisäiset hegemoniset diskurssit - oma koti kullan kallis?

Koko perheen turvakodin, Naiskorosteisen turvakodin ja Naisten turvakodin työntekijöiden keskusteluissa tuli esille jokaiselle turvakodille ominaisia vahvoja, kyseisessä turvakodissa jaettuja diskursseja, jotka näkyivät voimakkaasti myös turvakodin arjessa asettaen reunaehdot, joiden puitteissa turvakodissa toimitaan. Näitä diskursseja nimitän turvakotimallien sisäisiksi hegemonisiksi diskursseiksi. Esitän turvakodeista löytämäni sisäiset hegemoniset diskurssit ensin selkeyden vuoksi taulukon muodossa (Taulukko 2), jonka jälkeen käsittelen sisäisiä hegemonisia diskursseja yksityiskohtaisemmin.

Turvakotityöntekijöiden keskusteluissa asiakkuudesta ja väkivaltatermeistä oli havaittavissa *Koko perheen turvakodissa yksilöllinen nainen-mies-lapsi-diskurssi*, *Naiskorosteisessa turvakodissa nainen ja lapsi-diskurssi* ja *Naisten turvakodissa nainen-diskurssi*. Näissä hegemonisissa diskursseissa korostuu nimenomaan se kenen situaatiosta käsin työtä turvakodissa määritellään tehtävän, kenen näkökulma otetaan huomioon, kuka on turvakodin

asiakas, ketä otetaan mukaan auttamisprosessiin sekä myös se millä termeillä perheessä tapahtuvasta väkivallasta turvakodissa puhutaan. Lisäksi turvakotityöntekijöiden keskusteluissa henkilökunnan pätevyysvaatimuksista oli havaittavissa *Koko perheen turvakodissa* **muodollinen ammatillisuus-diskurssi**, *Naisten turvakodissa* **ihmisyys-diskurssi** sekä näiden välimuoto **monimuotoisuus-diskurssi** *Naiskorosteisessa turvakodissa*.

Taulukko 2. Turvakotien sisäiset hegemoniset diskurssit

Turvakodin sisäinen hegemoninen diskurssi	Yksilöllinen nainen-mies-lapsi-diskurssi	Nainen ja lapsi-diskurssi	Nainen-diskurssi
Asiakkuuden määrittely-keskustelu	nainen, lapsi, mies	nainen ja lapsi	pääasiassa nainen (+lapsi)
Väkivalta-käsitte-keskustelu	pääasiassa perheväkivalta, osin myös muita käsitteitä	naisiin kohdistuva väkivalta, perheväkivalta	naisiin kohdistuva väkivalta
Turvakodin sisäinen hegemoninen diskurssi	Muodollinen ammatillisuus-diskurssi	Monimuotoisuus-diskurssi	Ihmisyys-diskurssi
Henkilökunnan pätevyysvaatimukset	Muodollinen, ammatillinen koulutus	Muodollinen, ammatillinen koulutus tai oikea ihmistyyppi	Oikea ihmistyyppi
<i>Turvakoti</i>	<i>Koko perheen turvakoti</i>	<i>Naiskorosteinen turvakoti</i>	<i>Naisten turvakoti</i>

6.2.1. Turvakotien asiakkuusdiskurssit

Leena Lehtolaisen (1999) kirjan fiktiivisessä turvakoti Kotipesässä asiakkaaksi määritellään perheväkivallan uhri henkilön sukupuolesta riippumatta. Seuraava katkelma kirjasta kuvaa asiaa:

"Eräänä viikonloppuna Kotipesään tuli yllättäen miesasiakas, nuori, hoikka kaveri, jonka poikaystävä oli pahoinpidellyt. Minä ja Anneli olimme hämmentyneitä, mutta otimme hänet sisään, sillä säännöissä sanottiin ainoastaan, että Kotipesä oli turvapaikka perheväkivallan uhreille. Sukupuolesta niissä ei puhuttu mitään." (Lehtolainen 1999, 258.)

Myös turvakodeista keräämäni aineiston keskusteluissa huomioni kiinnittyi erityisesti siihen miten turvakotien työntekijät määrittävät asiakkuuden turvakodissa. Kuka on turvakodin asiakas? Asiakkuuden määrittymisen näen turvakotien tekemänä valintana, joka voidaan nähdä myös turvakotien valitsemien omien asiakkaansa. Turvakoti valitsee kenen tilanteesta käsin perheessä ilmenevää väkivaltaa ensisijaisesti tarkastellaan, kenen näkökulma on tärkein. Payne (1991, 15) korostaa myös, että asiakkuus on sosiaalisesti konstruoitunutta. Jotta asiakkuudesta voidaan yleensä ottaen puhua, pitää ihminen olla kategorisoitu asiakkaaksi ja häntä pitää olla mahdollista myös auttaa.

Teuvo Peltoniemen (1983, 344) 1980-luvulla tekemän määritelmän mukaan perhekorosteisessa turvakodissa väkivallan uhrina pidetään sekä miestä että naista ja feminismikorosteisessa turvakodissa uhrina pidetään vain naista. Lasten asema määriteltiin tuolloin perhekorosteisessa turvakodissa hyvin tärkeäksi ja feminismikorosteisessa turvakodissa vähemmän tärkeäksi. Myös tähän tutkimukseen osallistuneet turvakodit erosivat asiakkuutta koskevissa määrittelyissään toisistaan. Eroa havainnollistavat turvakotien erilaiset asiakkuutta koskevat diskurssit.

Koko perheen turvakodin työntekijöiden keskusteluissa asiakkuudesta määrittyy kyseiselle turvakodille ominainen piirre eli rajoittamaton asiakkuus. Tämä näkyy siinä, että Koko perheen turvakodin asiakas on pääsääntöisesti nainen ja lapset, mutta mieskin voi olla turvaa hakeva asiakas. Pääsääntöisinä asiakkaina pidetään naista ja lapsia, koska naisia ja lapsia on turvakotien turvaa hakevina asiakkaina huomattavasti enemmän kuin miehiä. Naiset kokevat perheissä enemmän väkivaltaa kuin miehet. Koko perheen turvakodissa väkivaltaa käyttävä mies voi olla asiakas myös turvakodissa olevien naisen ja lapsen asiakkuuden kautta. Turvakodin hallitsevana hegemonisena diskurssina onkin **yksilöllinen nainen-mies-lapsi-diskurssi**, joka ilmenee myös turvakodin asiakkuuden määrittämisessä. Asiakkuus määrittyy seuraavasti:

- ”Asiakas voi myöskin olla mies, joka tulee hakea täältä apua ja turvaa siihen omaan elämäntilanteeseensa että, et tavallaan niin kun tässä talossa nähdään, nähdään niin kun se, et ei katsota sitä että onko se mies tai nainen, lapsi mikä hän sit on, et jos hän on sen avun tarpeessa, turvan tarpeessa niin silloin hän on tämän talon asiakas. Et tota tietysti se jakauma on ihan niin kun vielä, vielä tota noin tasapainoton, sillä lailla että et suurin osa asiakkaista on naisia, mutta että selkeesti täälläkin on näkyvissä ja musta se on niin kun tärkeä asia huomioda tässä että, että tota noin

myöskin mies voi olla tämän talon asiakas, muuten kuin sen, sen vaimonsa tai puolisonsa kautta.” (t1, Kpt)

Koko perheen turvakodissa asiakkaaksi määritellään siis avun ja turvan tarpeessa oleva ihminen. Turvakotipalveluita annetaan naiselle, miehelle sekä lapselle. Selkeänä erona feministisiin turvakoteihin verrattuna pidetään sitä, että turvakotiin on myös miesten mahdollista tulla asiakkaaksi. Itse asiassa Koko perheen turvakodin mukaan miesasiakkaiden määrä on ollut selkeässä nousussa viime vuosina. Myös aikaisemman tutkimuksen mukaan miehiä voidaan pitää turvakodeissa kasvavana asiakasryhmänä. Huomionarvoista on myös se, että miehiä tulee turvakoteihin enemmän henkisen pahoinvoinnin johdosta kuin fyysisen väkivallan takia. (Ojuri 1997, 37.)

Koko perheen turvakodissa koko perheen auttaminen koetaan tärkeäksi eikä ajatella tämän olevan pois naisen auttamiselta. Turvakodissa korostetaan sitä, että myös miehen auttaminen on perheen kannalta hyvä asia, koska naisen turvallisuutta ei voida ajatella parantavan vain naisen kanssa tehtävä työ, vaan myös miehen auttaminen voi lisätä naisen turvallisuutta. Koko perheen turvakodeissa koetaan, että miestä ei voida jättää kokonaan huomioimatta, sillä myös miehellä pitäisi olla mahdollisuus saada apua jotakin kautta. Ongelmaa ei muodostu, jos miehelle on tarjolla muita paikkoja ja apua on saatavilla muualta kuin turvakodista. Sitä pidetään isompana ongelmana, jos mies ei tule lainkaan autetuksi. Läheisyyteensä väkivaltaisesti käyttäytyvälle miehelle Koko perheen turvakoti tarjoaa avuksi muun muassa Jussi-työtä, joka käsittää monenlaista tukea ja apua. Jussi-työn asiakastyöskentelyn perustana ovat yksilötapaamiset miespuolisen Jussi-työntekijän kanssa. Muita toimintamuotoja ovat muun muassa puhelinauttaminen, yhteistyö miehen eri auttajatahojen kanssa, paritapaamisten järjestäminen, ryhmätyöskentely ja isä-lapsi -toiminnan järjestäminen. (Ihalainen ym. 2000, 3-18.) Turvakotityöntekijöiden mukaan miehet ottavat myös osaa turvakodilla pidettyihin perheneuvotteluihin tilanteesta riippuen.

Koko perheen turvakodissa lapset olivat turvakotityöntekijöiden keskusteluissa vahvasti läsnä, lapsista puhuttiin ja lapsilähtöinen näkökulma nousi keskusteluissa esille aina lopulta kaiken perustana. Työntekijät mainitsivat keskusteluissa kuitenkin huolensa siitä, että lapsen näkökulma voisi turvakodissa olla vahvempikin ja lapsen näkökulmaa olisi hyvä tuoda esiin enemmän, niin työntekijöinä käytännön asiakastyössä kuin muualla elämässä. Täytyy tosin mainita, että aineistoa kerätessäni Koko perheen turvakodeissa oli käynnissä Lapsen aika -

projekti, joka on tällä hetkellä päättynyt. Projektin myötä lasten asemaan on alettu kiinnittämään yhä enemmän huomiota. Työntekijöiden kokemukset lapsen asemasta turvakodissa voisivat olla nyt hieman toisenlaisia projektin mukanaan tuomien muutosten myötä. Koulutuksessa käyneen työntekijän kautta turvakotiin oli tarkoitus saada uusia työvälaineitä lasten kanssa työskentelyyn. Kyseisestä projektista on tehty myös arviointitutkimusta (Forsberg 2000; Forsberg 2002).

Koko perheen turvakodissa myös lapsille pyritään järjestämään omaa aikaa, lasten kanssa keskustellaan ja käydään mahdollisesti läpi lasten kokemuksia muun muassa leikin muodossa lapsen ikä huomioonottaen. Tarvittaessa pyritään järjestämään myös lastenhoitoapua, jos vanhempi tarvitsee hetken omaa aikaa itselleen esimerkiksi hoitaakseen käytännön asioitaan. Koko perheen turvakodin lapsikorosteisuus näkyy myös siitä, että turvakodit toimivat lapsiperheille tarkoitettujen ensikotien kanssa samoissa tiloissa, ja työntekijät ovat pitkälti samoja riippumatta siitä onko asiakas ensi- vai turvakodissa.

Peltoniemen laatima määrittely (1983, 344) perhekorosteisen turvakodin uhreista on muuttunut 1980-luvulta tähän päivään mennessä siten, että nykyään nähdään myös lapsen voivan olla uhri. Koko perheen turvakodissa lapsi nähdäänkin nykyään yksilöllisenä asiakkaana. Koko perheen turvakodin vahva lastensuojelullinen painotus ja koko perheen huomioimisen tärkeys ilmenee hyvin seuraavasta puheenvuorosta:

- "...ottaen huomioon kuitenkin sen, että noin puolet asiakkaista palaa takaisin sinne kotiin, niin se on hurjan tärkeä niin kun asia tehdä sen koko perheen kanssa sitä työtä, toki ottaen huomioon ne sen asiakkaan, naisasiakkaan toiveet siitä, että tän työskentelyn suhteen. Mut et mejän asia musta on just tuoda nää realiteetit esimerkiksi lasten huoltajuuteen liittyen ja kaikkiin tämmösiin asioihin että, et tota näistä asioista on niin kun puhuttava jossain vaiheessa, se on sit niin kun mietittävä missä vaiheessa on niin kun valmis näihin tapaamisiin ja minkälaisella porukalla ja näin pois päin, mut et se, että me jotenkin niin kun kaapattas nää naiset johonkin, johonkin mejän syleisyyn ja tota noin turvattas heitä niinkun loppuelämä, niin se ei oo niin kun realistista mun mielestä tässä." (t1, Kpt)

Koko perheen auttamista perustellaan siis myös sillä tosiasialla, että noin puolet asiakkaista palaa turvakotijakson jälkeen takaisin kotiin. Koko perheen auttamisella nähdään olevan suotuisampi merkitys perheen turvakodin jälkeisen ajan kannalta, kuin sillä jos auttaminen kohdistuisi vain lähinnä naiseen. Myös tietyistä asioista lapsiperheen vanhempien on kuitenkin jossain vaiheessa puhuttava, vaikka he päätyisivätkin eroon, ja turvakotityöntekijät

voivat auttaa vanhempia näiden asioiden selvittelyssä. Tällaisia asioita ovat muun muassa mahdolliseen eroon ja vanhemmuuteen liittyvät asiat, kuten lasten huoltajuus- ja tapaamisasiat.

Koko perheen turvakodeissa korostetaan yksilöllisyyttä. Turvakodeissa pidetään siis tärkeänä sitä, että jokaisella perheenjäsenellä on oikeus siihen, että joku työntekijä katsoo asiaa myös hänen näkökulmastaan eli paneutuu hänen situatioonsa. Tämän ei kuitenkaan nähdä tarkoittavan sitä, että työntekijä, joka asettuu asiakkaan asemaan, hyväksyisi tämän väkivallankäytön. Aina näin ei tosin ole ollut, sillä aikaisempina vuosina oli tapana, että asioita katsottiin koko perheen näkökulmasta eikä yksilölliselle näkökulmalle annettu sellaista painoarvoa kuin nykyään. Nykyisin korostetaan sitä, että naisten, miesten ja lasten kanssa työskennellään ainakin aluksi erikseen, ja sen jälkeen mahdollisesti keskustellaan asioista yhdessä. Perheenjäsenten henkilökohtaisen näkökulman korostus on yksi esimerkki turvakodin koko perheen tilannetta arvioivan näkökulman muuttumisesta yksilökohtaisempaan suuntaan. Näkisinkin asian niin, että koko perheen tilannetta huomioiminen ei ole kadonnut Koko perheen turvakodeista mihinkään vaan yksilökohtaisen tilannetta huomioiminen on tullut sen rinnalle tärkeäksi työskentelymuodoksi, joka tarvittaessa jopa ajaa koko perheen tilannetta huomioimisen ohi.

Naisten turvakodin ja *Naiskorosteisen turvakodin* työntekijöiden asiakkuuden määrittelyssä suurin ero verrattuna Koko perheen turvakodin asiakkuuden määrittelylle on puuttuva miespuhe. Kyseisissä turvakodeissa miestä ei pidetä turvakodin asiakkaana. Mies ei voi tulla turvakodin asiakkaaksi kohdattuaan väkivaltaa, eikä hän voi olla asiakas myöskään väkivallan tekijän ominaisuudessa. Miehet perheenjäseninä suljetaan siis pois turvakodin asiakkuudesta eli kukaan turvakodin työntekijöistä ei katso tilannetta varsinaisesti miehen näkökulmasta. Kyseisissä turvakodeissa käydyissä keskusteluissa tämä ilmenee myös puuttuvana puheena miesten auttamisesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ajateltaisiin, että miehet eivät ole oikeutettuja saamaan apua. Miesten avun tarve tunnustetaan ja avun tarjoamista pidetään hyvänä asiana, mutta ei katsota, että avun tarjoamisen miehille olisi tapahduttava oman turvakodin sisäلتä.

-"...mut sehän on miesten asia, jos ne haluaa perustaa miehille niin, mikäs sen parempi, sehän ois kauheen hyvä, kun sitten vaan saisi niitä miehiä sinne menemään, meinaatko sä semmosia miehiä,

jotka pahoinpitelee vaimojaan, niin kun ne miehet sitten sais menemään semmoseen. Se on erittäin hyvä asia, koska... ” (t1, Nt)

-”Joo, koska eihän ne miehet lakkaa lyömästä ja uhkailemasta, jos ei niille joku niin kun tee selväksi, ettei tällöinen peli vetele. Et ei se riitä, että vaimo lähtee pois ja eroaa tai jotain, sehän sama kierre jatkuu sitten jonkun toisen naisen kanssa.” (t1, Nt)

Naiskorosteisen turvakodin kanssa samassa organisaatiossa on myös miehille tarkoitettuja samantyyllisiä palveluita kuin Koko perheen turvakodin Jussi-työ tarjoaa. Koko perheen turvakodissa Jussi-työntekijä on selvästi yksi turvakoti-organisaation työntekijöistä ja yhteistyö on läheistä, vaikka Jussi-työn toimipiste ei sijaitsekaan turvakodin kanssa samoissa tiloissa. Naiskorosteinen turvakoti ja sen alaisuudessa toimiva miesten toimipiste sen sijaan haluavat toimia selkeästi erillään toisistaan.

Naiskorosteisen turvakodin asiakas on nainen ja lapset, mutta auttamisen painottuminen naiseen korostuu työntekijöiden keskusteluissa. Turvakodissa hallitsevana hegemonisena diskurssina onkin **nainen ja lapsi-diskurssi**. Lapsille pyritään järjestämään omaa aikaa turvakodin työntekijän kanssa keskustelua ja lapsen tilanteen läpi käyntiä varten lapsen ikä huomioon ottaen esimerkiksi leikin avulla. Satunnaisesti annetaan myös lastenhoitoapua, mutta muuten lasten asema asiakkaana ei tule esille turvakodin työntekijöiden keskusteluissa lukuun ottamatta yhteistyötä lastensuojelutyöntekijöiden kanssa, jota käsittelem myöhemmin erikseen.

Naisten turvakodin asiakas on pääsääntöisesti nainen tai mahdollisesti nainen lapsineen. Turvakodissa hallitsevana hegemonisena diskurssina onkin **nainen-diskurssi**. Turvakotiin tulleet äidit hoitavat itse lapsensa ja varsinaisia keskusteluja lasten kanssa ei turvakotien työmuotoihin kuulu. Tilapäisesti ja sovitusti työntekijä voi hoitaa lapsia muutaman tunnin äidin ollessa asioilla. Lapsen asema ei turvakodin työntekijöiden puheissa korostu samalla tavalla kuin naisen asema.

Vaikka kaikissa turvakodeissa on löydettävissä omat hegemoniset diskurssinsa, niin yhteistä on, että kaikkien turvakotien diskursseihin sisältyy naisasiakkuus. Naisten asiakkuus on työntekijöiden määrittelyjen mukaan hyvin samanlaista eri turvakodeissa. Naista autetaan käytännön asioiden järjestelyssä ja ohjataan tarpeen mukaan yhteyden otossa eri palveluihin ja virastoihin esimerkiksi sosiaalitoimistoon, oikeusaputoimistoon, poliisiin, sairaalaan,

kasvatus- ja perheneuvolaan ja asuntotoimistoon. Naisiasiakkaan kanssa käydään keskusteluja ja turvakodeissa järjestetään naisille omia keskustelu- ja vertaisryhmiä.

Jokaisessa turvakodissa voi siis olla asukkaina sekä naisia että lapsia. Aikaisemman tutkimuksen mukaan käytännön toiminnan eri ideologian omaavissa turvakodeissa on todettu olevan suhteellisen samanlaista (Luoto 1984, 28). Tämä tutkielma tuo omalta osaltaan myös esille naisiasiakkuuden samanlaista määrittystä; turvakotien työntekijöiden puheissa naisiasiakkuus ja naisiasiakkaalle tarjottu apu on hyvin samanlaista turvakotimallista riippumatta. Miesiasiakkuus-kysymys sen sijaan jakaa turvakoteja.

Myös lapsi-asiakkuudessa on havaittavissa enemmän eroja ideologialtaan erilaisten turvakotien välillä. Lapsi-asiakkuutta voidaan ajatella ikään kuin janana; Koko perheen turvakoti on selvästi tutkimuksen turvakodeista lapsikorostunein, välissä on Naiskorostainen turvakoti ja vähiten lapsikorostunein on Naisten turvakoti. Turvakotien väliset erot ovat selvästi havaittavissa lapsia koskevissa asiakkuus-keskusteluissa, joissa pohdittiin lastensuojelullisen aspektin määrittystä. Lapsen tullessa turvakotiin työntekijöiden pohdittavaksi ja määriteltäväksi tulee myös se onko kyseessä lastensuojeluasialla vai ei, eli onko tarkoituksenmukaista ottaa yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin. Yhteydenpidossa kaupungin tai kunnan sosiaalivirastoon asiakkaiden asioissa on havaittavissa eroja eri turvakotien välillä.

Leena Lehtolaisen (1999, 102-103) romaani *Tappava Säde* sisältää myös katkelman, jossa tuodaan esille lastensuojeluun ilmoittamisen ristiriitaisuus perheessä tapahtuvasta väkivallasta. Onko lastensuojeluviranomaisille ilmoitettava perheessä tapahtuvasta väkivallasta? Seuraavassa katkelmassa turvakoti Kotipesän sosiaaliterapeutti Säde Vasara keskustelee kasvatusneuvolan psykologin kanssa asiakasperheen lapsista:

"- Te olette siellä Kotipesässä hoitaneet perhettä jo vuosia. Ettekö te huomanneet, että perheen lapset kärsivät vakavista pelkotiloista?"

- Kyllä me huomasimme.

- Ettekä tehneet mitään?"

- Emme me voineet ilman pääasiallisen asiakkaamme Sirpa Väätäisen tahtoa.

- Olisitte nostaneet asiasta lastensuojelutapauksen!

- Ja ottaneet lapset pois Sirpalta siksi, että mies käyttäytyi väkivaltaisesti! Eihän siinä olisi ollut mitään järkeä! Ette kai te nyt ole tekemässä sellaista?"

Tutkimuksessa ilmeni, että Koko perheen turvakodissa on käytäntönä, että lasten saapuessa turvakotiin asiasta ollaan aina yhteydessä paikkakunnan sosiaalivirastoon riippumatta siitä onko väkivalta kohdistunut suoranaisesti lapseen vai ei. Naiskorosteisen turvakodin käytäntönä sen sijaan on, että paikkakunnan sosiaalivirastoon ollaan lastensuojelullisten asioiden johdosta yhteydessä ainoastaan siinä tapauksessa, jos väkivalta on kohdistunut suoranaisesti lapseen. Molemmista turvakodeista ollaan sosiaalivirastoon tosin yhteydessä myös maksusitoumuksen saamiseksi turvakotiasiakkaalle, jolloin sosiaalivirastoon välittyy tieto asiakkaan henkilöllisyydestä. Aina asiakkaiden henkilöllisyys ei kuitenkaan välity sosiaalivirastoon muun muassa johtuen turvakotien ja kuntien/kaupunkien välisistä ostopalvelusopimuksista.

Koko perheen turvakodille ja Naiskorosteiselle turvakodille on myös tyypillistä, että osallistutaan asiakkaiden kanssa mahdollisiin yhteisiin palavereihin sosiaaliviraston sosiaalityöntekijöiden kanssa *"ainakin hankalimmissa tapauksissa"* kuten yksi työntekijä asiaa määrittäen tarkoittaen sillä, että riippuen siitä onko kyseessä lastensuojeluasia vai ei.

Naisten turvakodissa asiakkaiden on mahdollista olla turvakodissa nimettöminä ja oleskelusta ei välity tietoa kunnan/kaupungin sosiaalivirastoon. Turvakodin asiakasmaksut ovat huomattavasti pienemmät kuin muissa turvakodeissa, jonka johdosta asiakkaat eivät joudu niin usein anomaan avustusta sosiaalitoimistosta asiakasmaksuihin kuin muissa turvakodeissa. Naisten turvakoti poikkeaa muista turvakodeista siinä, että sieltä saa suojaa ja turvaa ennen kaikkea väkivaltaista miestä kohtaan, mutta myös yhteiskuntaa ja viranomaisia kohtaan. Turvakodin mukaan vielä ei ole ollut niin pahaa tapausta, että lastensuojeluun olisi pitänyt olla yhteydessä. Väkivalta on aina kohdistunut naisiin eikä lapsiin ja sosiaalivirastoon ei nähdä tarpeelliseksi olla yhteydessä, ellei väkivalta ole kohdistunut suoranaisesti lapseen. Lastensuojeluviranomaisiin yhteydessä oleminen koetaan ongelmalliseksi, kuten seuraava työntekijän kommentti osoittaa:

-” No, se on semmonen hyvin vaikea kysymys, mut meillä ei toistaiseksi oo ollut semmosta tapausta et ois tarvinnut ruveta miettimään. Et mä oon kyllä vähän sitä mieltä että, et jos on todella paha tapaus, niin sit se äiti pitäis kyllä siinä tapauksessa saada ymmärtämään, että se on sille lapselle ehdottomasti parasta että se saa asianmukaista hoitoa. Mut et tämmöstä tapausta meillä ei oo vielä ollut. Et kyllä ne on ollut aina ne naiset, jotka on olleet tämän henkisen tai fyysisen väkivallan kohteena.” (t1, Nt)

Turvakotien lastensuojelullisen painotuksen ero näkyi siis tässä puheena käytännön tilanteesta turvakodissa. Naiskorosteisessa turvakodissa ja Naisten turvakodissa perheessä tapahtuvaa väkivaltaa ei siis pidetä turvakotien työntekijöiden määritysten mukaan lastensuojeluasiana, jos lapsi ei ole ollut suoranaisen väkivallan kohteena. Sen sijaan Koko perheen turvakodissa perheessä tapahtuva väkivalta on aina lastensuojeluasia riippumatta siitä kohdistuuko se suoranaisesti lapseen vai ei.

Julkista keskustelua siitä olisiko lastensuojeluviranomaisten syytä tietää, jos lapsiperheessä on väkivaltaa, olisi tarpeellista käydä. Pitäisikö viranomaisille tehdä ilmoitus, vaikka väkivalta ei kohdistuisi perheessä suoranaisesti lapseen vai ainoastaan siinä tapauksessa, jos lapsi on myös suoranaisen väkivallan kohteena? Heiskasen ja Piispan (1998, 33) tutkimuksen mukaan väkivaltaisista parisuhteista 40 %:ssa lapsi joutuu todistamaan väkivaltaista tapahtumaa joko nähden, kuullen tai joutuen itse väkivallan kohteeksi. Luku saattaa olla myös korkeampi, sillä 42 % tutkimuksessa vastanneista ei tiennyt asiasta tai ei osannut sanoa. On myös syytä miettiä sitä, mitä jo väkivallan näkeminen ja aistiminen lapselle voi aiheuttaa. Väkivallan näkeminen ja aistiminen ei ole fyysistä väkivaltaa, mutta eikö se täytä henkisen väkivallan tunnusmerkit? Oma kysymyksensä on myös Lastensuojelulaki, joka velvoittaa tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, päivähoiton, koulun, poliisin, kirkon palveluksessa tai luottamustoimessa toimiva on tehtävässään saanut tiedon ilmeisessä lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta (LSL 40 §). Olisiko turvakodeilla syytä olla yhteinen linja tämän lain tulkittamisesta? Tällä hetkellä lakia näytetään tulkittavan turvakodeissa hyvinkin eri tavalla.

6.2.2. Turvakotien väkivaltatermistöön liittyvät diskurssit

Aikaisemman suomalaisen tutkimuksen mukaan turvakodit eroavat toisistaan myös siinä mitä termejä ne käyttävät perheessä tapahtuvasta väkivallasta. Perhekorosteinen turvakodin on todettu käyttävän termiä perheväkivalta (*family violence, domestic violence*) ja feminismikorosteisten turvakotien on todettu käyttävän sitä vastoin termiä pahoinpidellyt naiset (*battered wife, wife abuse*). (Peltoniemi 1984, 26, 210.)

Turvakotityöntekijät määrittivät tutkielmassani turvakotityössään käyttämiään termejä, joiden pohjalta näyttää siltä, että nykyään termien käyttö on moninaisempaa kuin Peltoniemi 1980-luvun tutkimuksessaan esittää. Turvakotien erilaisten sisäisten hegemonisten diskurssien painotukset on havaittavissa turvakotityöntekijöiden terminologiaa koskevissa keskusteluissa.

Perhekorosteisen taustan omaavan **Koko perheen turvakodin** sisäinen hegemoninen diskurssi **yksilöllinen nainen-mies-lapsi-diskurssi** näkyy siis myös siinä, mitä termejä turvakodin työntekijät työssään käyttävät. Koko perheen turvakodissa työntekijät määrittelevät eniten käytettäväksi termiä perheväkivalta, mutta tilanteesta riippuen puhutaan myös esimerkiksi lähisuhdeväkivallasta tai naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Koko perheen turvakoti on turvakoti, jonka tehtävänä on hoitaa laajasti ottaen kaikkea väkivaltaa sukupuolesta riippumatta ja perheväkivalta-termin aseman ajatellaan olevan turvakodissa jo tämän johdostakin vankka. Termin koetaan pitävän sisällään kaiken turvakodin asiakkuuteen kuuluvan väkivallan.

- ”Et jotenkin tuntuu, et se, tämän niin, et se on ihan hyvä musta se että on käyty, on kysytty sitä termin käyttöäkin et missä Suomessa käytetään tätä ja tuota ja et on sitä pohdittuna, että miten se piilottaa sitä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Ihan tottahan se on, et jos ei koskaan niin kun katota naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja miehiin kohdistuvaa väkivaltaa, et mistä siinä, mistä, missä se tapahtui ja mistä siinä on kyse niin, niin kyllä siinä on niin kun kadoksissa se, jotenkin hämärretään niin kun näillä termeillä, mut et kyllä me tässä vaiheessa niin kun ollaan tyytyväinen tähän perheväkivalta-termiin.” (t1, Kpt)

- ”Kyl musta niin kun, ei voida niin kun haluis yhden termin puolesta niin kun lähteä liputtamaan, vaan että tilanteessa käyttäs sitä termiä mikä niin kun lähinnä on sitä mistä nyt on tarkotus puhuakin. Ja kyllä mä sen perheväkivalta-sanana niin kun että, kaikki lähisuhdeväkivalta ja en niin kun lähtis kauheesti...” (t1, Kpt)

- ”...et se mejän perustehtävähän se määrittelee mitä käsitteitä käytetään eikä käsitteet sinänsä, että, ei niin kun, et mejän perustehtävä on kaikkien väkivallan...” (t1, Kpt)

Koko perheen turvakodeissa herättää keskustelua erityisesti perheväkivalta-termiin viime vuosina kohdistunut kritiikki. Perheväkivalta-termin ongelmallisuus tiedostetaan, mutta toisaalta työntekijät kokevat, että termillä on omat hyvätkin puolensa. Vaikka perheväkivalta-termi on laaja käsite kattaen kaiken perheessä tapahtuvan sukupuolten ja sukupolvien välisen väkivallan, niin työntekijät korostavat erityisesti sen lastensuojelullista merkitystä ja pitävät termin hyvänä puolena sitä, että se pitää sisällään myös lapsen kohdistuvan väkivallan. Tämän johdosta työntekijät näkevätkin, että yleisterminä perheväkivalta on hyvä, mutta

tilanteesta riippuen käytetään myös muita termejä. Yleistermeinä parisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta koetaan ongelmallisiksi, koska ne eivät huomioi erityisesti lapsen kokemusta. Huomion arvoista on myös, että naisiin kohdistuva väkivalta-termiin sisältyy myös muun muassa naisten seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaukset ja naiskauppa. Naisiin kohdistuva väkivalta-termiin liitetään myöskin muiden kuin perheenjäsenten naisiin kohdistamat väkivallanteot.

Vaikka perheväkivalta-termin asema Koko perheen turvakodissa on vankka, niin työntekijät pitävät silti hyvänä sitä, että käytetään kulloisessakin tilanteessa siihen sopivaa termiä. Työntekijöiden pyrkimys käyttää asiakastyössään vaihtelevasti eri termejä tilanteen mukaan kuvastaakin Koko perheen turvakodissa myös yksilöllisyyttä painottavaan työotteeseen siirtymistä ja sen sisäistämistä. Koko perheen turvakodin termien käytössä näkyy selvästi kyseiselle turvakodille tyypillinen eri tilanteiden huomioiminen.

- "...mut et sit kun me niin kun tässä kontekstissa tehdään sitä työtä ja meillä on vahvasti se lapsen kohta siinä aina mukana niin, niin kyllä se sitten, minä sitten käytän niin kun naisiin kohdistuva väkivallan-termiä silloin kun mä yksiselitteisesti puhun siitä naisen kokemuksesta ja naisesta. Mut sitten kun mä puhun yleisesti siitä et mitä turvakodin sisällä tehdään työksi ja tuota esimerkiksi lapsen näkökulmasta kun puhuu perheväkivallasta se, koska se, sitten taas parisuhdeväkivalta taas katotaan taas sitä mitä parisuhteessa tapahtuu ja se pullauttaa sen lapsen kokemuksen kyllä varsin ulos." (t1, Kpt)

Turvakotityöntekijät kokevat terminologian pohtimisen tärkeäksi työn määrittelyn ja kehittämisen kannalta. Ihanteellisena pidetään sitä, että termit olisi määritelty ja niitä käytettäisiin siten, että ihmiset tietäisivät mitä ne tarkoittavat. Omalta osaltaan työntekijät voisivat mielestään vaikuttaa asiaan esimerkiksi luennoillaan selventämällä ihmisille mitä lähisuhdeväkivalta tarkoittaa, mitä naisiin kohdistuva väkivalta tarkoittaa ja niin edelleen.

Työntekijät tuovat ilmi puheenvuoroissaan myös käsitteisiin liittyvää tunnelatausta siitä mitä termiä tulisi käyttää. Käsitteisiin liittyvää tunteiden kuohunta koetaan turhaksi.

- "...musta on tärkeä, että ne termit niin kun olis määritelty ja että niitä käytettäisiin niin kun sillä tavalla kun, että, että ihmiset tietäs mitä ne tarkoittaa. Must ois, se ois tän työn erittelyn takia, ei niin että et joku termi on parempi kun toinen vaan se et ihmiset tietäisi millon mitäkään käytetään, se selventäs hyvin paljon tätä. Mä en nää mitään syytä suhtautua kiihkolla näihin käsitteisiin, päinvastoin, et käsitteen määrittely helpottas ehkä sitä työntekemistä." (t1, Kpt)

Myös feminismitaustan omaavien *Naiskorosteisen turvakodin* ja *Naisten turvakodin* sisäiset hegemoniset diskurssit **nainen ja lapsi-diskurssi** ja **nainen-diskurssi** näkyvät turvakotien työntekijöiden termien määrittelyssä. Naisten turvakodin ja Naiskorosteisen turvakodin työntekijät määrittelevät termin naisiin kohdistuva väkivalta termiksi, joka parhaiten kuvaa heidän työtään ja tehtäväänsä. He kokevat, että koska heidän tehtävänsä on auttaa väkivaltaa kokeneita naisia, niin kyseinen termi kuvaa hyvin heidän asiakkaitaan.

Perheväkivalta-termiä turvakodin työntekijät pitävät epäselvänä. Työntekijät kokevat perheväkivalta-termin ongelmaksi sen, että se sisältää ajatuksen, että koko perhe kohtelee toisiaan väkivaltaisesti sekä samalla myös sen, että nainen kohdistaa väkivaltaa mieheen. Termi ei sovellu tämänkään takia Naisten turvakotiin eikä Naiskorosteiseen turvakotiin, koska kyseisiin turvakoteihin ei oteta miehiä asiakkaiksi. Parisuhdeväkivalta-termi sitä vastoin määritellään puolisoiden molemminpuoliseksi väkivallaksi. Seuraavassa työntekijät määrittelevät käyttämiään termejä:

- "Miesten naisiin kohdistama väkivalta, sitähan se on." (t1, Nt)

- "Me sitä perheväkivaltaa käytetään, mutta naisiin kohdistuvaa väkivaltaahan se on, siis, et. Se perheväkivalta on vähän semmonen, siis naisiin kohdistuvaa väkivaltaahan se on mitä me täällä hoidetaan." (t1, Nkt)

- "Koska perheväkivaltahan, sehän myös sisältää sen, että nainen kohdistaa väkivaltaa mieheen..." (t2, Nkt)

- "Tai toisinpäin." (t1, Nkt)

Kuten edellisistä puheenvuoroista ilmenee, käytännössä Naiskorosteisessa turvakodissa käytetään myös perheväkivalta-termiä asiakastyössä, vaikka käytännössä tarkoitetaankin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Perheväkivalta-termiä käytetään, koska se on työntekijöiden mukaan sanana helpompi käyttää kuin naisiin kohdistuva väkivalta.

- "Mut et eks siis noin ihan teknisesti keskustelussa oo niin paljon helpompaa puhua perheväkivallasta kuin naisiin kohdistuvasta väkivallasta, se on niin paljon pidempi, pidempi tota ilmaus, et noin kun asiakkaidenkin kanssa puhuu, niin kyllä sitä sanoo niin kun perheväkivalta." (t1, Nkt)

Naisten turvakodin työntekijät ovat myös samaa mieltä siitä, että sanana perheväkivalta-termiä on helpompi käyttää kuin naisiin kohdistuva väkivalta-termiä. Tämän katsotaan osaltaan mahdollisesti vaikuttaneen perheväkivalta-termin Suomeen juurtumiseen. Naisiin

kohdistuva väkivalta-termiä pidetään kuitenkin Naisten turvakodissa ainoana oikeana ja selkeänä terminä. Turvakodissa yleisimmällä termeillä puhumista pidetään piilotteluna, koska tällöin asioista ei puhuta niiden oikeilla nimillä.

Naisten turvakodissa ja Naiskorosteisessa turvakodissa työntekijät eivät tuoneet keskusteluissaan esille millään lailla lapsen asemaa termeistä keskusteltaessa. Naisnäkökulman korostus onkin kyseisille turvakodeille ominaista. Tämä näkyy asiakastyöhön mielletyn termin lisäksi myös turvakotien oikeissa nimissä. Naiskorosteisessa turvakodissa käydyissä keskusteluissa ei tullut selvästi ilmi onko perheväkivalta-termin helppous ainoa syy käyttää naisiin kohdistuva väkivalta-termin rinnalla perheväkivalta-termiä vai käytetäänkö termiä nimenomaan osaltaan myöskin sen takia, että perheväkivalta-termin nähdään sisältävän myös lapsen kokeman väkivallan.

Turvakotien työntekijöiden termien määrittelyssä on havaittavissa eri turvakodeille tyypilliset niin sanotut ideologiset termit; Koko perheen turvakodissa perheväkivalta sekä Naiskorosteisessa turvakodissa ja Naisten turvakodissa naisiin kohdistuva väkivalta. Ideologisille termeille on tyypillistä, että niitä pidetään parhaimpina termeinä, joiden johtoasemaa muiden termien on vaikea ohittaa. Toisaalta voidaan myös puhua turvakotien käytännön termeistä, jotka ovat termejä, joita turvakotien työntekijät käyttävät käytännön työssä. Käytännön termeille on tyypillistä se, että joukossa on myös muita termejä kuin ideologinen termi; Koko perheen turvakodissa puhutaan esimerkiksi myös naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja Naiskorosteisessa turvakodissa naisiin kohdistuva väkivalta-termin rinnalla puhutaan perheväkivallasta. Käytännön työssä termien määrittely ei näytä olevan niin selkeää ja rajattua kuin turvakotien julkisessa kuvassa on annettu ymmärtää.

6.2.3. Turvakotityöntekijöiden pätevyysvaatimuksia koskevat diskurssit

Leena Lehtolaisen (1999) kirjassa *Tappava Säde* sosiaaliterapeutina fiktiivisessä turvakoti Kotipesässä toimiva Säde Vasara on hankkinut sosiaalialan koulutuksen, hän on ammatiltaan sosiaalityöntekijä. Seuraavassa kirjan katkelmassa kuvataan hänen ammatillista uraansa ja ensituntemuksiaan turvakotityöstä:

"Kun olin tullut töihin turvakoti Kotipesään, olin valmistautunut kohtaamaan elämän mustimman puolen. Jo sosiaalitoimistossa olin nähnyt kaikki mahdolliset kurjuuden muodot, olin ajatellut olevani tarpeeksi kovettunut ja sopivan pehmeä uuteen työhöni. En vaan tottunut mustelmiin ja murskattuihin hampaisiin, en pelokkaisiin lapsiin jotka eivät olleet nukkuneet kunnolla viikkokausiin, en naisiin jotka olivat oppineet ajattelemaan, että he olivat niin huonoja että heitä saikin hakata." (Lehtolainen 1999, 40.)

Pro gradu -tutkielmassani yhtenä turvakotien erilaisuutta lisäävänä piirteenä oli turvakotien erilainen suhteutuminen muodolliseen ammatillisuuteen ja turvakotityön pätevyysvaatimukseen. Näistä hahmottuikin kullekin turvakodille omat sisäiset diskurssinsa. Ryhmäkeskusteluissa turvakotien työntekijät määrittivät oman turvakotimallinsa ammatillisuusvaatimukset ja pohtivat niiden hyödyllisyyttä.

Koko perheen turvakodissa vallitsevana diskurssina on **muodollinen ammatillisuus-diskurssi**. Koko perheen turvakodissa arvostetaan muodollista, koulutuksen kautta hankittua ammatillisuutta sekä moniammatillisuutta, josta on osoituksena muun muassa turvakodin moniammatillinen työryhmä. Turvakodin asiakastyötä tekevät työntekijät ovat joko sosiaalialan tai terveydenhuoltoalan ammattilaisia. Turvakodin työntekijöiden työnimikkeitä ovat muun muassa sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja. Kaikki työntekijät ovat palkattua henkilökuntaa. Koko perheen turvakotien erityisominaisuutena muihin tutkimuksen turvakoteihin verrattuna on se, että osalla työntekijöistä on terveydenhuoltoalan koulutus. Ammatillisuusvaatimukset ovat erilaisia turvakotien välillä osittain senkin takia, että Naisten turvakoti ja Naiskorosteinen turvakoti ovat keskittyneet ainoastaan turvakotitoimintaan, kun taas Koko perheen turvakodeissa turvakodin kanssa samassa yhteydessä toimii myös ensikoti, jonka asiakaskunta on erilainen kuin turvakotien. Koko perheen turvakodin eri ammattien arvostamista turvakotityössä kuvaa hyvin seuraava työntekijöiden välinen keskustelu:

- "Se on yks hirveen hyvä, et meillähän on tässä historiana tässä on niin kun hyvin tämmönen sosiaali, sosiaalialan koulutus, sosiaalityöntekijät on työtä johtanut aina ja tuota musta se terveydenhuollon koulutus, meillä on lähes puolella ihmisistä terveydenhuollon koulutus, niin se on niin kun ollut hirveän hyvä. Tässä on niin paljon, niin kun sen puolen asiantuntemusta tarvitaan. Ja tässä se niin kun nämä tämmöset, niin koulutukselliset rajat mitkä niin kun tässä yhteiskunnassa ovat kovasti vahvat, niin tässä on kyllä aika, aika laaja tuota mitä on. Et aika lailla niin kun helposti niin kun jotenkin niin kun toisiaan tukien, tietää et tosi, hirveen hyvä niin kun et, joku niin kun tietää esimerkiksi kun sä oot erikoissairaanhoitaja, niin kun psykiatrinen erikoissairaanhoitaja tiedät et sulla

on semmosta koulutusta, semmosta kokemusta mitä mulla ei ole. Et on hirveen hyvä kun saa, niin kun "tossa toi tommoset lääkkeet, se kävi lääkärissä ja sano et sillä on jotain tällasta näin, et mitä se niin kun tarkoittaa, niin miksi se sai tommoset lääkkeet ja mitähän sitten." Esimerkiksi tämmöstä, joka on jo konkreettista koko ajan mitä tulee vastaan. Mitä ei itse hallitse." (t1, Kpt)

- "Hän, joka syksyllä aloitti sosiaalityöntekijänä tässä, et hällä on niin vankka lastensuojelutyön kokemus, se on kyllä. Et on asioita, joita täytyy niin kun sisällöllisesti miettiä, et nyt mikä ois niin kun hyvä ja sitten ihan tämmösiä konkreettisia ja lakiin perustavia asioita ja muita." (t2, Kpt)

Naisten turvakodissa hallitsevana diskurssina on **ihmisyys-diskurssi** ja **Naiskorosteisessa turvakodissa monimuotoisuus-diskurssi**, joka on ikään kuin muodollinen ammatillisuus-diskurssin ja ihmisyys-diskurssin välimaastossa. Naiskorosteisessa turvakodissa henkilökunta onkin *"kirjavaa porukkaa"*, kuten eräs työntekijä asian määritteli. Osalla työntekijöistä on sosiaalialan koulutus, nimikkeitä ovat muun muassa sosiaalityöntekijä ja sosiaalikasvattaja, ja osalla ei ole ammatillisesti muodollista pätevyyttä. Turvakodissa tärkeimpänä kriteerinä on pidetty sitä, että turvakodin työntekijäksi on valittu sopiva henkilö. Henkilökunta Naiskorosteisessa turvakodissa on tällä hetkellä palkattua, mutta alussa toiminnassa oli mukana myös vapaaehtoisia työntekijöitä viikonloppuvuoroissa.

Ammatillisuutta ei korosteta niin paljon kuin Koko perheen turvakodissa. Miehiä ei katsota edustavan oikeaa ihmistyyppiä. Miehiä turvakotiin ei oteta asiakkaiksi ja miesten turvakodissa työskentelemiseen suhtaudutaan myös negatiivisesti, kuten seuraavista puheenvuoroista ilmenee:

- "Ei meillä on kaikki naisia ja mä luulen, että tulee olemaankin. Et joskushan täällä on ollut sijaisena ja harjoittelemassa miehiä, mutta ihan näin mun aikana ei ole ollut, eikä nyt varmaan tuu olemaankaan. Mut siis ihan nää meidän puitteet. Et se, että niin kun vessat ja suihkut ja muut, että ei voida ihan niidenkään takia." (t1, Nkt)

Työntekijän puheenvuorossa tulee ilmi miestyöntekijöiden ongelmallisuus tilojen takia, mutta jatkokeskustelussa käy ilmi, että taustalla on myös ajatus siitä, että naiset osaavat auttaa parhaiten naisia.

- "On, tämmöstä naissolidarisuus ja tämmöstä. Kyllä siinä on sitä ajattelua hyvin pitkälle. Et siinä mielessä joku voi pitääkin meitä ihan feministisinä, et kyllä..." (t1, Nkt)

Myös Naisten turvakodissa on feministisille turvakodeille tyypillinen ajattelutapa siitä, että naiset auttavat parhaiten naisia eikä miehiä hyväksyttyä turvakotiin asiakkaina eikä myöskään työntekijöinä. Ajattelutapaa selventää seuraava keskustelu aiheesta:

-”En mä usko, että se tässä, kun tää ei toimi sillä lailla. Riippuu tietysti tapauksesta, mutta tuota jos tulee semmonen nainen, joka on todella niin kun kaltoin kohdeltu ja muuta, niin se nyt ei välttämättä halua nähdäkään mitään miehen puoliskoa, että siihen me ei tulla koskaan menemään, että me otetaan tänne meidän joukkoon miesauttajia, ei että se on ihan selvä.” (t1, Nt)

-”Mä uskon muutenkin, että nainen ymmärtää toista naista paremmin, osaa niin kun asettua siihen...” (t2, Nt)

-”Ja tähän ei tarkoita, että me oltaisiin joku kauhea feministilauma, jotka vihaa miehiä niin kun jotkut tuntuu kuvittelevan, että jos kärjistetysti sanotaan, että tuota, mutta me vaan nyt toimitaan tällä lailla, et mehän rakastetaan kauheasti miehiä... (naurua)... mutta me tässä työssä, niin se on nyt vaan, me naiset ollaan naisille ja tähän ei miehiä oteta.” (t1, Nt)

Naisten turvakodissa on arkipäivisin vaihtuva työllisyysvaroin työllistetty työntekijä ja viikonloppuisin työvuorossa ovat vapaaehtoiset päivystäjät. Seuraavassa on ote keskustelusta, jossa määritellään työllistetyille työntekijälle asetettuja vaatimuksia turvakotityössä:

-”Et kun ajattelee tätä x:ää, niin sillähän on hirveet vaatimukset, sen pitää niin kun, sen pitää olla semmonen käytännöllinen, sen pitää niin kun viitsiä ja osata siivota ja pitää paikat kunnossa. Sillä pitää olla maalaisjärkeä, että se niin kun osaa niin kun toimia oikealla tavalla oikeissa tilanteissa, sit sen pitää osata, sillä pitää olla semmosta psykologista silmää ja semmosta perustietoa et se tietää, että miten tämmönen, tämmönen asiakas otetaan vastaan ja millä lailla sille pitää puhua ja millä lalla sille ei pidä puhua ja kaikki tämä sen pitää osata ilman mitään koulutusta.” (t1, Nt)

-” Monipuolinen.” (t2, Nt)

-”Niin ja aino, aino vaatimus on et se on ollut vähintään puoli vuotta, ei kun vuoden työttömänä, niin että sillä on oikeus tähän työttömyystukeen, tähän siis työllistämistukeen. Joo, joo et siinä on se meidän, joo et se on niin kun aika nurinkurista kun ajattelee että, et kuinka avain, mikä avainhenkilö tää x on, mut kyllä niitä sit tässä vuosien varrella on ollutkin kaikennäköisiä.” (t1, Nt)

Muut Naisten turvakodin työntekijät eli vapaaehtoiset päivystäjät ovat usein halunneet ryhtyä vapaaehtoisiksi päivystäjiksi käytyään turvakodin naisille järjestämällä kurseilla. Kurssit ovat mahdollisesti auttaneet heitä heidän omissa kriiseissään ja elämäntilanteissaan, ja oman elämän selkiinnyttyä naiset ovat halunneet ryhtyä vapaaehtoisiksi päivystäjiksi. Naisten turvakotiin työntekijöiksi halutaan nimenomaan henkilöitä, joilla ei ole sosiaalialan koulutusta, kuten seuraava keskustelu osoittaa:

-”Ei kun minähän olen tätä vetänyt alkuun monta vuotta sitten ja ajatus oli nimenomaan se, että ei tänne sosiaalialan ihmisiä ollenkaan vaan tavallisia ihmisiä, konttoristeja ja niin edelleen, koska kukaan ei jaksata tässä aamusta iltaan samaa työtä.” (t1, Nt)

-”Mut se ei oo mikään este, et jos jollain nyt sattumalta on sitten kuitenkin sosiaalialan koulutus, niin tuota meillä on yks tota hallituksessa, jolla semmonen on ja, ja se on ihan niin kun tämmönen lisä tähän, et meillä on nyt yks tämmönen ammatti-ihminenkin, joka sitten tietää miten käytännössä toimii. mut se just, et jos sä oot sosiaalialan ammattilainen ja toimitaan kuitenkin tällä periaatteella, vapaaehtoisella periaatteella, niin mä en usko, et tosiaan semmonen sosiaalityöntekijä nyt sitten noin vapaa-aikana vielä harrastaa sosiaalista toimintaa, kauheen mielellään ei.” (t2, Nt)

-”Ei, et se ei oo hyväksi.” (t3, Nt)

-”Ei se oo hyvä.” (t1, Nt)

-”Ei, että se on niin kun ihan hyvä meille muille sitten, että se on ihan niin kun vastapaino ja siihen jaksaa paneutua ihan eri lailla ja se saattaa olla ihan hyväkin, ettei ole kaikkea tätä, et sitä toimii ihan vaan ihmisenä.” (t2, Nt)

-”Joo, meillä on halua auttaa vaan.” (t1, Nt)

-”Ennen kaikkea ihmisenä, se minusta tässä on tärkein.” (t3, Nt)

-”Kuunnella ja ohjata.” (t1, Nt)

Keskustelussa ammatillisuudesta käy ilmi Naisten turvakodin käsitys siitä, että väkivaltaa kokeneen auttamisessa ammatillisuudella ei koeta olevan niinkään merkitystä vaan sillä, että halutaan auttaa toista ihmistä toisena ihmisenä ilman muodollista, ammatillista taustaa. Oikeaa ihmistyyppiä ja ihmisyyttä pidetään koulutusta tärkeämpinä ominaisuuksina. Lisäksi turvakodin vapaaehtoisuusperiaatteen takia uskotaan, että työ ei sovi ammattilaisille oman työn lisäksi turvakotityön raskauden takia. Toisaalta myöhemmissä keskusteluissa tuodaan myös julki ajatuksia siitä, että parasta olisi jos arkisin turvakodissa työskentelevä työllistetty työntekijä voitaisiin palkata vakituisesti ja hyvänä pidettiin myös sitä, että hän olisi alan ammattilainen. Vaikka 'ihmisyyttä'-diskurssi on siis hallitsevana diskurssina Naisten turvakodissa, niin 'muodollinen ammatillisuus'-diskurssikin näkyy turvakodin työntekijöiden puheissa siinä, että työntekijän voitaisiin ajatella olevan muodollisesti päteväkin, jos hän tekisi turvakodilla töitä kokopäiväisesti. Turvakodissa nimenomaan työntekijän ainainen vaihtuvuus koetaan erityisen ongelmalliseksi, koska juuri kun työntekijä on oppinut työn, työntekijä vaihtuu. Keskusteluista ilmenee myös, että ammatillisuutta siis arvostetaan vapaaehtoisuuden rinnalla, mutta ammatillisuuden toteuttamiselle on myös olemassa rajoituksia. Turvakodin toiminta on pienimuotoisempaa kuin muiden turvakotien, mikä näkyy

myös työntekijöiden määrässä ja siinä, että turvakodilla ei ole ollut resursseja palkata itse työntekijäänsä.

Naisten turvakodin työntekijöiden henkilökohtaiset ja ammatilliset taustat ovat hyvin erilaisia, joka koetaan positiivisena asiana. Työntekijöiden keskusteluissa ilmenee, että joillakin työntekijöillä on ollut itsellään aikoinaan pahoinpitelevä mies, joillakin on ollut alkoholistimies, joillakin on ollut ”*kunnon mies*”, joillakin ei ole ollut miestä lainkaan eli työntekijöiden henkilökohtaiset taustat ovat hyvin erilaisia koulutuksellisten ja ammatillisten taustojen lisäksi.

Ryhmäkeskusteluissa ilmeni, että eri ideologisen taustan omaavilla turvakodeilla on siis selkeästi erilaiset turvakotityön pätevyysvaatimukset. Koko perheen turvakoti painotti tärkeimpänä pätevyysvaatimuksenaan muodollista ammatillista koulutusta, Naiskorosteinen turvakoti sekä muodollista ammatillista koulutusta että oikeaa ihmistyyppiä ja Naisten turvakoti oikeaa ihmistyyppiä.

6.3. Turvakotien yhteiset hegemoniset diskurssit - turvakotien yhteinen koti?

Koko perheen turvakodin, Naiskorosteisen turvakodin ja Naisten turvakodin työntekijöiden käymissä keskusteluissa löytyi myös niin sanottuja turvakotien yhteisiä hegemonisia diskursseja, jotka olivat yhteisesti jaettavissa turvakotien ideologisista taustoista riippumatta. Turvakotien yhteiset hegemoniset diskurssit esitetään aluksi selkeyden vuoksi taulukon muodossa (Taulukko 3), jonka jälkeen kutakin yhteistä hegemonista diskurssia käsitellään tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Turvakotien yhteisesti jaettavissa olevia diskursseja aineistossa olivat **tunnekoti-diskurssi**, **työntuki-diskurssi**, **asiakaslähtöisyys-diskurssi** ja **jännitteisyys-diskurssi**. Yhteistä kyseisille diskursseille on, että työntekijöiden kokemukset ja määritelmät olivat vahvoja ja yhteisesti jaettavissa turvakodista riippumatta.

Taulukko 3. Turvakotien yhteiset hegemoniset diskurssit

Turvakotien yhteinen hegemoninen diskurssi	Tunnekoti-diskurssi	Työntuki-diskurssi	Asiakaslähtöisyys-diskurssi	Jännitteisyys-diskurssi
Määrittyminen keskusteluissa	Turvakotityöntekijän oma suhde tunteisiin, Tunteet asiakastilanteissa ja asiakassuhteissa, Tunteet työvälineenä, Tunteet oltaessa yhteydessä yhteistyötahoihin, Tunteet työyhteisön keskuudessa, Tunteet koko turvakotiyhteisössä	Turvakotityön mielekkyys, Asiakasasioiden jakaminen, Ammatillisuus (ne, joilla oli muodollinen ammatillinen koulutus), Myötäelämisen kyky, Huumori, Perhe ja vapaa-aika, Tehtävien rajaus, Oma pohdinta	Asiakkaan tahdon kunnioittaminen, Asiakas lopullisena päätöksentekijänä, Työntekijän mieliteen ilmaisu tietyissä tilanteissa, Turvakotiin tullut perheenjäsen ensisijainen asiakas, Ristiriita-tilanteet	Välinpitämätön suhtautuminen muita Suomen turvakoteja kohtaan, Arvostava suhtautuminen omaa ja muita turvakoteja kohtaan, Konfliktiherkkyys suhteissa muihin turvakoteihin ja oman turvakodin sisällä, Turvakotien välisen keskustelun vaikeus

6.3.1. Tunnekoti-diskurssi

"Olin vihainen ja murheissani, mutten yllättynyt. Irjan olisi pitänyt ottaa avioero jo ensimmäisen vakavan pahoinpitelyn jälkeen, viisi vuotta sitten." (Lehtolainen 1999,5.)

Kirjassa *Tappava Säde* (Lehtolainen 1999) kuvataan turvakotityöntekijä Säde Vasaran omia henkilökohtaisia työssään kokemia tunteita, sekä yleisellä tasolla kuvataan myös tunnerikasta ja vaihtelevaa turvakotityön arkea. Tutkielmassani turvakotien työntekijöiden keskusteluissa oli havaittavissa tietty taso, tunnetaso, jolla työntekijät erityisesti samastuivat toisiinsa ja olivat kuin yhtä yhteistä turvakotia. Tämä tuli vahvasti ilmi myös kirjan lukukokemuksen turvakotien työntekijöille synnyttämien kokemusten kautta. Tunnetasolla työntekijät kokivat samastuvansa kirjan päähenkilö Säde Vasaraan.

Keskusteluissa havaittavissa ollut turvakotien yhteinen hegemoninen **tunnekoti-diskurssi** oli monella eri osa-alueella tapahtuvaa keskustelua, jossa työntekijät erityisesti korostivat tunnereaktioitaan ja turvakotityötä tunteiden täyttämänä työnä. Turvakotien työntekijöiden määritysten mukaan turvakodissa koetaan monenlaisia tunteita. Tunnekoti-diskurssille on ominaista, että työ määritelläänkin tunteita liikuttavaksi. Työ ei ole sisällöltään neutraalia, vaan siinä on aina kiihkeyttä mukana. Tunnekoti-diskurssi näkyy työntekijöiden keskusteluissa siis monessa eri yhteydessä. Voidaan tarkastella muun muassa turvakotityöntekijöiden omaa suhdetta tunteisiin, tunteita asiakastilanteissa ja asiakassuhteissa, tunteita työväliseen, tunteita oltaessa tekemisissä yhteistyötahojen kanssa, tunteita koko turvakotiyhteisössä ja tunteita työyhteisössä.

Se, että turvakodissa tehtävä työ on kriisityötä asettaa työntekijöille tiettyjä vaatimuksia. Keskeistä on, että työntekijä pystyy kohtaamaan ja kestämään itse kriisissä olevan asiakkaan hädän ja ahdistuksen. (Leskinen ym. 1982, 136.) Myös pro gradu -tutkielman ryhmäkeskusteluissa tulee selvästi ilmi, että turvakotityöntekijöiden mielestä työ turvakodissa vaatii työntekijältään tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia. Turvakotien työntekijöiden pohtiessa **turvakotityöntekijän omaa suhdetta tunteisiin** tuli selvästi esille, että työntekijöiden mukaan työ turvakodissa vaatii työntekijältä muun muassa rohkeutta ja tiettyä vahvuutta olla töissä sellaisessa ilmapiirissä, jossa tunteet näyttelevät suurta osaa. Yhdessä turvakodissa asiaa määriteltiin seuraavasti:

- ”*Musta varmaan joku semmonen ihan yleinen, mä ajattelisin et tämmösessä työntekijöinä täytyy olla niin kun semmosia, semmosia niin kun vahvojen, vahvojen tunteiden rohkeita ihmisiä, jotka niin kun tekee tätä työtä. Että rohkeus, en tarkoita semmosta rohkeutta ehkä nyt, että tota noin, tekee tämmösiä, tämmösiä rohkeita temppeja ja näin pois päin. Mut rohkeutta tää vaatii niin kun mennä näiden ihmisten rinnalle ja kuulemaan niitä ja kohtaamaan niitä toisten osapuolten aggressioita ja välillä saat paskat silmillesi näin niin kun suomeksi sanottuna joissain tilanteissa ja...*” (t1, Kpt)

- ”*Usein.*” (t2, Kpt)

- ”*Niin.*” (t1, Kpt)

- ”*Ainakin aluksi.*” (t3, Kpt)

- ”*Niin.*” (t1+muut, Kpt)

- ”*Mut et, kyl se sieltä sitten, sitten se tuntuu tosi hyvältä sitten kun oot ensi niin kun saanut oikein ryöpytystä ja sit kun sieltä tuleekin joku tämmönen juttu et 'hei, et tää olikin ihan ok'.*” (t1, Kpt)

Aloittaessaan tekemään turvakotityötä pidetään tärkeänä sitä, että oma suhde väkivaltaan olisi mietittynä. Suhde väkivaltaan on myös työssä jatkuvan pohdinnan alla. Tutkielman turvakodeissa esiintyy myös näkemyksiä siitä, että väkivalta-auttamista pidetään suuremmissa määrin moraalisenä tunteen asiana, jossa liikutaan jatkuvasti hyvä-paha akselilla. Auttamisjärjestelmän ja oikeusjärjestelmän väliintulot ovat faktoja, mutta ne myös tuntuvat joltakin ja niiden takana on moraalit. Työ vaatii työntekijältä myös paljon omien arvojen pohdintaa. Sosiaalityössä eettisyys ja vastuullisuus näkyvätkin aina työn tekemisessä, koska sosiaalityö, eettisyys ja vastuullisuus kietoutuvat tiiviisti yhteen (Karvinen 1993, 23).

-” ...tässä työssä on pakko niin kun jotenkin miettiä niin kun sitä omaa vakaumusta ja näkemystä elämässä, tämmöstä...” (t1, Kpt)

-”Elämän arvojen laittamista.” (t2, Kpt)

Turvakodeissa painotetaan sitä, että turvakotityötä tekevällä työntekijällä ei saisi itsellään olla isoja ongelmia meneillään henkilökohtaisessa elämässään ja ihanteellista olisi jos oma parisuhde olisi kunnossa. Työntekijä ei itse saisi omassa henkilökohtaisessa elämässään elää tunnemyrskyssä.

-”Niin, siis yks tärkeä asia on mun mielestäni se, että semmonen ihminen joka lähtee mukaan tämmöseen toimintaan, siis auttamaan muita, niin hänellä ei saa olla ihan suuria ongelmia itsellään vaan hänen on täytynyt päästä niistä eroon...Et et se on minusta erittäin tärkeitä, sinulla täytyy mennä hyvin, muuten...” (t1, Nt)

-”Totta kai, joo.” (monta t, Nt)

-”...ja oikein hyvä asia on se, että kotona menee miehen kanssa hyvin, että ei ole miesvihaaja tai jos on ero takana ja eikä kuitenkaan vihaa sitä miestä, vaan on päässyt siitäkin, niin...” (t1, Nt)

Ajateltaessa turvakodin **asiakastilanteita ja asiakassuhteita** tunteet ovat mukana jo heti asiakassuhteen alkutaipaleella. Ihmiselle, joka tulee turvakotiin, on tapahtunut hirveitä asioita ja hänellä on hätä. Osa asiakkaista tulee turvakotiin suoraan akuutista tilanteesta. Tällöin asiakasta rauhoitellaan ja korostetaan sitä, että turvakodissa hän on turvassa ja saa apua. Työntekijäkin kokee helpottavana sen, että asiakasta pystytään auttamaan. Yksi työntekijä mainitsikin, että isompaa hätää, surua, pelkoa ja vihaa voi tuntea siviilielämän puolella, kun kuulee ja näkee sellaista mihin ei voi itse vaikuttaa ja ihmiset jäävät vaille tarvitsemaansa apua. Asiakkaan kokemat vääryydet herättävät luonnollisesti myös työntekijässä tunteita, kuten seuraavassa keskustelun katkelmassa konstruoidaan:

-”Niin ja ihan omiakin tunteita, kun kuulee, että miten pahasti jotakin ihmistä lyödään tai kohdellaan, kyl mulla ainakin herää oma, oma niin kun, omat tunteet myös, että voi hyvänen aika mitä sulle on tapahtunut kun sitä tarinaa kuuntelee että, et se on aika tarkkaa niin kun jotenkin mietittävä niin kun se, että, et mitkä on ne oman elämän rakenteet, mitkä kantaa jaksamaan että kun kuulee tätä pahuutta niin paljon ja ulkoista (?)...Et sillä lailla omien tunteiden kanssa on, aggressiot on joskus niin hirveät, että paras lähteä lenkille, ei voi puhua kellekään yhtään mitään kun lähden kotia, että viha siitä mitä ihmisille tapahtuu, niin se on...” (t1, Kpt)

-”Siihen varmaan oppii elämässä tähänkin, ettei oo niin kulmikasta, että...” (t2, Kpt)

-”Mut se, että niin kun tuntee, se työntekijä on, sallii, kyl työntekijä saa tuntea, et se että menee niin kun niin kyyniseksi, että ei tunne niin se on pahempi kun se, että tuntee.” (t3, Kpt)

-”Eihän väkivalta voi olla tuntumatta.” (t1, Kpt)

-”Niin, ja ääripää...” (t2, Kpt)

-”Kyynistyy, että ei niin kun tunne.” (t3, Kpt)

-”Mut sillon on jo traumatisoitunut, on niin kun...” (t1, Kpt)

-”Sijaisena (?)”

-”Sä avaat ääripäät, mut tota kun, kyl se vähän niin kun helpottuu näitä hommia kun pidempään...” (t2, Kpt)

-”Kyl se tosiasia on, että kyllä se käsittely, mitä kauemmin työskentelee niin vaikuttaahan se siihen miten käsittelee. Sitä, et jos ajattelee ihan tota noin alussa tai sitten...” (t4, Kpt)

Työntekijöiden mukaan tunteiden käsittely helpottuu mitä kauemmin turvakodissa työskentelee. Muutama työntekijä mainitsi, että erityisesti tunteita kuohuttavaa on jos väkivalta kohdistuu myös lapsiin. Lasten osa koko prosessissa herättää tunteita, koska aina lapsen rooli ei ole se lapsena oleminen. Lapsi voi joutua sukkuloimaan vanhempien välissä ja tekemään kompromisseja.

Osa turvakotityöntekijöiden ajasta kuluu myös käymällä puhelinkeskusteluja apua tarvitsevien ihmisten kanssa. Usein myös turvakotiin tulleen asiakkaan puoliso on yhteydessä puhelimitse turvakotiin. Turvakodin työntekijöiden mukaan puhelinkeskustelut voivat olla välillä aika hankaliakin ja soittajalla voivat tunteet vaihdella laidasta laitaan.

Turvakodissa tilanteet ja tunteet voivat vaihdella äkistikin. Voimakkaita tunteita työntekijöissä herättävät muun muassa akuutit tilanteet, joissa ollaan fyysisesti uhan alla. Tämänkaltainen tilanne voisi esimerkiksi olla sellainen, jossa joku uhkaa tulla haulikon kanssa turvakotiin. Työntekijän tunteiden hallintaa pidetään tällöin olennaisena asiana. Yhtenä osana ammattitaitoa pidetään sitä, että työntekijä ei lähde mukaan paniikkiin ja saa

rauhoitettua turvakodin väen, ja toimii tehden kaiken mitä siinä tilanteessa pitää tehdä tilanteen turvaamiseksi. Turvakotityöntekijöiden mukaan kokemus ja sen tietäminen mitä pitää tehdä auttaa tilanteen hallinnassa. Omat tunteet joudutaan hallitsemaan ja hillitsemään.

Erittäin harvinaista turvakodin työntekijöiden kertoman mukaan on se, että turvakotijakson jälkeen perhe palaisi onnellisena kotiin ja heidän elämänsä muuttuisi täysin verrattuna aikaisempaan. Väkivaltaisesta parisuhteesta irtaantuneiden naisten kertomusten mukaan naiset ovat voineet harkita tavallisesti jopa vuosia ennen kuin ovat tehneet lopullisen päätöksen väkivaltaisen parisuhteen lopettamisesta. Omien sanojensa mukaan naiset kokeilevat tavallisesti kaikki mahdolliset keinot miehen väkivaltaisuuden lopettamiseksi. Huomatessaan keinot tehottomiksi ja ymmärtäessään oman syyttömyytensä miehen väkivaltaisuuteen, naiset päättävät katkaista suhteen. (Kuivaniemi 1996; Rissanen 2000, 49; vrt. Husso 2003, 220-223.) Myös Marita Husson (2000, 220-223) mukaan kodista ja parisuhteesta irtautuminen on usein pitkä prosessi, jolle on tyypillistä lämmön ja väkivallan vaihtelut, yhteisestä kodista poismuuttamiset ja takaisin palaamiset, kaipauksen ja vierauden kokemusten vaihtelu sekä toivo ja epätoivo. Naisten kokemusten mukaan konkreettinen irtautuminen on tapahtunut joskus hyvinkin nopeasti, kun lopullinen eropäätös on tehty ja jälkikäteen eropäätöstä on pidetty oikeana ratkaisuna (Rissanen 2000, 53-54). Väkivaltaisesta parisuhteesta irtautumisen jälkeen naiset ovat nähneet usein aiemman tilanteensa ja miehen käytöksen toisenlaisessa valossa. Usein on ihmetelty sitä, miten he ovat pystyneet elämään väkivaltaisessa suhteessa niinkin pitkään kuin elivät. (Kuivaniemi 1996; Rissanen 2000, 54.) Husso (2000, 229) on todennut, tutkiessaan väkivaltaisesta suhteesta irrottautuneiden naisten kokemuksia, kahden asian edellyttävän lähes poikkeuksetta väkivallasta selviytymistä; toinen on yhteisestä kodista pois lähteminen ja toinen on väkivaltaisen parisuhteen lopettaminen.

Kaikki väkivaltaa parisuhteessaan kokeneet henkilöt eivät kuitenkaan katkaise väkivaltaista suhdettaan. Sama asiakas voi tulla turvakotiin myös uudestaan ja joillakin irrottautuminen väkivaltaisesta suhteesta voi vaatia monia yrityksiä ja turvakodissa käyntikertoja. On todettu, että turvakotiasiakkaat voidaan karkeasti luokitella kolmeen eri ryhmään. Osa kuuluu ns. ”yritetään vielä”-ryhmään. Tämän ryhmän asiakkaalle on ominaista, että hän viipyy vähän aikaa turvakodissa ja palaa sitten kotiin. Toiseen ryhmään kuuluvalla asiakkaalla on tyypillistä, että hän tekee eropäätöksen turvakodissa oloaikanaan. Kolmannen ryhmän asiakas on sellainen, joka tulee turvakotiin ja lähtee sieltä puhumatta juurikaan asioistaan.

Useimmiten asiakkaat viipyvät turvakodeissa vain noin 1-3 vuorokautta. Tosin jotkut asiakkaat voivat viipyä turvakodeissa kuukauden tai enemmänkin. On tutkittu, että vähintään 50 % asiakkaista palaa kotiin turvakotijakson jälkeen, osassa turvakoteja prosentti on jopa yli 70. (Ojuri 1997, 34-50.) Turvakodin työntekijä voi joskus tuntea turhauttavanakin sen, jos turvakotiasiakas palaa kotiin puolisonsa luo. Yksi työntekijä kuvaa asiaa seuraavasti:

- " ...välillähän tää on niin silleen turhauttavaa, niin kun välillä tulee sellasia et, no miksi ne nyt meni kotiin, kun oli jo niin silleen että...se on jokaisen oma päätös ja sitä on kunnioitettava. Et se me tehdään selväksi, että täällä me ollaan, että aina voi tavoittaa puhelimitse ja aina on tervetullut. " (t1, Nkt)

Tunteiden näyttäminen on turvakotityössä myös **työväline**. Väkivallan seurauksena asiakas voi olla kyvytön tuntemaan mitään eli tunteet ovat jäätyneet tai voi esiintyä tunteiden vääristymistä (vrt. Husso 2000, 237-240). Väkivaltaisessa parisuhteessa eläneet ovat myös korostaneet sitä, että väkivallan kohteeksi joutuneen kannattaisi lähteä hakemaan apua heti, koska myöhemmin väkivaltaa ei enää pidä niin pahana asiana (Heiskanen & Piispa 1998, 63). Jos asiakas on kyvytön tuntemaan mitään tai tunteiden vääristymistä esiintyy, niin tällöin työntekijä voi auttaa asiakasta tunteiden näyttämällä. Yksi työntekijä kuvaa tunteiden käyttämistä työvälineenä näin:

- "...mut hyvin herkästi sillon kun on pahasti niin kun se väkivalta vaikuttanut asiakkaaseen, et hän ei itse niin kun jotenkin enää kykene niitä tunteita kokemaan, niin sillon semmosissa vaiheissa monta kertaa niin kun työntekijänä meillä on hirveän tärkeä merkitys, että työntekijänä niin kun näyttää, et hei että toi tuntuu pahalta, kun joku asiakas nauraen kertoo, että miten se yritti tappaa mut. Eli kun se oma kyky niin kun kestää niitä omia tunteita on mennyt, niin sillon on hirveän tärkeä hoidollisesti tai sen auttamisen kannalta, että työntekijällä on ne omat tunteet ja se näyttää "et hei, et toihan sattuu, toi on väärin." (t1, Kpt)

Tunteet korostuvat myös toisinaan oltaessa yhteydessä **yhteistyötahoihin**. Turvakodeista voidaan olla yhteydessä moniin eri tahoihin asiakkaiden asioissa, muun muassa sosiaalitoimistoon, asuntotoimistoon, poliisiin, sairaalaan, kasvatus- ja perheneuvolaan ja mielenterveystoimistoon. Ollessaan yhteydessä yhteistyötahoihin työntekijät kokevat ajavansa asiakkaidensa asioita. Seuraavassa työntekijöiden kokemia tunteita siitä, kun yhteistyötaho on turvakodin kanssa eri mieltä mikä on asiakkaalle parasta kyseisessä tilanteessa:

-”...Niin, kyllä niissä on siis erinäisiä niin kun, niin kun rajoja, turhautumisen tunnetta ja myöskin sellasta "ei voi olla totta!", että siis, et tällästä, et semmosta niin kun pettymystä ja kiukkua siitä, että joku ei niin kun tajua, että mistä tässä on kyse ja mitä tässä pitäisi tehdä ja ja sillä tavalla.” (t1, Kpt)

-”Eikä sitä voi syyttää sille vastapuolellekaan, sillä tavalla et jos puhutaan siitä niin kun sosiaalityöntekijä, poliisi, joku perheneuvolan ihminen niin kun ite omasta mielestä niin kun toimii jotenkin sillä tavalla et, et ei tässä pitäisi ajatella tai toimia noin niin, siinä joutuu kuitenkin niin asiallisesti hoitamaan asiaa, perustelevaan omaa niin kun ajatteluaan ja työskenneltyään ja tuota, mut että tunne voi olla melkosen voimakas, sen joutuu puuskuttamaan jossakin.” (t1, Kpt)

-”Maksusitoumukset on yks kohta, sellanen ja sit tällänen että tuota, että miten jotenkin jos tästä jälkihuollon näkökulmasta että, et miten tajutaan se että, että miten niin kun jotenkin ollaan mukana tukemassa ja jatkotyötä suunnittelemassa, miten leväperäisesti suhtaudutaan niitten asiakkaitten elämäntilanteisiin tai jotenkin asiakkaisiin ja miten niistä pidetään huolta tai miten vakavasti otetaan se mitä mä täältä koitan sanoa. Kaikki tämmöset ja sitten ihan tuo että mihinkä ne joutuu tuossa poliisi ja oikeuslaitoksen kanssa, että...” (t1, Kpt)

Maksusitoumuksen pyytäminen asiakkaalle on sellainen tilanne, missä turvakodin työntekijät kokevat eniten negatiivisia tunteita ollessaan yhteydessä yhteistyötahoihin. Työntekijöistä on tuntunut välillä, että sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijä ei ymmärrä tai ei halua ymmärtää asiakkaan tilannetta. Naisten turvakodissa maksusitoumusta kunnalta tai kaupungilta ei tarvita turvakodissa oloa varten, vaan asiakkaat voivat olla turvakodissa nimettöminä ja maksavat itse maksunsa, joka on huomattavasti pienempi kuin muissa tutkielman turvakodeissa. Naisten turvakodissa korostettiin, että heillä ei ole ollut varsinaisesti ongelmia yhteistyötahojensa kanssa.

Työyhteisön keskuudessa koetaan sekä positiivisia että joskus myös negatiivisia tunteita. Poikkeuksena on Naisten turvakoti, jossa negatiivisia tunteita ja erimielisyyksiä työntekijöiden välillä ei työntekijöiden määritelmien mukaan ole ollut. Tosin mahdollisuutta jakaa asioita muiden työntekijöiden kanssa ei ole, koska yksi työntekijä on kerrallaan työvuorossa. Muiden turvakotien työntekijät kertoivat kokevansa välillä ristiriitoja työyhteisön keskuudessa (kts. myös 6.3.4). Ristiriidat aiheutuvat näkemyseroista. Yksi työntekijä määrittelee, että ristiriitoja voi aiheutua esimerkiksi tilanteessa, jossa työntekijät tiedostetusti asettuvat mies- tai naisasiakkaan puolelle. Työntekijän tunnereaktiot kyseisissä tilanteissa voivat olla hyvinkin voimakkaita.

-”...mut kyllähän näitä niin kun voi nousta ihan mejän niin kun kesken, sillä tavalla niin kun on naistyöntekijä, miestyöntekijä ja sitten vielä niin kun samankin. Et mut, et ne pystytään sitten

paremmin ehkä tässä sitten vielä, vielä jotenkin tai sitä pystyy aina palauttelemaan niin kun...(epäselvä kohta) Ihan vastikään tässä niin kun perjantaina yöllä on ollut parikeskustelu, jossa mä oon sitten ollut tämän naisen kuuntelija ja sitten mieshän oman työntekijänsä kanssa oli siinä ja kyllä mä niin kun monelta kohtaa siinä aattelin toisia työntekijöitä kohtaan et miten ne nyt tuommosta voi tästä puhua ja ehottaa ja tuommosta että, kyllä se voi...tässä työyhteisössä...pitämään sitten niin kun, rauhassa jälkeinpäin niin kun aattelin sitä että minkä verran se oli niin kun mulla itelläni nimenomaan sitä, että mä olin niin oman asiakkaani niin kun puolta tavallaan tai, tai niin kun näin siitä hänen näkövinkkelistään.” (t1, Kpt)

-"Joku näki hänenkin näkövinkkelistään, hänen kannalta se on hyväkin.” (t2, Kpt)

-"Mietin et miten niin kun hänestä tuntui, jos minusta jotain vaan työntekijänä tästä näin, niin, niin kun tuntui jotkut asiat tämmöseltä.” (t3, Kpt)

Turvakotityöntekijät kuvasivat laajasti ottaen tunteita myös koko **turvakotiyhteisön tasolla**. Tunteet voivat hallita koko turvakodin ilmapiiriä. Asiakkaista riippuen välillä on rauhallisempaa ja välillä taas ei. Turvakotiyhteisö elää ja muuttuu asiakkaidensa mukaan jatkuvasti. Tunteiden näkymistä turvakodin ilmapiirissä määritellään seuraavassa työntekijän puheenvuorossa:

-"Sitten on taas se tunne mikä niin kun saa ton yhteisön vellomaan eli se tietyllä lailla se yhteisö, tähän muodostuu aina erilaisia ilmapiirejä tähän yhteisöön ja yks sellanen on, joka, jonka johdossa saattaa olla jonkun tai joidenkin naisten siinä niin kun omassa elämässä menossa oleva niin kun, et niin kun se hätä ja pelko ja et ne saa niin kun mukaansa semmosta hätäntymistä tähän yhteisöön ja myöskin työntekijäyhteisöön. Meillä ajoittain on sellasta, että sanotaan että puhutaan vellomisesta, tää velloo tälläsissä voimakkaissa oloissa ja tunteissa tää yhteisö.” (t1, Kpt)

Turvakotityön tunnekoti-diskurssi on yhteistä kaikille tutkimuksen turvakodeille; turvakodeissa ollaan saman ilmiön kanssa tekemisissä ja jaetaan samanlaisia tunteita ja tuntemuksia.

6.3.2. Työntuki-diskurssi

"Työ turvakodissa oli elämäntapa" (Lehtolainen 1999, 11).

Työ turvakodissa oli Leena Lehtolaisen (1999) romaanin päähenkilö Säde Vasaralle elämäntapa. Asiakkaat ja heidän elämäntilanteensa seurasivat työntekijän mielikuvissa myös kotiin ja turvakotityö oli hallitseva osa hänen elämäänsä.

Kun työssään joutuu tekemisiin väkivallan kanssa, voi se viedä yllättävän paljon työntekijän voimia, ellei siihen kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Työntekijöiden tukeminen nähdäänkin ensiarvoisen tärkeäksi. (Perttu & Söderholm 1998, 27.) Myös tutkielmassani turvakotien työntekijät pohtivat sitä, miten he itse kokevat turvakotityön tunnerikkauden ja saavat ajatukset pois töistä. Keskusteluissa oli havaittavissa eri ideologisen orientaation omaaville turvakodeille yhteinen hegemoninen diskurssi, jota nimitän **työntuki-diskurssiksi**. Työntuki-diskurssissa turvakotien työntekijät toivat esiin asioita, joiden he kokevat ennaltaehkäisevän uupumista ja auttavan jaksamaan turvakotityötä.

Keskusteluissa korostui **turvakotityön mielekkyys**. Turvakotien työntekijät määrittelevät oman työnsä vaikeaksi ja tärkeäksi työksi, mutta kuitenkin yhdeksi työksi muiden rinnalla. Oma työ koettiin rikkautena. Kukaan turvakodin työntekijöistä ei sanonut, että ei olisi pitänyt työstään. Työn hyviä puolia työntekijät määrittelevät muun muassa seuraavasti:

-”Mikä mua tässä työssä niin kun, mikä minun mielestä on niin kun semmonen kantava tekijä, niin toisenlaisinakin tekijöinä niin on se, että tavallaan tässä on niin kun mahdollisuus nähdä elämän ja kasvun rikkautta tosi laajasti ja läheltä. Että tavallaan sillä lailla hyvin rikas maailma niin avautuu sillain kun ihmiset kasvaa ja muuttuu.” (t1, Kpt)

-”Tavallaan kasvaa ite, itekin saa sen saman kokemuksen siitä, siitä niin kun omassa elämänsäkaarensaan, et sillä tavalla niin kun, se että, et on niin kun jotenkin niin kun itte henkilökohtaisesti oppinut katsomaan elämää vähän toisenlaisin silmin, kun on ite tehnyt tätä työtä, että...” (t2, Kpt)

-”Se on se pioneerihomma, että mä olen ainakin itte luen aika paljon, niin kun tulee mietittyä et mitä tää kaikki mahtaa olla, joutuu niin kun jäsentämään aika paljon omia kokemuksia, miettimään.” (t3, Kpt)

Jaksamisen kannalta tärkeänä pidettiin **mahdollisuutta purkaa ja jakaa itseään vaivaavia asiakasasioita toisten työntekijöiden kanssa**. Naisten turvakodissa asioiden jakaminen toisten kanssa ei onnistu niin helposti kuin muissa turvakodeissa, koska Naisten turvakodin työntekijä toimii työvuorossa yksin ja joutuu selviytymään pitkälti omin avuin vaikeista tilanteista. Tosin turvakodin mukaan keskusteluapua on saatavilla ja viranomaiset auttavat pyydettyä. Turvakodissa koetaan, että taustatuki on saatavilla tarvittaessa. Myös Kyösti Raunio (2000, 59) on korostanut työasioiden jakamisen merkitystä toisten työntekijöiden kanssa. Hänen mukaansa vähäinen sosiaalinen tuki ja olemattomat mahdollisuudet keskustella

työasioista työkavereiden kanssa ovat omiaan lisäämään sosiaalityön kaltaisessa vuorovaikutustyössä työn psyykkistä rasittavuutta.

Monissa turvakodeissa erityisesti raportit mahdollistavat viimeistään paikan, jossa voi jakaa tunteitaan ja ajatuksiaan muiden kanssa. Raportit ovat henkilökunnan yhteisiä palavereja työntekijöiden työvuoron vaihtuessa, jossa käydään läpi asiakasasioita ja päivitetään tietoja. Myös kouluttautumista ja työnohjausta arvostavat jaksamisen kannalta ne, kenellä on niihin mahdollisuus. Seuraavat puheenvuorot ilmaisevat asiaa:

-”Ja sit on kauhean tärkeä musta se, että tuolla voi tuolla neljän seinän sisällä tuulettaa, tuulettaa niitä tunteita, et kun ihmisenä tehdään niin kun tätä työtä, omana persoonana niin, niin et on niin kun tilaa siihen et voi sanoa toiselle, että "et hitto, että mä en sit kestä tota tyyppiä, et mee sä, mee sä nyt sinne tai voitko sä hoitaa tän jutun, et mä oon ihan kypsynyt niin kun, et nyt se taas tulee" tai jotain tällasta. Et niin kun näitä tunteita, niitä voi sitten avoimesti sanoa sillä lailla tuolla keskellä ja sit taas kun tulee pois sieltä, niin voi niin kun tavallaan kasata ja koota itsensä et mä oon niin kun työntekijä ja tota noin. Ja jos se on sitten pakko niin hoidan sen asian, mut et jos sen voi siirtää jollekin toiselle niin miksi ei käyttäisi sitä.” (t1, Kpt)

-”Kyllä me niitä välillä puuskauttaa tuossa sillä tavalla, jos jonkun palaverin tai puhelun jälkeen sillä tavalla niin puuskauttaa sillai pikaisesti niin kun vähän pois.” (t1, Kpt)

-”...tuota kyllähän se semmonen jatkuva kouluttautuminen on yks, yks asia joka auttaa jaksamaan. Työnohjaus ja se että on hyvä porukka missä voi jakaa (?)...niin se on ehkä semmonen kaikista tärkein asia.” (t1, Kpt)

Turvakotien työntekijät pohtivat myös **ammattillisuuden vaikutusta** työssä jaksamiseen. Ammatillisuuden turvakotityössä **kokivat hyödylliseksi ne turvakotien työntekijät, joilla itsellään oli turvakotiin soveltuva ammatillinen koulutus** turvakodin ideologisesta taustasta riippumatta. He kokivat ammatillisuudesta olevan paljon hyötyä asiakastilanteissa, asiakkaan kohtaamisessa sekä myös työssä jaksamisessa. Huomion arvoista oli se, että ammatillisuudesta ja sen vaikutuksesta työssä jaksamiseen keskusteltaessa olivat selvästi enemmän äänessä työntekijät, jotka omasivat turvakotityöhön soveltuvan ammatillisen koulutuksen. Työntekijät, joilla ei ollut turvakotityöhön yleisesti ajateltua muodollista ammatillista koulutusta, eivät ottaneet osaa keskusteluun juuri lainkaan.

Ammatillisen koulutuksen omaavat turvakotityöntekijät esittävät keskusteluissa epäilyksiä siitä, että sellaisessa turvakodissa, jossa ei ole ammatillista koulutusta pohjalla vaan asiakkaita autetaan ystävä- tai toveripohjalla ja lisäksi työntekijöillä on mahdollisesti vielä väkivallasta

omakohtaisia kokemuksia työntekijät uupuvat nopeasti, tunteiden hallinta on vaikeampaa ja etäisyyttä asiakkaaseen ei pystytä pitämään riittävästi. Ammatillisuuden yhdeksi tärkeäksi piirteeksi määritelläänkin ammatillisen koulutuksen omaavien työntekijöiden puheissa tunteiden hallinta ja etäisyyden pito asiakkaaseen. Seuraavassa työntekijöiden keskustelua aiheesta:

-”Mä väitän kyllä, että semmosessa työyhteisössä niin työntekijät palaa äkkiä loppuun, koska ne menee niin täysillä ihmisten tarinoihin ja elämään mukaan. Et kyllä mä väitän et ammatillisuus on semmonen suoja myös ihmiselle, että jaksaa...tavallaan eriytyä siitä asiakkaan kertomuksesta ja, ja tota se että, et niin kun tiedostaa, sitä ei välttämättä tiedosta sitä et, menee niin näihin mukaan niin kun mitä...” (t1, Kpt)

-”...niin se että se ammatillisuus myöskin tuo sen mahdollisuuden sitten auttaa sitä ihmistä, et se että jos ei sulla ole niin kun sitä ammatillista näkökulmaa siihen, niin sä meet siihen imuun ja voimakkaasti, niin sit siinä käykin niin, et sä et enää pysty edes auttamaan sitä ihmistä vaan se että, et sä suojaat niin kun itseäsi ja tiedät omat rajat ja tiedät nää faktat näistä asioista ja sulla on tietoa niistä ja muuta niin, niin sitten sen niin kun hyväksikäyttäminen, niin se on ihan olennainen hyöty musta myöskin asiakkaalle.” (t2, Kpt)

-”Tossa dekkarissa ei ollut kovin ammatillinen toi, se veti vähän niin kun mukaansa, et tavallaan, tai jotenkin, pitäisi osata itekin käsitellä vaikka aggressioita tai vaikeita asioita.” (t3, Kpt)

Muodollisen ammatillisuuden omaavat työntekijät eivät määritelmänsä mukaan kuitenkaan tarkoita sitä, että ammatillisesti koulutautunut työntekijä ei kykenisi myötäelämään asiakkaan tilannetta, koska asiakkaaseen pyritään pitämään tietty etäisyys. Itse asiassa esitetään myös ajatus, että **myötäelämisen kyky** auttaa jaksamaan työssä. Myötäelämisen tärkeyttä korostavat myös turvakotien työntekijät, joilla ei ole muodollista ammatillista pätevyyttä turvakotityöhön. Ammatillisten työntekijöiden kanssa ollaan samaa mieltä myös siitä, että on tärkeä pitää riittävä välimatka asiakkaaseen. Toverillista suhdetta asiakkaaseen ei kuitenkaan koeta ongelmalliseksi.

-”Niin, siinä ois kyllä hyvä pitää sitä välimatkaa, että, että tuota niin kyllähän ne on, niinkö sillä lailla tulee näistä tapahtumista ja kun on siinä, vierellä seuraa niin ne on koko ajan niin kun sillä lain, mutta kyllä se pitäis pitää se välimatka, muuten sitä ei niin kun pysty toimimaan järkevästi, et tunteet ottaa vallan, se on mun näkemykseni tästä asiasta.” (t1, Nt)

-”Et jos sama asiakas, sama ihminen asuu täällä niin kun täällä on asunut, on asunut monta kuukautta niin sitähan jo ihan ystävystyy, kun asiakas on tuolla ja työntekijä on tuolla ja niin oo siinä nyt sitten täysin tunteeton, et eihän se nyt onnistu kun ihan täysin tunteettomalta.” (t2, Nt)

-”Ja kyllähän sitä niin kun saa ollakin ja täytyykin olla, mutta tuota se että pitää sen välimatkan ja järki päällimmäisenä, joo. Ja varmasti ei ois hakenutkaan tämmöseen työhön, jos ois ihan tunteeton eikä välitä.” (t1, Nt)

-”Nimenomaan, joo.” (t2, Nt)

Ammattitaidon kokevat hyväksi ne kenellä se on, mutta myös vapaaehtoisperiaatteella toimivia työntekijöitä arvostetaan ja heidän ”hengen palonsa” määritellään turvakotityössä tärkeäksi ominaisuudeksi, joka voi ammatilliselta turvakodilta puuttua.

-”Kyllä kai se jaksaminen on vähän, välillä jaksaa välillä ei. Kyllä ilman niin kun työyhteisöä niin ei varmaan jaksais. Ja mä ajattelin, siinä ammatillisuudessa on, on tietty, tietty hyvä tuota juttu se, että et kun tekee tätä niin kun ammatilliselta pohjalta niin voi tavallaan, voi tavallaan niin kun tietyllä tavalla myöskin vetäytyä sitten tietyn ammatillisen niin kun fasaanin taakse ja katsoa niitä asioita tai ainakin yrittää katsoa silleen niin kun ammatillisesti. Ammatillisesti, mut et kyl mä ajattelin että siinä pitää niin kun, on hyvä olla jonkinlainen ”hengen palo”, vähän sitä samaa mitä vapaaehtoistyöntekijöillä että, et tuota, jotenkin niin kun olis paukkuja, paukkuja tuota jotenkin kehittää ja nähdä niin kun niitä asioita sitten hyvin monelta kantilta et ei siinä. Varmaan molemmissa työssä, myös kovin ammatillisesti asiaan suhtautuneilla on se vaara, että tulee vähän kyyniseksi. Jos pelkästään jotenkin sen hengen palon kannalta, niin sitten tulee yksisilmäiseksi.” (t1, Kpt)

Puheenvuorossaan työntekijä esittää myös näkemyksen, että kyynistyminen voi koskettaa sekä ammatillisen koulutuksen saaneita työntekijöitä että vapaaehtois pohjalta toimivia työntekijöitä. Myös muissa puheenvuoroissa tuodaan julki huoli työntekijän kyynistymisestä, traumatisoitumisesta ja uupumisesta. Traumatisoitumisen ei nähdä koskevan ainoastaan asiakkaita. Työntekijä voi myös omalta osaltaan sijaistraumatisoitua, koska on jatkuvasti tekemisissä väkivalta-asioiden kanssa. Tosiasiana pidetään, että jonkinlaiset traumat koskettavat kaikkia ihmisiä ja turvakodin työntekijän kannalta on tärkeää se miten on omat traumansa hoitanut ja ratkaissut.

Huumori koettiin myös tärkeäksi jaksamisen keinoksi. Turvakotien työntekijät korostivat myös turvakodin ulkopuolisen elämän tärkeyttä. Työntekijät mainitsivat **perheellä ja vapaa-ajalla**, muun muassa kotitöillä ja harrastamallaan liikunnalla, olevan suotuisia vaikutuksia työssä jaksamiseen. Jaksamista edesauttaa työntekijöiden mukaan myös se, että **kyetään rajaamaan työtehtävä ja näkemään oma tehtävä asiakkaan auttamisessa ilman ylisuuria kuvitelmia**. Yksi työntekijä esitti näkemyksensä asiasta seuraavasti:

-”Mut sitä mä ajattelin just et tätä tää on niin kun, mut myös niin kun sen näkeminen niin kun omana työnä ja näkee, kun näkee sen oman, mihin tässä niin kun ite pystyy, niin ei turhaan niin kun väsyttä itseään jollakin semmosella, että mun pitäis niin kun pystyä tämän ihmisen, tämän lapsen tai tämän perheen tai että tän naisen kohta jotenkin, et se on minun käsissäni ja minä pystyn vaan niin kun tätä auttamaan, kun ei kuitenkaan pysty, niin, se on jotenkin niin kun semmonen niin kun työssä auttaa myös niin kun jaksamaan, että pystyy niin kun näkemään sen että mitä mä tässä jutussa, eikä oota iteltään niin kun.” (t1, Kpt)

Selviytymiskeinojen käytöstä huolimatta työasiat seuraavat ajoittain kotiin, kuten yksi työntekijä asiaa elävästi kuvasi:

-”Se keskittymiskyky ei oo ihan siinä niin kun kotihommassa, että tuota sitä voi niin kun kaikenlaisia asioita lupailta lapsille, vaikka että ’joo, joo’, eikä niin kun oo kuullut ollenkaan mitä niin kun toinen on kysynyt ja hetken päästä saa huomata, että toinen on vaikka pesemässä kissaa vesihanalla, äiti on luvannut, että saa saa’. Näin, joo just.” (t1, Kpt)

Leena Lehtolaisen (1999) kirjassa kuvataan turvakodin työntekijä Vasaran lukevan vain harvoin suomalaista arkea kuvaavia tekstejä, koska oma työ on turvakotityötä, jossa näkee ja kokee kaikenlaista kurjaa. Vapaa-ajallaan hän haluaa kokea ja kuulla mahdollisimman paljon positiivisia asioita. Asiaa kuvataan kirjassa muun muassa seuraavasti:

”Keskustelimme elokuvista ja pian alkavan leffan pohjana olevasta kirjasta, jota minä en ollut lukenut, mutta Kalle oli.

-Se on hyllyssäni, voin lainata jos haluat.

-Kiitos katsotaan nyt. En kehdannut paljastaa Kallelle, että jaksoin hyvin harvoin lukea suomalaista arkea kuvaavia romaaneja. Olin päivittäin tekemisissä sen synkimmän puolen kanssa, siksi pakenin mieluiten toisiin maihin ja aikoihin, täysikasvuisten satuihin, jotka saivat hetkeksi uskomaan, että oli toisenlaistakin elämää kuin se, mitä minä elin.” (Lehtolainen 1999, 137.)

”Pakotin itseni lähtemään kauppaan ostamaan suklaata, lempituoremehuani ja jonkun ihanan hömppälehdän, jonka kansien välistä löytyisi vain onnellisten ihmisten kertomuksia” (Lehtolainen 1999, 41).

Samaan ilmiöön törmäsin itsekin pyytäessäni turvakotien työntekijöitä lukemaan etukäteistehtävänä kirjan *Tappava Säde*. Jotkut työntekijät innostuivat asiasta, mutta jotkut epäilivät sitä, että jaksavatkohan he lukea kirjaa, koska oma työ on henkisesti niin raskasta. Vapaa-ajallaan hekin haluavat olla mieluiten tekemisissä positiivista mielihyvää tuottavien asioiden parissa.

Työntekijöiden välisissä keskusteluissa nousee esille myös turvakodin työntekijöiden kokemus *oman pohdinnan* tärkeydestä. Työntekijöiden mukaan turvakotityöntekijälle tekee hyvää pohtia missä asioissa hän on samanlainen ja erilainen kuin asiakkaansa ja mitkä taidot, kokemukset ja tiedot mahdollistavat sen, että työntekijä ei liikaa samastu asiakkaaseensa vaan pystyy auttamaan häntä. Tärkeää olisi pohtia omaa kasvua työntekijänä, omaa suhdettaan väkivaltaan ja omia tuntemuksiaan. Työntekijöiden reflektointiskykyä pidetään tärkeänä, koska sen ajatellaan auttavan säätelemään etäisyyttä asiakkaaseen sekä auttavan myös jaksamaan turvakotityötä. Vastuullinen toiminta edellyttääkin oman toiminnan ja lähtökohtien jatkuvaa vuoropuhelua ja kriittistä arviointia. Tärkeää on ymmärtää oman aikaisemman toiminnan, elämänhistorian ja sen arvojen, motiivien ja uskomusten vaikutus omaan ammatilliseen käyttäytymiseensä. (Karvinen 1993, 23.)

Turvakotityöntekijöiden yhteinen työntuki-diskurssi antaa kuvan siitä, kuinka tärkeänä työntekijät pitävät keinoja, jotka tukevat heidän työssä jaksamistaan; osaan keinoista vaikuttaa myös turvakodin käytössä olevat resurssit ja osa on lähtöisin työntekijöiden omista mieltymyksistä ja hyviksi havaituista kokemuksista.

6.3.3. Asiakaslähtöisyys-diskurssi

"Toimintamme lähtökohtana oli asiakkaan tahdon kunnioittaminen" (Lehtolainen 1999, 23).

Leena Lehtolaisen (1999) teoksen fiktiivisen turvakoti Kotipesän toiminnan lähtökohta oli asiakkaan tahdon kunnioittaminen. Myös tutkielmani turvakotien työntekijät olivat erityisen innokkaita pohtimaan asiakkaan tahdon kunnioittamista ja sitä miten he työntekijöinä näkevät sen mikä on asiakkaalle parasta.

Kaikissa turvakodeissa tuli työntekijöiden keskusteluissa selvästi esiin työntekijöiden itsestäänselvytenä pitämä hegemoninen **asiakaslähtöisyys-diskurssi**, joka määrittyy selvimmin keskusteluissa turvakodin *asiakkaan tahdon kunnioittamisena*. Työntekijä määritellään aktiiviseksi kuuntelijaksi ja neuvojaksi, joka antaa tietoa ja ohjausta, mutta ei tee ratkaisuja asiakkaan puolesta. *Asiakas tekee aina lopulta itse päätöksensä*. Seuraavassa työntekijöiden keskustelua asiasta:

-”Mut kuitenkin, et se on nyt se meidän pääperiaate, että sen asiakkaan ehdoilla mennään. Tietysti meillä pitää olla järkevissä raameissa nämä ehdot ja noin, mutta et häntä ei mihinkään pakoteta eikä tuputeta ja hänelle annetaan rauha ja...ja niin kauan saa asua, kunnes on asiat järjestyksessä.” (t1, Nt)

-”Tässä turvakodissa tavallaan käynnistetään se kriisityö ja siinä tulee jo näitä asioita niiden keskustelujen yhteydessä, siinä on paljon muuta asiaa myös mitä siinä hoidetaan ja siinä halutaan niin kun tosiaan kuulla sitä ihmistä ja niin kun tavallaan tutkaillakin myöskin sitä et missä vaiheessa se ihminen on siinä omassa elämäntilanteessaan ja mitä ratkaisuja hän ite miettii ja sitten se että me lähdetään niin kun tukemaan sitä ratkaisua minkä se asiakas siinä tuo niin kun esiin.” (t1, Kpt)

-”...mä miellän tämän niin aika yksilöllisesti, niin kun se auttamissuunnitelma tehdään niin kun yksilöllisin perustein, että joskus saatetaan olla hyvinkin jopa feministisiä lainausmerkeissä, mut joskus saatetaan olla hyvin perhekeskeisiä. Että tavallaan niin kun, ne asiakkaitten niin kun kyvyt tai motivaatio ratkaisee niin kun sen auttamislinjan tai suunnan jopa, että ne ihmiset itte määrittelee mitä ne tarvii ja halua. Toki meidän tehtävä on antaa tietoa ja kertoa, että mitä tähän kuvioon voi liittyä tai on niin kun, mitä tähän niin kun, siihen selviytymiseen niin kun...” (t1, Kpt)

Työntekijöiden moraalit ja arvot näkyvät selvästi turvakodeissa käydyissä keskusteluissa, jotka liittyvät asiakkaan tahdon kunnioittamiseen. Aikaisemmassa turvakotitutkimuksessa on todettu, että turvakodissa asiakkaan tilanne nähdään elämäntilanteen kriisinä ja asiakkaan ei nähdä olevan niinkään terapian kuin tuen ja oman tilanteen läpikäymisen tarpeessa. Keskustelu ja kuulluksi tuleminen auttavat asiakasta tekemään tärkeitä omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja eli sitä jatkaako asiakas parisuhdettaan vai ei, ja jos jatkaa niin millä tavalla. (Leskinen ym. 1982, 136.)

Myös tämän tutkielman ryhmäkeskusteluissa pohdittiin muun muassa sitä miten turvakotien työntekijät toimivat, jos asiakas hakee työntekijöiden tukea ratkaisuunsa mitä hänen pitäisi tehdä eikä halua itse päättää asioistaan. Työntekijät korostavat sitä, että he voivat kertoa erilaisista vaihtoehdoista mitä asiakas voi tehdä ja voivat rohkaista esimerkiksi tekemään rikosilmoituksen pahoinpitelystä, mutta lopullisen päätöksen tekee aina asiakas itse. Työntekijöiden mukaan on tärkeää, että päätös lähtee asiakkaan omasta tahdosta. Lisäksi nähdään, että jos joku muu päättäisi asiakkaan puolesta, niin päätös ei todennäköisesti pitäisi. Työntekijän roolia kyseisessä tilanteessa määritellään seuraavasti:

-”No, totta kai niin kun kerrotaan ne vaihtoehdot. Et niin kun et mitä on tarjolla, mitä voi tehdä. Mut kyl mä ainakin painotan sitä, että totta kai pitää neuvoa ja ohjata, mut se että viime kädessä niin totta

kai nainen tekee se päätöksen, että ei me tehdä kenenkään puolesta päätöksiä, mut siis jos joku niin kun, et 'tekiskö nyt rikosilmoituksen vai ei?' ja niin totta kai me voidaan niin kun kannustaa, että jos se on peloissaan, että en mä uskalla mennä sinne, mut mä haluan tehdä sen, niin sitten kannustetaan ja sitä rohkeutta, tai jotain tämmöstä. Mut eihän me nyt pakoteta, et 'Nyt sinun pitää tehdä näin'." (t1, Nkt)

- "Eikä sitä, ei se hyödytkään, ei se hyödytä päättää toisten puolesta, että ei ne toisten tekemät päätökset sitten pidä myöskään." (t2, Nkt)

- "Joo, kyllä jotkut (lisähuomautus: vastaus kysymykseen, että turvautuvatko asiakkaat työntekijöihin ja pyytävät heitä ratkaisemaan tilanteensa). Siinä saa olla niin kun koko ajan läsnä. Mut se, että vältetään sitä, että sanotaan että mitä pitää tehdä, että se tulee niin kun itseltä se aloite siinä, että..." (t1, Nt)

- "Sanotaan vaan, että mitä kaikkea voi tehdä." (t2, Nt)

- "Mahdollisuuksia kyllä ohjataan." (t1, Nt)

Oman näkökulmansa antaisi tietysti myös sellainen tutkimus, jossa asiakkailta kysyttäisiin miten he toivoisivat työntekijän käyttäytyvän tietyissä turvakodin käytännön tilanteissa ja mitä hyvää ja kehitettävää he näkevät turvakodin toiminnassa.

Leena Lehtolaisen (1999) jännitysromaanissa turvakoti Kotipesä saa eräänä päivänä kirjeen entiseltä asiakkaaltaan, joka toivoo turvakodin tarkistavan toimintatapojaan ja työntekijöiden ohjaavan asiakkaitaan jatkossa entistä herkemmin hoitoon eikä takaisin perhehelvettiin eli takaisin kotiin. Seuraavassa kirjeen katkelmassa turvakoti Kotipesän entinen asiakas kertoo, että ollessaan asiakkaana turvakodissa hän olisi toivonut, että hän olisi saanut henkilökunnan taholta enemmän ohjausta ja neuvontaa vaikeassa elämäntilanteessaan:

"Olin pahoinpitelyistä niin järkyttynyt, että olin täysin arvostelukyvytön. Pelkäsin sekä Pasia että sitä, mitä ihmiset sanovat jos kerron, että hän lyö minua. Toivoin että turvakodissa minulle olisi neuvottu, mitä pitää tehdä. Vasta terapiaan päästyäni olen tajunnut, että pahoinpitely on rikos, josta tulisi aina nostaa syyte vaikka pahoinpitelijä olisi perheenjäsen. Turvakoti Kotipesän henkilökunnasta ainoastaan yksi, Såde Vasara, rohkaisi minua tekemään rikosilmoituksen. Hän ei kuitenkaan vienyt minua poliisiasemalle, koska en itse halunnut. Kotipesässä mitään ei tehdä jollei asiakas halua, ei edes silloin, kun asiakas on pelosta sekaisin eikä kykene järkeviin päätöksiin."
(Lehtolainen 1999, 184.)

Tutkielmaan osallistuneissa turvakodeissa keskustelua herätti erityisesti se, että onko työntekijällä oikeus tuoda selvästi julki oman mielipiteensä siitä mitä asiakkaan tulisi tilanteessaan tehdä. Kirjassa *Tappava Såde* sosiaaliterapeutti Såde Vasara muutti radikaalisti

toimintaperiaatteitaan alkamalla kertoa asiakkailleen avoimesti oman mielipiteensä. Muutoksen johdosta Säde Vasara alkoi avoimesti kannustaa turvakodin asiakkaita jättämään miehensä ja tekemään rikosilmoituksen miehen tekemistä pahoinpitelyistä.

Turvakotien työntekijöiden mukaan myös he näkevät, että on olemassa sellainen tilanne, joissa työntekijä voi sanoa tai hänen tulisikin sanoa oma mielipiteensä asiakkaalle. Tällaiseksi tilanteeksi työntekijät määrittivät tilanteen, jossa asiakas on päättänyt palata kotiin, mutta työntekijä on vakuuttunut siitä, että väkivalta jatkuu ennallaan, jos asiakas palaa kotiin. Asiakaslähtöisyys tarkoittaakin työntekijöiden keskusteluissa myös sitä, että **työntekijä uskaltaa tuoda julki oman mielipiteensä, jos näkee asiakkaan tilanteen toivottomana hänen puntaroidessa kotiinlähdön ja eroamisen vaihtoehtoja**. Tällaisessakin tilanteessa korostetaan sitä, että asiakas tekee lopulta itse oman päätöksensä, jota työntekijät kunnioittavat ja tukevat. Seuraavissa keskustelunkatkelmissa on eri turvakodeissa käytyä keskustelua asiasta.

-”Mut toisaalta mun mielestä meidän on kyettävä myös sanomaan sille asiakkaalle oma näkemysemme, et jos me ollaan sitä mieltä et hän on nytten palaamassa semmoseen systeemiin, joka uhkaa hänen terveyttään ja turvallisuuttaan. Ettei me niin kun myöskään olla tukemassa häntä semmoseen mikä näyttää ilmiselvästi niin kun itsetuhoselta valinnalta, että...Mut se ei oo niin kun itsetarkoitus miejän olla niin kun sitä päätöstä tekemässä, mutta meijän on niin kun käytettävä siihen ammattitaito ja kokemus, et uskallettava sanoa , että ”hei että, että nyt näyttää kyllä siltä, että nyt sun elämässä ei kyl tää väkivalta lopu jos sä meet sinne takaisin”. Uskaltaa tukea myös erilleen näitä ihmisiä, silloin kun se väkivallan vaara on olemassa.” (t1, Kpt)

-”Nimenomaan, ja se että...” (t2, Kpt)

-”Ilman et se on feministinen näkemys.” (t1, Kpt)

-”Hmm, joo-o.” (t2, Kpt)

-”...Yks et ei me niin kun millään lailla olla heti, että ”nyt eroot” sitten tai jotain, että et siinä pitää käyttää kanssa niin kun semmosta järkee että, et jos nyt on aivan, et näkee et on aivan mahdoton tapaus niin ei me silloinkaan sanota et ”Nyt sun pitää erota”, mutta kyllähän me nyt kuitenkin rohkaistaan sit siihen suuntaan, jos siltä näyttää, sanotaan ja annetaan ymmärtää, et se mies ei tuosta muutu.” (t1, Nt)

-”Lopullisen päätöksenhän se henkilö tekee itse...” (t2, Nt)

-”Totta kai.” (t1, Nt)

-”No, jos on pitkään ollut ja on tutustunut ja muutenkin ja siinä on se luottamussuhde, niin en mä ainakaan koe sitä pahana asiana, että sanoo, että näitä kokemuksia tai siis näitä vaihtoehtoja on, että ei se oo mun mielestä, koska paha asia sanoa, että no mun mielestä, mut siis tosiaan niin kun, että tää

on minun, minun mielipide, mutta ainakin siis mä oon kerran niin kun vaan sanonut suoraan, että mikä mun mielipide on, että kyllä hyvin harkinnanvaraisesti, että koska siinä on omat riskinsä. Koska ei sosiaalityö tai, tai tää työhän on sitä, et niin kun et täähän tavallaan on jonkinlainen palapeli, mut ei me voida antaa niitä palapelin osia niin että, et mä otan tästä ja mä annan sulle, että tää on nyt mitä sä teet. Se on vaan sitä, et niin kun ohjataan, että et mille suunnalle se palapelin pala voi olla, et onko se tossa vasemmalla vai oikealla, et jotenkin niin kun antaisi suuntaa antavia neuvoja, että näin mä ajattelisin. Et yhden ainoan kerran mä oon sanonut ihan suoraan, että 'Tää on mun mielipide ja muista se, mut mä tekisin näin'." (t1, Nkt)

Asiakaslähtöisyys-diskurssi ilmenee myös siinä, että **väkivaltaiseen puolisoon ei oteta yhteyttä ilman turvakotiin tulleen asiakkaan lupaa**. Koko perheen turvakodissa, josta apua tarjotaan myös miehille erityisesti Jussi-työntekijän kautta, aihe tuotti paljon keskustelua. Erityisesti mietitytti se, onko kotiin jääneeseen mieheen mahdollista ottaa yhteyttä ilman turvakotiin tulleen naisen lupaa ja tarjota miehelle apua. Selvää on, että mieheen ei oteta yhteyttä ilman naisen suostumusta, mutta osaa työntekijöistä huolestutti se miten saada miehelle apua. Seuraavassa työntekijöiden keskustelua asiasta:

- "Sit on tietysti se yks kysymys tavallaan siitä, että, et jos palataan tähän alkuun mistä alotettiin eli tähän ilmottamiseen sinne kotiin ja näin pois päin että tota, et miten sitten, mitä mitä keinoja meillä on niin kun tarjota sitten sitä apua sille miehelle, jos tää täällä oleva osapuoli niin kun kieltää tavallaan sen ja sanoo, että hän ei halua olla tekemisissä ja näin ja haluaisi esimerkiksi kieltää sen, että sinne ei saa ottaa yhteyttä sinne kotiin tai näin pois päin. Että voiko sitten myöskään se ihminen, joka on tässä talossa kieltää toiselta avun?" (t1, Kpt)

- "Ei, eihän hän hän nyt apua voi kieltää, voihan se mies mennä minne vaan, mut kyllä se niin jos se asiakkuus on meillä, niin kyllä meidän on kunnioitettava sitä. Sehän on vaitiolon rikkomista sillon jos me mennään ilmoittamaan..." (t2, Kpt)

- "Niin...en tarkoitaakaan sitä, että me rikottaisiin vaitiolo vaan just sitä sitten, et sit meidän täytyy miettii näitä keinoja, miten me muuten voidaan sit sitä apua tarjota sinne, sinne kotiin sille miehelle ja mikä on sen se väylä, et jos tavallaan täällä ei aloteta vielä sitä työskentelyä ja..." (t1, Kpt)

Työntekijöiden mielestä on ihan asiallista, että turvakotiin tullut asiakas ilmoittaa kotiin jääneelle puolisolleen jossain vaiheessa, että hän turvassa. Usein näin tapahtuukin, kun asiakas kokee olonsa turvalliseksi turvakodissa. Ilman asiakkaan lupaa kotiin jääneeseen puolisoon ei kuitenkaan voida olla yhteydessä. **Ensisijainen asiakas on** Koko perheen turvakodissakin **turvakotiin tullut asiakas**. Asiakkaan tahtoa on kunnioitettava ja lisäksi yhteydenottaminen kotiin jääneeseen puolisoon määriteltäisiin salassapidon rikkomiseksi.

Koko perheen turvakodin miestyöntekijöiden kokemuksen mukaan väkivaltaiset miehet ovat jälkikäteen kertoneet kokeneensa positiivisena asiana sen, että he ovat saaneet rauhassa miettiä omaa käyttäytymistään puolison ja mahdollisten lasten lähdettyä kotoa. Toisaalta jos puoliso ei tiedä minne vaimo on mennyt, oman käyttäytymisen pohtiminen voi estyä, kun mielessä pyörii vain missä perhe on. Tilanteet voivat olla perheissä myös hyvin erilaisia; perheessä, jossa väkivalta on uusi asia voi väkivaltainen puoliso reagoida muun perheen kotoa lähtöön eri tavalla kuin perheessä, jossa väkivaltaa on ollut jo useita vuosia.

Joskus asiakas voi pyytää työntekijää ilmoittamaan puolisolleen hänen turvakodissa olostaan ja usein myös työntekijät itse tarjoutuvat ottamaan yhteyttä kotiin jääneeseen puolisoon. Osa työntekijöistä esittääkin ajatuksen, että turvakotiin tulleen asiakkaan kannalta voisi olla hyvä, että työntekijä ottaa vastuun itselleen puolisolle ilmoittamisesta ja antaa turvakotiin tulleelle asiakkaalle mahdollisuuden rauhoittumiseen. Ilmoittamisen voi hoitaa myös muulla tapaa, esimerkiksi ystävä voi ilmoittaa asiasta puhelinsoitolla tai kirjeellä kotiin jääneelle puolisolle. Turvakotiin tullut asiakas voi myös itse jättää lapun asiasta kotiin puolisolleen. Joskus asiakkaalla voi myös olla kova huoli siitä mitä kotiin jäänyt puoliso mahdollisesti voi tehdä itselleen ja tällöin työntekijältä voidaan vaatia nopeaa reagointia tilanteeseen ja yhteydenottoa kotiin jääneeseen puolisoon. Yksi työntekijä kertoo kotiin ilmoittamisen käytännöistään seuraavasti:

-”Mä tota, mä ainakin teen silleen aina, että mä neuvottelen sen asiakkaan kanssa mikä se tilanne tietysti on ollut siellä, missä mielentilassa, kyl mä aika äkkiä soitan. Mä niin kun, mä en tiedä mut et, jollain lailla mä niin kun oon aatellut sitä niin, että se, et se tavallaan se vastuun ottaminen hetkellisesti siinä kurjassa tilanteessa siitä. Se ilmoitus voisi olla niin kun esimerkiksi työntekijän ja se saa niin kun, tavallaan ihan se ensimmäisten vuorokausien semmonen rauhottuminen siinä ja työntekijä voisi olla siinä se väline, sitä kautta niin kun tasoittaa sitä. Ja monta kertaa kun sitä ilmottaa sinne miehelle kotia, että täällä ollaan turvassa ja ei oo mitään niin kun hätää, ja tietysti se on, yleensä se ensireaktio on et se hirvee itku sieltä mieheltä. Et se ei oo niin kun, se voi tulla se aggressio tulla myöhemmin, mut se on ensimmäinen, se et on hirvee hätä siitä missä ne on ja mitä niille on tapahtunut ja sitten tavallaan se rauhottuminen siinä. Et harvoin sieltä tulee semmosta et on niin kun, että, et joskus, mut et se hätä siinä tavallaan on se semmonen...Sit siin vaiheessa on hyödyllistä tarjota tota Jussi-työntekijääkin, et on niin kun sillä lailla apua.” (t1, Kpt)

Aina ei kotiin jäävään osapuoleen tarkoituksellakaan oteta yhteyttä. Työntekijät määrittelevät tällaisiksi tilanteiksi sellaiset tapaukset, joissa asiakkaat tulevat mahdollisesti vähän kauempaa

eri paikkakunnalta ja heidän on tarkoituskin olla niin sanotusti kadoksissa väkivaltaiselta perheenjäseneltä. Lisäksi joissakin tapauksissa väkivaltaisesta perheenjäsenestä on saatu sellaista tietoa, että yhteydenottamista häneen pidetään liian vaarallisena ja tehdään päätös, että aletaan tukemaan turvakotiin tullutta asiakasta aktiivisesti pois päin nykyisestä tilanteestaan.

Asiakaslähtöisyys-diskurssi voi joutua myös ristiriitaan tilanteissa, jossa työntekijän on toimittava asiakkaan tahdon vastaisesti. Tällainen on esimerkiksi tilanne, jossa työntekijän on otettava yhteyttä lastensuojeluun, jos asiakas päättää lähteä lastensa kanssa kotiin. Naisten turvakoti on ainoa tutkielman turvakodeista, jossa ei ole tarvinnut koskaan ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Turvakodin määrittelyn mukaan niin paha tapausta ei ole vielä tullut, että yhteyttä olisi pitänyt ottaa. Lastensuojeluun ilmoittaminen voidaan nähdä myös pääasiakkuuden siirtymisenä vanhemmalta lapselle, jos vanhempi kieltää ilmoittamisen. Perheelle voidaan myös asettaa lastensuojelun taholta este perheen palaamiselle yhteen väkivallan takia. Jos asiakas, useimmiten nainen, päättäisi kyseisessä tilanteessa palata kotiin väkivaltaisen miehensä luokse, niin lapsia hän ei mahdollisesti saisi mukaansa. Tällöin naisen ainoa vaihtoehto on muuttaa erilleen puolisostaan, jos hän haluaa pitää lapset luonaan. Onkin todettu, että lapsen edun ajattelemisen voi osaltaan olla syynä siihen, että nainen päättää lopettaa väkivaltaisen parisuhteen. Velvollisuudentunto antaa lapselle paremmat olosuhteet ja pelko lapsen samastumisesta väkivaltaiseen käyttäytymiseen voivat vaikuttaa eropäätökseen. (Rissanen 2000, 51.) Väkivaltaisessa parisuhteessa elävät naiset pitävätkin lasten saamista pois väkivaltatilanteista ensisijaisena asiana (Heiskanen & Piispa 1998, 63). Aina asia ei kuitenkaan näin ole.

Turvakodissa työntekijät voivat joutua hankaliin tilanteisiin suhteessa asiakkaisiin ja yhteistyötahoihin, jos väkivaltatapauksissa on kyse perheestä, jossa on lapsia. Työntekijät tukevat asiakasta, mutta joutuvat joissain tapauksissa asettumaan asiakkaan tahtoa vastaan noudattaessaan lastensuojelulain toteutumista ja lastensuojeluviranomaisten päätöksiä. Asiakassuhteissaan työntekijät arvostavat kuitenkin suoraa ja rehellistä puhetta ja pyrkivätkin kertomaan asiat asiakkaille totuudenmukaisesti. Seuraavassa turvakotien työntekijöiden keskustelua ristiriitatilanteista:

*- ”Mut sitten on valitettavasti semmosia, että siis meidän on ryhdyttävä toimiin, jos he lähtee kotiin...”
(t1, Nkt)*

-*"Niin, ja se on siis lastensuojelua."* (t2, Nkt)

-*"Niin, se ei oo vaan sen naisen päätettävissä, että jos siinä todellakin niin kun kohdistuu myös lapsiin, niin meillä on velvollisuus niin kun ilmoittaa siitä eteenpäin ja kyllähän sen naisenkin täytyy tietää, niin kun hänellekin täytyy kertoa, että kyl tää on niin vakava, että me otetaan yhteyttä eteenpäin, että siitä on sit tehtävä lastensuojeluilmoitus, et riippuu tilanteesta."* (t1, Nkt)

Asiakaslähtöisyys-diskurssi, joka on ominaista kaikille turvakodeille, kuvastaa turvakotien, mutta samalla myös koko sosiaalialan keskeisiä eettisiä arvoja. Asiakaslähtöisyys-diskurssiinkin sisältyvät asiakkaiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja asiakkaiden inhimillinen kohtelu ovat perusperiaatteita, jotka mainitaan niin sosiaalialan ammattilaisen eettisissä ohjeissa ja periaatteissa kuin kansainvälisissä sosiaalityön ammattieettisissä ohjeissakin. (Ks. esim. Arki, arvot, elämä, etiikka 2005; Hämäläinen & Niemelä 1993, 154-170; International Federation of Social Workers 2004).

6.3.4. Jännitteisyys-diskurssi

"Meidän arvomme olivat erilaiset kuin Espoon toisen turvakodin: siellä naisia rohkaistiin hankkiutumaan eroon pahoinpitelijästään" (Lehtolainen 1999, 23).

"Palaverin lopussa Pauli kaivoi kiusaantuneen näköisenä esille ruskean aaneloskirjekuoren.

- Tuota...Tuli kutsu seminaariin. Se toinen järjestää.

Kotipesä ei ollut väleissä Espoon toisen turvakodin kanssa. Paulin mielestä sen toisen henkilökunta oli pelkkiä perheitä hajottavia miestenvihaajia, jotka parantamisen sijaan pyrkivät syyllistämään. Minä en tuntenut kollegojeni toimintaa niin hyvin, että olisin osannut arvioida Paulin mielipiteen oikeellisuutta.

- Mikä seminaari se on? Maisa kysyi. Kotipesän työntekijöistä hän oli vähiten ennakkoluuloinen sitä toista kohtaan." (Lehtolainen 1999, 42.)

Kirjan *Tappava Säde* (Lehtolainen, 1999) lukeminen antoi turvakotien työntekijöille ensi sykäyksen pohtia muiden turvakotien erilaisuutta ja samanlaisuutta suhteessa omaan turvakotiin. Tutkielmassa turvakotien työntekijöiden puheissa oli havaittavissa yhteinen **jännitteisyys-diskurssi**, joka ilmeni jännitteitä täynnä olevana suhtautumisena omaan ja muihin turvakoteihin.

Jännitteisyys-diskurssille ominaista oli muun muassa **välinpitämättömyys**, joka ilmeni työntekijöiden keskusteluissa erityisesti **välinpitämättömänä suhteutumisenä muita Suomen turvakoteja kohtaan**. Turvakotityöntekijöiden puheissa toimiminen ja ajattelu näyttävät selvästi keskittyvän omaan turvakotiin liittyviin asioihin. Tutkimukseen osallistuneista neljästä turvakodista jokainen kokee olevansa omanlaisensa toimintayksikkö. Turvakodeissa keskitytään lähinnä oman turvakodin toimintaan ja sen arjen pyörittämiseen. Oman turvakodin henkilökunnan keskuudessa keskustellaan vähän tai tuskin lainkaan muista turvakodeista. Monet työntekijöistä eivät ole aikaisemmin edes ajatelleet mitä mieltä he ovat siitä, että Suomessa on eri ideologian omaavia turvakoteja. Seuraava työntekijän kommentti kuvaa hyvin asiaa.

-”Niin, et onks hyvä asia? Mä en oo oikeastaan koskaan tullut ajatelleeksikaan tota noin, että onko se hyvä vai ei.” (Nkt, t1)

Joillekin työntekijöille, lähinnä Koko perheen turvakodin työntekijöille, tulee jopa yllätyksenä se, että Suomen eri turvakotien toiminnoissa on eroja. Tulkitsen työntekijöiden tietämättömyyden johtuvan osaltaan Ensi- ja turvakotienliiton turvakotien hallitsevasta asemasta Suomessa, joka on näkynyt muun muassa siinä, että julkisuudessa ja tieteellisissä tutkimuksissa Ensi- ja turvakotien liiton turvakodit ovat aina olleet keskustelujen keskiössä. Pohdittuaan keskustelussa asiaa kaikki turvakotien työntekijät korostivat sitä, että heillä ei ole mitään sitä vastaan että Suomessa on eri ideologian omaavia turvakoteja. Välinpitämättömyydelle on myös tyypillistä neutraali suhtautuminen muihin turvakoteihin: asia ei ole suuren ilon eikä surun aihe.

Jännitteisyys-diskurssi määrittyy toisaalta myös turvakotien työntekijöiden puheissa **oman ja muiden turvakotien arvostuksena**. Turvakodeissa korostetaan sitä, että ei ole yhtä ainutta oikeaa tapaa tehdä turvakotityötä, vaan voi olla myös toisia näkökulmia ja viitekehyksiä. Loppujen lopuksi turvakotien ei uskota poikkeavan kauheasti toisistaan, koska kaikissa turvakodeissa ajatellaan kuitenkin turvan antamista asiakkaalle. Pääasiana kaikissa turvakodeissa pidetäänkin sitä, että ihmiset tulevat autetuiksi. Työntekijät haluaisivat myös antaa asiakkaille itselleen enemmän vaihtoehtoja vaikuttaa siihen mihin turvakotiin he menevät asiakkaaksi. Joku voi tuntea jonkun turvakodin enemmän omakseen kuin toisen. Käytännössä usein kaupungeilla on tietty turvakoti minkä palveluja ne käyttävät, jos jotain turvakotipalvelua käyttävät. Keskusteluista ei käy ilmi sitä, onko turvakotien työntekijöillä käsitystä kuntien ja kaupunkien turvakotien painotuseroja koskevasta tietämyksestä.

Arvostus näkyy turvakotityöntekijöiden keskusteluissa myös huolena turvakotien vähäisestä määrästä. Erilaiset turvakoti-ideologiat jäävät keskusteluissa taka-alalle ja turvakotien ideologiaa tärkeämpänä pidetään sitä, että turvakotipalveluja olisi Suomessa riittävästi tarjolla apua tarvitseville. Nykyistä turvakotien määrää Suomessa pidetään liian vähäisenä. Yksi työntekijä muistaa nähneensä laskelman, jonka mukaan turvakotipaikkojen määrä vastaa sitä tarvetta minkä pääkaupunkiseutu yksinään tarvitsisi.

Arvostus ilmenee myös turvakotien arvostuksena verrattuna muihin väkivaltaa kokeneille tarjottuihin palveluihin. Työntekijöiden välisissä keskusteluissa tuleekin selvästi esille asiakasnäkökulma ja huoli siitä saavatko väkivaltaisissa tilanteissa olevat ihmiset, jotka eivät tule tai pääse turvakotiin tarvittavaa apua muulla tavoin. Monet kunnat tarjoavat esimerkiksi perheväkivaltaa kokeneille kuntalaisille avuksi kriisiasuntoja. Työntekijöiden mielestä kriisiasunnot eivät voi kuitenkaan korvata turvakodin tarjoamia palveluita. Seuraavassa yksi työntekijä kuvaa turvakotien työntekijöiden näkemystä asiasta:

-”Ja kyllä sillä tavalla silloin 90-luvulla varmaan, kun näitä turvakotipalveluja ei ollut kunnilla varaa ostaa, niin ne alkoivat järjestämään tällöisiä kriisiasuntoja. Että mä ajattelin, että yks asia on ollut näitä kriisiasuntoja on tullut, niin on ollut varmaan myöskin tän perheväkivallan näkyväksi tuleminen ja siitä yhteiskunnassa puhuminen, niin on tajuttu että niitä tarvitaan. Ilmeisesti ne käyttää kriisiasuntoja moneen muuhunkin kriisiin, mut et yks asia on tämä näin että on edes sitten tällöinen nopeasti vapautuva asunto olemassa, et sitähan kunnilla on. Et se vaan, me aina koitetaan sanoa sitä että siinä pitäisi tehdä työtä, että ei ne asunnot näitä asioita korjaa ja eikä oikeusprosessit, että siinä pitää tapahtua jotenkin ja saada turvaa ja silti pitäisi tapahtua jotain myös siinä naisen omassa ajattelussa ja niin kun et tavallaan se prosessi mistä me on tässä puhuttu, että pitää tapahtua jotain et tulis muutos.” (Kpt, t1)

Työntekijöiden näkökulma on selkeä; pelkkä asunto ja oikeusprosessi eivät riitä auttamaan väkivaltaa kokenutta ihmistä, tarvitaan myös henkistä turvaa ja ajatusten ja kokemusten prosessointia, jota on mahdollista saada turvakodeista. Nähdäkseni tässä on juuri turvakotien vahvuus, joka pitäisi myös huomioida harkittaessa maksusitoumuksen myöntämistä turvakotiin kaupunkien ja kuntien sosiaalitoimistoissa. Aina ei maksusitoumusta myönnetä asiakkaalle. Käytännön kokemuksen mukaan kaupungeilla on tiukka linja siitä, mitä turvakotia käytetään ja joissain kaupungeissa turvakotipalveluja ei käytetä lainkaan. Herää vain kysymys, kuinka moni väkivaltaa kokenut ihminen jää vaille turvakodin erityisesti

henkistä turvaa ja keskusteluapua vain kaupunkien ja kuntien heikon taloudellisen tilanteen takia. Onko kriisiasuntojen järjestämisessä ajateltu loppujen lopuksi vain mahdollisia taloudellisia säästöjä? Toivottavasti ei, sillä kriisiasunnot tarjoavat väkivaltaa kokeneelle vain fyysisen turvallisuuden, jos sitäkään. Muu mahdollinen tarvittava apu on tällöin haettava muualta.

Jännitteisyys-diskurssi näkyy myös turvakotityöntekijöiden keskusteluissa turvakotien välisestä yhteistyöstä sekä työntekijöiden suhteista oman turvakodin sisällä. Keskusteluissa ilmenee *konfliktiherkkyttä suhteessa muihin turvakoteihin sekä myös oman turvakodin sisällä*. Turvakotien työntekijät olivat harmissaan siitä, että turvakotien välisten erojen aiheuttamat hankauspinnat tuntuvat estävät keskustelun käyntiä turvakotien välillä. Yksi työntekijä mainitsikin, että nimenomaan tämän johdosta hän ei osaa iloita turvakotien erilaisuudesta.

-”Aivan joo, mutta mä meinaan että ei se niin kun sillä tavalla oo että ei sielläkään nyt miehelle pyllistetä, mut se jotenkin nyt niin kun, jotenkin toisella tavalla sitä asiaa aatellaan. Sen takia musta on niin kun surullista, et jos ei tällasta, et on niin kun vähän, tällanen vuoropuhelu oikein onnistu näissä asioissa, niin tollain, tietäväisiä tietäväisiä miten asiat pitää, se on musta niin kun huono juttu. Mä en tässä sanoisi, ehkä ei niin hirveesti osaa iloita sitten tästä erilaisuudesta sinänsä, sitten iloitsisin siitä, jos erilaisuuteen liittyisi myös valmius keskustella suuntaan tai toiseen ja sitä en aina nää.” (Kpt, t1)

Myös muissa turvakotityöntekijöiden keskusteluissa on esitetty samansuuntaisia kommentteja ja on valiteltu turvakotien välisiä ennakkoluuloja ja sitä, että muiden turvakotien toimintatapoja ei loppujen lopuksi ymmärretä ja hyväksytä. Monet turvakotien työntekijät kokevat, että turvakotien välisessä yhteistyössä on parantamisen varaa.

Naisten turvakoti ja Naiskorostainen turvakoti feministispainotteisina turvakoteina ovat työntekijöiden määritelmien mukaan yhteistyössä ja hyvissä väleissä keskenään. Perhekorostaisen taustan omaavissa Koko perheen turvakodeissa turvakotien keskinäistä yhteistyötä vaikeuttaa osaltaan liittoon kuuluvien turvakotien suuri määrä ja hajanaisuus. Toisen Koko perheen turvakodin työntekijät kokevat liiton turvakotien väliset suhteet vaikeiksi. Syyksi tähän työntekijät määrittelevät muun muassa liitossa vallitsevan ideologiaristiriidan ja selkeän linjan puuttumisen, mikä aiheuttaa ristiriitatilanteita turvakotien työntekijöiden kohdatessa toisiaan ja työntekijöiden katsoessa ja ymmärtäessä työtä eri

tavalla. Työntekijät kokevat, että asioista ei ole mahdollista keskustella oman liiton turvakotien kanssa kiivastumatta ja toisten turvakotien painotuseroja ei hyväksytä. Turvakodin työntekijöillä on tunne, että tarvittavaa ymmärrystä puuttuu. Toisten turvakotien työntekijöitä tavataan muun muassa projektien merkeissä, koulutustilaisuuksissa ja kollegojen tapaamisilla. Keskustelua liiton turvakotien välillä työntekijät kuvaavat vaikeaksi, mutta kokevat niistä kuitenkin olevan myös hyötyä. Myös aikaisemmassa Ensi- ja turvakotien liiton tutkimuksessa on todettu, että turvakotien välinen yhteistyö on miltei olematonta jo pelkästään Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien välillä. Myös tuolloin työntekijät kaipasivat kuitenkin lisää yhteistyötä turvakotien välille, sillä sen koettiin auttavan oman työn arvioimista ja antavan tueksi tietoa siitä, miten muissa turvakodeissa toimitaan. (Ojuri 1997, 20.)

Tämän tutkimuksen keskusteluissa ilmeni myös erilaisen ideologisen taustan omaavien turvakotien välisen yhteistyön ja tietämyksen olevan puutteellista ja hajanaista. Toisella feministispainotteisilla turvakodeilla on ollut kuitenkin jonkinlaista pientä yhteistyötä toisen Koko perheen turvakodin kanssa.

Konfliktiherkkyys kertoo osaltaan siitä, että turvakotityöntekijöillä olisi halua keskustella väkivaltaan ja turvakotityöhön liittyvistä asioista toisten turvakotien työntekijöiden kanssa, mutta varsinaiseen keskusteluyhteyteen ei päästä ennakkoluulojen ja oman turvakodin vahvan näkemyksen takia. Oman turvakodin väkivaltaa ja turvakotia koskevien näkemysten joutuminen arvosteluun, sekä työntekijöiden pitäytyminen vahvasti omassa näkemyksessään, ei avaa mahdollisuutta hedelmälliseen keskusteluun. Tällöin keskustelut voidaan kokea turhiksi ja haitallisiksi.

Konfliktiherkkyys ilmenee myös oman fyysisen turvakodin työntekijöiden välisissä suhteissa sisäisinä ristiriitoina. Erityisesti asian tuo esille toinen Koko perheen turvakoti. Isoja periaatteellisia ristiriitoja turvakodissa ei ole työntekijöiden kesken, mutta ristiriitoja ja erimielisyyksiä voi tulla siitä miten tietyssä yksittäisessä asiakastilanteessa ja työskentelyssä edetään. Kyse on siis käytännön tilanteissa ilmaantuvista ristiriidoista. Ristiriidat määritellään johtuvaksi työntekijöiden näkemyseroista, asiakkaiden vaikeista tilanteista ja asioiden monimutkaisuudesta.

-”...että ei niin kun tunnu, siltä että työntekijä näin jotenkin olisi sitten ristiriidassa jotakin semmosta isoa taloa, jotakin periaatetta vastaan, että niitä ristiriitoja tulee niin kun ihan siitä, että koska asiat ei oo simppeleitä ja työntekijöillä keskenään voi olla vähän erilaista näkemystä siitä, että mikä ihan jossain yksittäisessä tilanteessa ois järkevintä. Ja asiakkailla itsellään on ristiriitoja siitä, että hän ei tiä mitä tekisi. Totta kai sillä lailla niin kun ristiriitoja tulee, mutta ei se ristiriita oo onneks niin kun työntekijävastainen tai sillä tavalla.” (t1, Kpt)

-”Niin, kun just se mua ärsytti siinä kirjassa, että tehdään ihan kaikki sen naisen tai asiakkaan, et jos hän ei halua, niin ei painosteta, ei kannusteta, ei kerrota vaihtoehtoista, ei tehdä mitään tai jotenkin mulle tuli semmonen olo, että ei oo totta, että voi kauheeta. Mutta täällä, ei meillä ole mitään tommosia tiukkoja sääntöjä tai ohjekirjoja, että miten toimit kun nainen tulee turvakotiin, että et siinä mielessä meillä on vapaat kädet, että johtaja kyllä ja hallitus luottaa meihin ihan täysin ja kun mä olin et semmonen terve maalaisjärki, niin että miten mä osaisin, niin kyl mä silleen että aika vapaat kädet toimia. Mut on tietysti jotain semmosia yhteisiä linjoja ja näin, mutta en mä oo koskaan sillein kokenut, että ois joku, jotain ihan pientä mikä ei oo niin merkityksellinen, jotain semmosia, ei mitään tämmösiä suurissa linjoissa niin ei, ei oo mitään semmosta suurempaa ristiriitaa kyllä tullut.” (t1, Nkt)

Turvakodeille yhteinen jännitteisyys-diskurssi kuvastaa hyvin turvakotien jännitteistä ja kaksijakoistakin maailmaa. Toisaalta kaikki on hyvin suhteissa omaan ja muihin turvakoteihin eikä muutosta asioihin kaivata. Toisaalta taas ollaan harmissaan siitä, miten muut toimivat ja ajattelevat asioista sekä toivotaan, että keskustelua voitaisiin jatkossa käydä myönteisessä, rakentavassa hengessä.

7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Leena Lehtolaisen (1999) jännitysromaanin *Tappava Säde* lukeminen antoi innostuksen tehdä väkivaltaan liittyvä pro gradu-tutkielma nimenomaan keskittyen Suomen nykyiseen turvakotiverkostoon ja sen eri turvakoti-ideologioihin. Teuvo Peltoniemi (1983, 344; 1984, 209) esitti jo 1980-luvulla, että turvakodeilla on kaksi erilaista ideologista suuntausta: perhekorosteinen ja feminismikorosteinen. Etsiessäni tutkimuskirjallisuutta hämmästyin suomalaisista turvakodeista tehdyn tutkimuksen vähäistä määrää, tutkimuksen painottumista lähes ainoastaan perhekorosteisiin turvakoteihin sekä feminismikorosteisen turvakotitutkimuksen puutetta.

Tutkielmassani tutustuin aineiston muodossa molempiin Peltoniemen määrittelemiін turvakotisuuntauksiin sekä myös yhteen muuhun turvakotiin, joka on taustaltaan feminismikorosteinen, mutta jossa on myös perhekorosteisen turvakodin piirteitä. Kahden tutkimusaineiston turvakodeista voidaan aikaisemman kirjallisuuden perusteella ajatella olevan ideologiselta taustaltaan perhekorosteisia turvakoteja, yhden feminismikorosteinen turvakoti ja yhden turvakodeista voidaan ajatella sijoittuvan ideologialtaan perhekorosteisen ja feminismikorosteisen turvakodin välimaastoon. Tutkielmassani kutsun taustaltaan perhekorosteisia turvakoteja *Koko perheen turvakodiksi*, toista taustaltaan feminismikorosteista turvakotia *Naisten turvakodiksi* ja toista taustaltaan feminismikorosteista turvakotia, jossa on myös perhekorosteisen turvakodin piirteitä *Naiskorosteiseksi turvakodiksi*. Turvakotien peitenimien keksimisen taustalla on vaikuttanut vahvasti Lauri Rauhalan näkemys tilanteen merkityksestä. Turvakotien peitenimet kuvastavatkin ensisijaisesti sitä kenen tilanteesta käsin asiakastyötä missäkin turvakodissa tehdään, kenen tilanteita pidetään tärkeimpänä ja kuka nähdään pääasiallisena asiakkaana.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä on ollut sekä sosiaalinen konstruktionismi että diskurssianalyysi. Tutkimuskohteena oli turvakodeista keräämäni turvakotityöntekijöiden ryhmäkeskustelut. Ryhmäkeskustelut etenivät pääosin etukäteen mietittyjen teemojen mukaisesti. Etukäteistehtävänä ryhmäkeskusteluun osallistuvilla turvakotityöntekijöillä oli Leena Lehtolaisen turvakotitoimintaa käsittelevän rikosromaanin *Tappava Säde* lukeminen. Analyysi eteni siten, että aluksi tarkastelin yksityiskohtaisesti turvakotityöntekijöiden ryhmäkeskusteluja teemoittain, jonka jälkeen etsin turvakotityöntekijöiden keskusteluista teema-alueiden sisältä turvakoteja erottavia ja yhdistäviä diskursseja. Huomioni kiinnittyi

analyysissä erityisesti hegemonisiin diskursseihin. Hegemonisia diskursseja löytyi eri ideologisen taustan omaavista turvakodeista, mutta aineistossa oli myös kaikille turvakodeille yhteisiä hegemonisia diskursseja.

Pro gradu – tutkielmassani osoittautui, että *Koko perheen turvakoti*, *Naiskorosteinen turvakoti* ja *Naisten turvakoti* eroavat osittain toisistaan turvakotityötä koskevissa tulkinnoissaan, joten tällöin on mahdollista puhua kolmesta erilaisesta eli omanlaisesta tulkintakulttuurista. Erot tulevat ilmi erityisesti tutkielmassa esitettyjen turvakotien sisäisten hegemonisten diskurssien kautta. Sisäiset, hegemoniset diskurssit muotoutuivat turvakodeissa käydyissä ryhmäkeskusteluissa, joiden teemat liittyivät asiakkuuteen, väkivaltatermistöön sekä turvakotityöntekijöiden pätevyysvaatimuksiin. Turvakotien sisäisiä hegemonisia diskursseja aineistossa olivat asiakkuuteen ja väkivaltakäsitteeseen liittyen *Koko perheen turvakodissa* **yksilöllinen nainen-mies-lapsi-diskurssi**, *Naiskorosteisessa turvakodissa* **nainen ja lapsi-diskurssi** ja *Naisten turvakodissa* **nainen-diskurssi**. Henkilökunnan pätevyysvaatimuksiin liittyen sisäinen hegemoninen diskurssi *Koko perheen turvakodissa* oli **muodollinen ammatillisuus-diskurssi**, *Naiskorosteisessa turvakodissa* **monimuotoisuus-diskurssi** ja *Naisten turvakodissa* **ihmisyys-diskurssi**. Tosin näissäkin turvakotien työntekijöiden määritykset ja tulkinnat tuntuivat lähentyvän toisiaan mitä käytännön läheisempiä keskustelut olivat, kuten esimerkiksi väkivaltatermien määrittelyssä tapahtui siirryttäessä ideologiselta tasolta käytäntöön, mutta en silti näe että tutkielman turvakotien kohdalla olisi mahdollista puhua yhdestä tulkintakulttuurista.

Tutkielmassa ilmeni myös turvakodeille yhteinen tulkintakulttuuri, jossa turvakotien työntekijöiden puhe oli kuin yhden yhteisen turvakodin tekstiä. Ryhmäkeskusteluissa, jotka teema-alueiltaan liittyivät muun muassa turvakotityöhön tunteiden täyttämänä työnä, asiakaslähtöisyyteen, työssä jaksamiseen ja oman ja muiden turvakotien välisiin suhteisiin turvakotien yhteiset hegemoniset diskurssit tulivat esille. Turvakotien yhteisiä hegemonisia diskursseja aineistossa olivat **tunnekoti-diskurssi**, **työntuki-diskurssi**, **asiakaslähtöisyys-diskurssi** ja **jännitteisyys-diskurssi**, joissa turvakotien työntekijöiden tulkinnat olivat vahvoja ja yhtenäisiä. Tunteiden tasolla turvakotien työntekijät erityisesti samaistuivat toisiinsa sekä kirjan *Tappava Säde* päähenkilöön.

Turvakotien erilaiset eli omanlaiset ja yhteinen tulkintakulttuuri toimivatkin ikään kuin lomittain eri tasoilla, sulkematta kuitenkaan toisiaan pois. Turvakotien kolmen eri

tulkintakulttuurin ja toisaalta turvakotien yhteisen tulkintakulttuurin löytyminen hegemonisia diskursseja etsien antaa kuvan suomalaisen turvakotiverkoston monimuotoisuudesta ja erilaisuudesta verrattuna moniin muihin maihin. Suomessa vaikuttaa tämän tutkielman aineiston perusteella kolme erilaista turvakoti-ideologiaa, kun taas esimerkiksi muissa Pohjoismaissa turvakodit ovat hyvin pitkälle samalla tavalla ideologisesti orientoituneita. Vahvana eroavaisuutena Suomessa on muun muassa se, että *Koko perheen turvakoteihin* on myös miehillä mahdollisuus tulla fyysisesti asiakkaiksi ja työntekijöiksi, mitä taas muissa Pohjoismaissa sekä Suomen *Naiskorosteisessa turvakodissa ja Naisten turvakodissa* ei hyväksytä. Turvakotien yhteinen tulkintakulttuuri sen sijaan osoittaa sen, että turvakodit tekevät pitkälti samantyylistä arkista työtä ja kamppailevat samojen ongelmien parissa ja ajavat samoja asioita. Erityisen tärkeänä pidetään sitä, että väkivaltaa kokeneet ihmiset saisivat apua ja tulisivat autetuiksi, mikä ei ole aina itsestään selvää. Turvakotien yhteisenä huolena on muun muassa turvakotien vähäinen määrä ja se, että aina väkivaltaa kokenut asiakas ei pääse turvakotiin turvaan niin halutessaan kuntien ja kaupunkien päättäessä olla myöntämättä maksusitoumusta. Yksi mielenkiintoinen jatkoselvittelyn aihe olisi se millä perusteilla kunnat ja kaupungit valitsevat turvakodin, jos asiakkaalle päätetään myöntää maksusitoumus johonkin turvakotiin? Valitaanko aina lähin mahdollinen turvakoti vai turvakoti mikä on halvin? Onko asiakkaalla mahdollisuutta vaikuttaa siihen, mihin turvakotiin hän menee, onko hänellä oikeutta tietää turvakotien eroista ja tiedetäänkö edes viranomaistasolla turvakotiverkoston moninaisuudesta ja mitä se käytännön tasolla merkitsee?

Tutkielman tuottaman tiedon turvakotityön erilaisista ja samanlaisista tulkinnoista ja määrittämisistä ei ole tarkoitus olla kattava sisältäen kaikki mahdolliset tulkinnat suomalaisista turvakodeista. Tutkielmassani olen tietoisesti tehnyt sen ratkaisun, että en keskity ainoastaan vain yhteen turvakotityön osa-alueeseen, koska haluan tehdä näkyväksi turvakotityön monia eri määrittämiä ja tulkintoja. Osittain tähän vaikutti suomalaisista feminismilähtöisistä turvakodeista tehdyn tutkimuksen vähyys, joka innoitti luonnollisesti pohtimaan myös ideologiaan erilaisten turvakotien eroja ja yhtäläisyyksiä. Toivon, että tästä tutkielmastani olisi hyötyä tulevaisuudessa myös muille aihepiiristä kiinnostuneille, sillä tutkielmani eri osa-alueisiin olisi ollut mahdollisuus paneutua myös yksittäisesti ja syvällisemminkin. Turvakotien eroja ja yhtäläisyyksiä olisi mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa myös asiakasnäkökulmasta keskittyen siihen, mihin asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä tietyllä tapaa ideologisesti orientoituneessa turvakodissa ja mitä kehitettävää he turvakodeissa toivoisivat.

Toivon tutkielmani herättävän pohtimaan turvakotityön erilaisia ja yhteisiä tulkintatapoja sekä niiden seurauksia käytännön työssä. Tutkielmassa tuli myös ilmi sellaisia aihealueita kuten lastensuojeluun yhteydenottaminen, josta toivoisin käytävän lisäkeskustelua turvakotien erilaisten käytäntöjen takia. Haluan myös tutkielmallani korostaa sitä, että ei ole olemassa hyviä ja huonoja turvakoteja. Toivon myös tutkielmallani oikoneeni ainakin muutamia turvakotien välisiä virheellisiä käsityksiä toisistaan ja edesauttavani turvakoteja hedelmälliseen keskusteluun.

LÄHTEET

Aho, Päivi (1999) Haasteet ja asiantuntijuus sosiaalialan työssä. Sosiaalialan ammattien vuosikirja 1999. Sosiaalityöntekijäin Liitto ry. Helsinki: WSOY.

Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Arki, arvot, elämä, etiikka (2005) Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Askola, Irja & Porio, Anja (1997) Matkaan naiset. Helsinki: Kirjapaja.

Berger, Anita (1991) Ehdotuksia naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Teoksessa Kiviaho, Pirkko (toim.) Naisiin kohdistuva väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaseminaari 26.-27.11.1990 Hanasaassa. Tasa-arvojulkaissu. Sarja C: Työraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 23-31 .

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma. Helsinki: Gaudeamus.

Bolin, Elsa (1991) Naispäivystysten rooli ja yhteiskunnan vastuu. Teoksessa Kiviaho, Pirkko (toim.) Naisiin kohdistuva väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaseminaari 26.-27.11.1990 Hanasaassa. Tasa-arvojulkaissu. Sarja C: Työraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 45-55.

Burr, Vivien (1995) An Introduction to Social Constructionism. London: Routledge.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Katarina (1990) Kaunokirjallisuuden vastaanoton analyysi ja tulkinta. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.) Kvalitatiivinen analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 162-189.

Forsberg, Hannele (1998) Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntijakulttuurista. Saarijärvi: Lastensuojelun keskusliitto.

Forsberg, Hannele (2000) Lapsen näkökulmaa tavoittamassa. Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 24. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Forsberg, Hannele (2002) Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika -projektista. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 31. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Germain, Sirkka & Mattila, Kari & Polkunen-Gartz, Marja-Liisa & Törnroth, Christina (toim.) (1978) Väkivalta avioliitossa. Helsinki: Tammi.

Gubrium, Jaber (1992) Out of Control. Family Therapy and Domestic Disorder. Sage Library of Social Research 189. Newbury Park: Sage.

Heinämaa, Sara & Näre, Sari (toim.) (1994) Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Helsinki: Gaudeamus.

Heinänen, Aira (1992) Lapsen tasa-arvoa tavoittamassa. Ensi- ja turvakotien liiton historiikki 1945-1990. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 13. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna (1998) Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Helsinki: Tilastokeskus.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1997) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Husso, Marita (1994) Parisuhdeväkivalta ja pahoinpidelty ruumis. Teoksessa Heinämaa, Sara & Näre, Sari (toim.) Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Helsinki: Gaudeamus, 130-144.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Hämäläinen, Juha & Niemelä, Pauli (1993) Sosiaalialan etiikka. Juva: WSOY.

Ihalainen, Jukka & Pennanen, Matti & Rytönen, Timo & Varjonen, Panu (toim.) (2000) Jussi-työ. Kokemuksia miesten kanssa tehdystä perheväkivaltaa ehkäisevästä työstä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti nro 12. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

International Federation of Social Workers (2004) Ethics in Social Work, Statement of Principles. Adelaide. Saatavilla www-muodossa: www.ifsw.org/en/p38000398.html

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1991a) Pohjimmaiset asuntomarkkinat. Diskurssianalyysi kuntatason viranomaiskäytännöistä. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1991b) Diskursseja rakentamassa. Näkökulma sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen. Sosiaalipolitiikan laitos, Tutkimuksia, Sarja A, Nro 2. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993) Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 75-108.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 17-47.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (toim.)(1995) Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Karvinen, Synnöve (1993) Reflektiivinen ammatillisuus sosiaalityössä. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli: Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 15-51.

Keskinen, Suvi (1996) Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkertoissa. Naistutkimusraportteja 3/1996. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Korhonen, Liisa (1991) Väkivallan uhrien avun tarve ja avun saantimahdollisuudet. Teoksessa Kiviaho, Pirkko (toim.) Naisiin kohdistuva väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaseminaari 26.-27.11.1990 Hanasaassa. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja C: Työraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 32-37.

Koski, Helena (1999) Ulos ansasta - apua perheväkivaltatilanteisiin. Helsinki: Kirjayhtymä.

Kuivaniemi, Mirja (toim.) (1996) Väkivallasta vapaaksi. Naiset kertovat kokemuksistaan. Helsinki: Kirjayhtymä.

Langerod, Hilde & Savolainen, Tarja (1991) Norjassa auttamisen lähtökohtana on yksilö. Teoksessa Kiviaho, Pirkko (toim.) Naisiin kohdistuva väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaseminaari 26.-27.11.1990 Hanasaassa. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja C: Työraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 38-44.

Lehtolainen, Leena (1999) Tappava Säde. Helsinki: Tammi.

Leskinen, Riitta & Mäkinen, Tuija & Peltoniemi, Teuvo (1982) ”Täällä ei tarvitse pelätä” - tutkimus turvakodeista. Ensi Kotien liiton julkaisu 1. Helsinki: Ensi Kotien Liitto.

Liukkonen, Marjo (1994) Miksi Mirja murhattiin? Intohimorikoksen dynamiikkaa. Teoksessa Heinämaa, Sara & Näre, Sari (toim.) Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Helsinki: Gaudeamus, 121-129.

Loseke, Donileen R. (1992) The Battered Woman and Shelters. The Social Construction of Wife Abuse. New York: State University of New York Press.

Luoto, Päivi (1984) Turvakoti: pakopaikka perheväkivallan uhreille. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.

Naisiin kohdistuva väkivalta (1992) Väkivaltajaoston mietintö. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja B: 5/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Niklander, Soila (1990) Huolenpitoa äideistä ja lapsista. *Lapsen maailma* 49 (2), 48-51.

Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessiarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Ojuri, Auli (1997) Ikkuna turvakotiin. Selvitys turvakotien toimintaedellytyksistä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti nro 11. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Ojuri, Auli (toim.) (2001) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Payne, Malcolm (1991) *Modern Social Work Theory: A Critical Introduction*. Basingstoke: MacMillan.

Peltoniemi, Teuvo (1983) Turvakodit ja perheväkivalta. *Alkoholipolitiikka* (48)6, 343-350.

Peltoniemi, Teuvo (1984) *Perheväkivalta*. Keuruu: Otava.

Perttu, Sirkka & Söderholm, Anna-Liisa (1998) Väkivaltaa kokeneiden auttaminen. Opas ammattihenkilöstölle. *Oppaita* 1998:1. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Perttu, Sirkka (1999) Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimus ammattityöntekijöiden toiminnasta ja työn kehittämistarpeista 1998. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 19. Euroopan komissio. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Perttu, Sirkka & Mononen-Mikkilä Päivi & Rauhala Riikka & Särkkälä Päivi (1999) *Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus.

Pösö, Tarja (1993) Kolme koulukotia. Tutkimus tyttöjen ja poikien poikkeavuuden määrittelykäytännöistä koulukotihoidossa. *Acta Universitatis Tamperensis, Ser A vol 388*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pösö, Tarja (2001) Aluksi. Teoksessa Oranen, Mikko (toim.) Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Rauhala, Lauri (1983) Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Gaudeamus.

Rauhala, Lauri (1989) Ihmisen ykseys ja moninaisuus. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.

Raunio, Kyösti (2000) Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudemus.

Rikollisuustilanne 2004 (2005) Rikollisuus tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 215. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Rissanen, Erja (2000) Väkivallasta vapaaksi. Väkivaltainen parisuhde ja siitä irtautuminen. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.

Ronkainen, Suvi (1998) Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa. Tutkimuksen katteet valokeilassa. Naistutkimusraportteja 2/98. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Skjorten, Kristin (1991) Pahoinpitelijöiden hoito-ohjelmat: mahdollisuuksia ja ongelmia. Teoksessa Kiviaho, Pirkko (toim.) Naisiin kohdistuva väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaseminaari 26.-27.11.1990 Hanasaassa. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja C: Työraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 73-88.

Suomen säädöskokoelma:

Laki lähestymiskiellosta 898/1998, muutossäädös 711/2004

Lastensuojelulaki 683/1983, LSL

Uudistettu rikoslaki 578/1995

Virtanen, Petri (1995) Perhekeskeinen ajattelu yhteiskuntapolitiikassa ja lastensuojelun sosiaalityössä. Utopioita, illuusioita ja todellisuuskuvia. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.